

HACI KAYA SEBATİ DUMAN

Şahin DUMAN*

Öz

Hacı Kaya Sebati Duman 1876 yılında Osmanlı imparatorluğun en zor ve sıkıntılı döneminde Elazığ ili Baskil ilçesi Kadıköy köyünde dünyaya geldi. Hayatı boyunca ülkenin içerisinde bulunduğu zor durumdan kurtarılması için büyük gayret ve katkı sağlayan Hacı Kaya'ya, iştirak ettiği Kafkas cephesinde göstermiş olduğu gayret ve fedakarlıklardan dolayı 'Kırmızı Kurdelalı Harp Madalyası' verilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkmasının ardından arkadaşlarıyla birlikte Elazığ'da Vilayeti Şarkiye Müdafaa-i Hukuk Cemiyetini kurarak, vatanın tehlikede olduğunu bütün şark vilayetlerine duyurmuş ve Elazığ'dan Mustafa Kemal Paşa'ya çektiği bir telgrafla; "Başta Elazığlılar olmak üzere bütün şark vilayetleri aranızdadır diyerek Milli Mücadelenin her safhasında Mustafa Kemal Atatürk'ün yanında yer almıştır.

Yurtsever ve kahramanca verdiği mücadele ile Sivas kongresine sağladığı katkı ve verdiği destek, Sivas Kongresi Heyeti Temsilîyesi adına Mustafa Kemal Paşa tarafından teşekkür ve övgüye layık görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Hacı Kaya Sebati Duman, Elazığ, Baskil, Kadıköy, Atatürk, Milli Mücadele, Harp Madalyası.

HACI KAYA SEBATİ DUMAN

Abstract

Hacı Kaya Sebati Duman was born in 1876, in the most difficult and troubled period of the Ottoman Empire, in the village of Kadikoy, Elazig, Baskil district. Hacı Kaya, who made great efforts and contributions to save the country from the difficult situation it had been in, throughout his life, was awarded with the "Red Ribbon Warfare Medal", for his efforts and sacrifices on the Caucasian Front, he participated in.

After Mustafa Kemal Pasha landed in Samsun, he established the Eastern Provinces Countrywide Resistance Organisation in Elazig, with his friends and announced to all the eastern provinces of the country that the homeland was in danger, and sent a telegram from Elazig to Mustafa Kemal Pasha; He

* Yüksek Makine Mühendisi

said, "All the eastern provinces, especially the people of Elazig, are behind you"and he was with Mustafa Kemal Ataturk at every stage of the National Struggle.

His patriotic and heroic struggle and his contribution and support to the Sivas Congress were deemed worthy of thanks and praise by Mustafa Kemal Pasha, on behalf of the Sivas Congress Delegation Committee.

Keywords: Hacı Kaya Sebati Duman, Elazig, Baskil,Kadikoy, Ataturk, National Struggle, War Medal

13.14.YÜZYILLARDA TOPOGRAFYA İLE DEMOGRAFİK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BASKİL KÜLTÜRE ETKİSİ

Sinan DOĞAN*

Öz

Anadolu'nun pek çok yerinde olduğu gibi Elazığ-Baskil ve çevresindeki yerleşme faaliyetleri çok eskiye dayanmaktadır. Tarihte Baskil ve çevresi, Mezopotamya ile Anadolu'yu birbirine bağlayan en önemli tabii yollar üzerinde bulunmaktadır. Baskil'in güney sınırını oluşturan Fırat nehri çevresindeki yerleşmeler, Mezopotamya'dan başlayarak daima yayılan yerleşmelerin etki sahasında bulunmaktadır. Çevre faktörler, Baskil İlçesi'nde tarih boyunca ortaya çıkan yerleşim birimlerin oluşumuna etkisi hep olmuştur. Topoğrafya, su kaynakları ve tarım alanları, bölgede meydana gelen yerleşimler üzerinde belirleyici olmuştur. Bundan dolayı çok mahalleden oluşan köyler ortaya çıkmıştır. Baskil'de yerleşim birimlerin ve konutların oluşumunda; birçok çevre koşulları ile birlikte, ekonomik faaliyetler ve kültürel olayların etkileri de bulunmaktadır. Malazgirt zaferinden sonra iyi koşullar oluşturulduktan sonra bölgeye, Selçuklu Türklerin yerleşmeye başladıklarını söyleyebiliriz. XIII. Yüzyıl'da meydana gelen Moğol istilas, Anadolu'ya yeni göçlerin olmasına neden olmuştur. Moğol İstilasından sonra Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen göçlerde, Baskil ve çevresi devamlı yerleşilen ve kullanılan bir bölge olma özelliğini devam ettirmiştir. Bölgeye yeni gelen Türkmen kitleleri, bölgenin demografik yapısında ve kültüründe etkili olmaya devam etmiştir. Bölgeye gelen Türklerin, topoğrafya ve suya olan bağımlılığının etkisiyle, bölgede birbirinden uzak küçük yerleşmeler(ki bunların çoğunluğu mezraa yerleşmesidir) meydana gelmiştir. Baskil ve çevresi bundan dolayı yoğun bir iskâna sahne olmuşlardır. Mezralar zamanla

* Uzman,MEB,s.sinan1339@hotmail.com

mahallelere dönüşmüştür. Baskil ve yakın çevresi, doğal ulaşım ve ekonomik mübadele yolu üzerinde bulunmasından dolayı, buradaki kültürün zenginleşmesine neden olmuştur. Tabanbükü köyü mezarlıktaki mezar taşlarının tarihleri ve mezar taşları üzerindeki motifleri, bölgenin 14.Yüzyıl'da Türkleştiğini yansıtmaktadır. Tabanbükü köyü, Fırat nehri akışının azaldığı ve nehrin geçişi müsaade ettiği bir bölgede kurulmuş olması, coğrafi etmenlerin etkisine bağlı olarak yerleşmelerin ortaya çıktığını yansıtmaktadır. Baskil ve çevresindeki, topoğrafya ile demografik arasındaki ilişkinin bölge kültürüne, yerleşim alanlarına etkisinin temellendirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Demografik, Topografya, Kültür, Göçler, Baskil

13.14.THE EFFECT OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TOPOGRAPHY AND DEMOGRAPHIC IN THE CENTURIES

Summary

As in many parts of Anatolia and around Elazığ-Malatya and therefore, settlement activities in and around Baskil district go back to very old times. Baskil and its environs are located on the most important natural roads of history connecting Mesopotamia and Anatolia. The settlements around the Euphrates and the Elazig, thus forming the southern border of the Baskil District, Starting from Mesopotamia, it is always in the sphere of influence of the spreading settlements. Natural environmental factors have always had an impact on the formation of settlement units in Baskil District throughout history. Topography, water resources and agricultural areas had an impact on the settlements and led to the formation of villages with many neighborhoods. In Baskil, there are many natural environmental conditions and the effects of economic activities and cultural events in the formation of settlements and residences. We can say that the Seljuk Turks entered the region after the victory of Malazgirt and started to settle after good conditions were formed. XIII. The Mongol invasion that took place in the 19th century caused new migrations to Anatolia. Migrations from Central Asia to Anatolia after the Mongol invasion, Baskil and its environs have continued to be settled or used. The newly arrived Turkmen masses continued to be influential in the demographic structure and culture of the region. Due to the topography and the dependence of the Turks on the water to the region, small settlements have occurred in the region. Therefore, Baskil and its environs have been the scene of intensive settlement. The hamlets became neighborhoods in time. Baskil and its immediate surroundings, due to the natural transport and economic exchange on the way, has led to the enrichment of the culture here. The history of the tombstones in the cemetery of Tabanbükü village and the motifs on the

tombstones reflect that the region had become Turkic in the 14th century. The fact that the village of Tabanbükü is located in an area where the Euphrates flow is decreasing and the river permits the passage reflects that settlements have emerged due to the effect of geographical factors.

Key Words: Demographics, Topography, Culture, Migrations, Baskil

BASKİL İLÇESİ'NİN TARİHİ KALELERİ

Korkmaz Şen** Mustafa Balaban***

Öz

Baskil, Elazığ İl merkezinin yaklaşık 35 km. batısında yer almaktadır. İlçe merkezinde herhangi bir tarihi savunma yapısı bulunmamaktadır. Ancak Baskil'in batı ve güneybatısında geçen ve birçok devletin de sınırlarını belirleyen Fırat Nehri kıyısında birçok tarihi kale inşa edilmiştir. Bununla birlikte Malatya-Muşar-Harput hattı üzerinde yer alan küçük boyutlu ticaret yollarının güvenliğini sağlamaya yönelik küçük ölçekli savunma yapıları da tespit edilmiştir. Bu tarihi kalelerden birkaçı Urartululardan kalmadır. Fırat Nehri kıyısında bulunan Tomisa(Habibuşağı-Kömürhan) Kalesi ile Muşar(Kaleköy) Kalesi başta olmak üzere, Resul Kahya Kalesi, Barsık Kale, Alhac Köyü Kalesi ve Baskil İlçe merkezinin yaklaşık 20 km. kuzeydoğusunda yer alan Haroğlu Kalesi çalışmanın konusunu oluşturacaktır.

Kalelerden sadece Tomisa (Habibuşağı-Kömürhan) Kalesine ait bir kitabe günümüze ulaşmıştır. Kitabe, Urartululara ait olup Urartu Devletinin batı sınırında yer alan ve günümüze ulaşan tek belge olması açısından önem arz etmektedir. Üzerindeki bilgiler irdelenerek bazı öneriler sunulmuştur.

Özellikle kalelerin mimari özellikleri başta olmak üzere muhtemel işlevleri ve coğrafi konumları hakkında bilgi verilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Baskil, Kaleler, Kitabe, Urartu, Orta Çağ, Osmanlı

THE HISTORICAL CASTLES OF BASKIL TOWN

Abstract

Baskil is located about 35 km West of Elazığ city center. There are no historical defense constructions in the town center. However, a lot of historical

** Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, ksen@firat.edu.tr

*** Tarih Öğretmeni, Elazığ Milli eğitim Müdürlüğü mbalabantr@yahoo.com

castles were built in the riverside of the Euphrates, which passes through the west and southwest and determines the borders of many states. Furthermore, small-scaled defense constructions were determined to secure micro-sized trade routes on Malatya-Muşar-Harput line. A few out of these historical castles come from the Urartians. This study deals with particularly Tomisa (Habibuşağı-Kömürhan) Castle and Muşar (Kaleköy) Castle on the riverside of the Euphrates besides Resul Kahya Castle, Barsık Castle, Alhac Village Castle and Haroğlu Castle, which is about 20 km northeast of Baskil town center.

Only an epigraph of Tomisa (Habibuşağı-Kömürhan) Castle among the castles reached today. The epigraph is significant as it is the only document to reach today in the western borderline of Urartu State. Some suggestions are presented examining the information on it.

It is aimed to provide information about particularly architectural features of the castles, their possible functions, and geographical locations.

Key Words: Baskil, Castles, Epigraph, Urartu, Middle Age, Ottoman

YUKARI FIRAT BÖLGESİ 12. VE 13. YÜZYILLARA AKTARILAN BİZANS TARİHİ COĞRAFYASI

Mustafa BALABAN*

Öz

Yukarı Fırat Havzası olarak incelediğimiz bölgenin tarihi coğrafyası Anadolu tarihinin binlerce yılda oluşmuş kültürel zenginliğini yansıtmaktadır. Tarihsel süreklilik içinde birçok kültür ve uygarlığın izlerini taşıyan bölge, bu kültürlerin karşılaştığı, birbirini etkilediği ve etkilendiği bir alan olma özelliğine sahiptir. Bu genel değerlendirmeler ışığında Baskil ve çevresinin varlığı büyük kültür yollarının kavşağında olması, zaman zaman bu ortamda farklı kültürleri öne çıkarmasıdır. Bu kültürlerin yeşermesi açısından Baskil önemli bir noktadır. Bunun için ilçe, belde, köy ölçeğinde toponimi çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir. Yıkılmış, su altında kalmış, küçük parçalara dağılmış bölgemizin, geçmişle bugün arasında bağ kuracak işaretleri, izleri araştırılması ve korunması ve yaşatılması büyük önem arz etmektedir. Keban ve Karakaya barajı kurtarma kazıları kapsamında yapılan çalışmalar bölgenin tarihi coğrafyası açısından önemli bilimsel veriler sunmuştur.

* Tarih öğretmeni, Çekül Vakfı Elazığ Temsilcisi, mbalabantr@yahoo.com

Araştırmamız kapsamında tarihsel gelişim süreci içindeki yazılı kaynaklardan yola çıkarak yapılan lokalizasyon ve tarihi coğrafya araştırmalarına karşın, günümüzde bölgede tespiti yapılmış ancak, dönemleri içinde hangi adla anıldıkları bilinmeyen çok sayıda yerleşim yeri bulunmaktadır. Özellikle bu çalışmaların bir kısmının bölgenin coğrafyasının iyi incelenmeden yapılmış olması tekrar değerlendirme yapılmasını zorunlu hale getirmektedir.

Henüz tespiti yapılmamış olası yerleşim yerlerinin ve adı anılmayan bir çok küçük ölçekli yerleşim yerinin lokalizasyonu yapılamamış olup, sayılan tüm bu alanlarda bulunan veriler, Neolitik Dönem’ den itibaren günümüze kadar farklı kültürlerin bölgede egemenlikler kurduğunu göstermektedir. İsimleri bilinmese de tüm bu yerleşim yerlerinin her birinin kendi dönemi içinde bir adı olduğu muhakkaktır ki, yapılacak kazı ve araştırmaların devamında, bulunacak yeni verilerle birlikte bölgenin tarihi coğrafyası daha ayrıntılı olarak aydınlanabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Tarihi Coğrafya, Doğu Anadolu Yukarı Fırat, Bizans Tarihi, , Huzana bölgesi

BYZANTINE HISTORICAL GEOGRAPHY TRANSFERRED TO 12TH AND 13TH CENTURIES OF UPPER EUPHRATES REGION

Abstract

The historical geography of the region we study as the Upper Euphrates Basin reflects Anatolia’s cultural wealth accumulated over millenia. The region is distinctive as a crossroads, wherein cultures meet, interact with and transform one another. Baskil and its surroundings are home to a richly layered and variegated historical patrimony, though some layers are more prominently visible. Conducting detailed toponymic studies from the scale of the village to that of towns and districts in this area are imperative for reviving Baskil’s cultural heritage. The need for seeking, locating, repairing, and reinvigorating the traces that illuminate the connections between yesterday and today is particularly great for this region, which has been demolished, submerged, and, parts of which have been scattered into small pieces beyond recognition. Studies carried out during the Keban and Karakaya Dam rescue excavations, for example, have revealed a significant amount of scientific information about the region’s historical geography.

The locations of several historical settlements in this have been identified, but we still do not know their original names despite our best efforts to dive into written historical sources and existing research on the region’s historical geography. That a substantial proportion of these materials were produced

without a close examination of the region's geography obliges us to revisit this research.

The existence of known-if not yet located-settlements and numerous other small and nameless hamlets that across the landscape, strongly suggest that this region has been continually under the control of different cultures since Neolithic times. Even if we do not know them yet, they all had toponyms, and with information harvested from further research and excavation, we will be able to understand this region's history and geography in more granular detail.

Keywords: Historical Geography, Eastern Anatolia, Upper Euphrates, Byzantine History, Huzana Region

MİLLİ MÜCADELE'DE BASKİLLİ ÜÇ AŞİRET REİSİ : İZOLLU HACI KAYA, PULUTLU HALİL EFENDİ VE MUNZUROĞLU ALİ EFENDİ

Yurdal DEMİREL*

Öz

Elazığ ve çevresi Milli mücadele döneminde işgale uğramamış fakat Ali Galip Olayı gibi bazı önemli siyasi gelişmelerin meydana geldiği bir yöre olmuştur. Anadolu'nun diğer yörelerinde olduğu gibi burada da Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti çatısı altında Milli Mücadele'yi destekleyen çalışmalar yapılmıştır. Gerek Ali Galip Olayı'nda gerekse Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin yaptığı çeşitli faaliyetlerde ön plana çıkan şahsiyetlerden üç tanesi Baskil yöresindendi. Bunlar İzollu Hacı Kaya Sebati, Pulutlu Halil Efendi ve Munzuroğlu Ali Efendi'dir.

Hacı Kaya Sebati, 1876 yılında Elazığ'ın Baskil İlçesi'ne bağlı Kadıköy'de doğdu. Malatya ve Elazığ çevresindeki büyük aşiretlerden birisi olan İzolu aşiretinin ileri gelenlerinden Kadızâde Ali Ağa'nın oğludur. Küçük yaşlarda babasını kaybeden Hacı Kaya'yı büyük amcası Abdullah Ağa yetiştirdi. Hacı Kaya az bir süre medrese tahsili alarak daha sonra kendi kendini yetiştirdi. Hacı Kaya, genç yaşta siyasete atılarak İttihat ve Terakki'nin Elazığ şubesinin kurulmasında ve o zamanın iç meselelerinin çözümünde önemli roller oynadı. Milli Mücadele hareketine yaptığı katkılar ile Elazığ'da önde gelen isimlerinden biri oldu.

* Adıyaman Üniversitesi Doktora Öğrencisi, Müdür, 23 Nisan İlkokulu Kızıltepe/Mardin, yurdaldemirel@gmail.com

Pulutlu Halil Efendi, 1860'lı yılların başında Pulutlu Köyü'nde doğdu. Parçikan Aşireti reislerinden Hüseyin Ağa'nın oğludur. Tahsil hayatından sonra köyüne dönerek aileye ait geniş arazilerde zirai işlerle meşgul olmaya başladı. Çeşitli resmi görevlerde bulunduktan sonra 1908 yılında İttihat ve Terakki Partisi'nin Elazığ Şubesi'nin merkez heyetine üye olarak siyasi hayata atıldı. Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele döneminde önemli çalışmalarda bulundu.

Munzuroğlu Ali Efendi, Zeyve aşireti ileri gelenlerinden Munzuroğlu Osman Efendi'nin oğludur. Herhangi bir tahsil hayatı olmayan Ali Efendi kendi kendini yetiştirdi. Milli mücadele döneminde Hacı Kaya ve Pulutlu Halil Efendi ile birlikte hareket ederek önemli katkılarda bulundu.

Çalışmamızda Baskil ve çevresinde üç önemli aşiret olan İzolu Aşireti Reisi Hacı Kaya Sebati, Parçikan Aşireti Reisi Pulutlu Halil Efendi ve Zeyve Aşireti Reisi Munzuroğlu Ali Efendi'nin hayat hikayeleri hakkında bilgi verilerek Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele dönemindeki faaliyetleri anlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Baskil, İzolu, Parçikan, Zeyve, Hacı Kaya, Pulutlu Halil Efendi, Munzuroğlu Ali Efendi.

THREE TRIBE LEADERS IN THE WAR OF INDEPENDENCE: HACI KAYA FROM IZOL, HALİL EFENDİ PULUTLU AND ALİ EFENDİ MUNZUROĞLU

Abstract

Elazığ and its surroundings was not occupied during War of Independence, but it became the center of some political developments such as Ali Galip Incident. Actions supporting the War of Independence were made here under the roof of Countrywide Resistance Organization as well as other regions of Anatolia. Three persons who stood out both in various actions done by Countrywide Resistance Organization and in Ali Galip Incident was from Baskil region. These were Hacı Kaya from İzollu (İzollu Hacı Kaya), Halil Efendi from Pulutlu (Pulutlu Halil Efendi) and Munzuroğlu Ali Efendi.

Hacı Kaya Sebati was born in Kadıköy village, Baskil District of Elazığ Province in 1876. He is the son of Kadızade Ali Ağa who is a notable person of İzolu tribe which is one of largest tribes in Malatya and Elazığ surroundings. Hacı Kaya was little when his father died and his great uncle Abdullah Ağa raised Hacı Kaya. Hacı Kaya took madrasah education for a while and then he was self-taught. Hacı Kaya entered politics at a young age and played an important role founding Elazığ branch of Committee of Union

and Progress and solving internal matters of that time. He became the notable of Elazığ thanks to the contributions he made to War of Independence movement.

Halil Efendi from Pulutlu was born in Pulutlu Village in the beginnings of 1860. He was son of Hüseyin Ağa who is one of the leaders of Parçikan Tribe. He returned to his village after he completed his education, and was engaged into agriculture in large lands of his family. He was on various official duties and became the member of centre committee of Elazığ Branch of Committee of Union and Progress in 1908 and entered politics. He took important actions during the War of Independence.

Munzuroğlu Ali Efendi was son of Munzuroğlu Osman who is one of the notables of Zeyve Tribe. He did not take any education and was self-taught. He made important contributions acting in unison with Hacı Kaya and Halil Efendi from Pulutlu.

In our study, information was given on life story of Hacı Kaya, Leader of İzolu Tribe, Halil Efendi from Pulutlu, Leader of Parçikan Tribe, and Munzuroğlu Ali Efendi, Leader of Zeyve Tribe, which are important three tribes in Baskil and its surroundings, and their activities during the First World War and the War of Independence.

Key Words: Baskil, İzolu, Parçikan, Zeyve, Hacı Kaya, Pulutlu Halil Efendi, Munzuroğlu Ali Efendi.

BASKİL’İN DEMİRYOLUNA KAVUŞMA SÜRECİ

Emine Kısıklı*

Özet

Yıkılan Osmanlı toprakları üzerinde kurulan genç Türkiye Cumhuriyeti, ekonomik ve sosyal kalkınmasının temelini oluşturacak demiryolu ulaşımına öncelik vermiş, Osmanlı’dan kalan demiryollarını birbirine bağlamaya ve ülkenin dört bir yanını demir ağlarla örmeye çalışmıştır. Cumhuriyet hükümetinin bu düşünce ile yapılması için girişimde bulunduğu ilk demiryolu hattı, Arade-Diyarbakır-Ergani hattıdır. Bu demiryolu Elazığ’ın Baskil, Sivrice, Maden ilçeleri ile Yolçatı’dan geçerek, Elazığ şehir merkezine uğramadan Diyarbakır’a ulaşacaktır. Ancak 24 Mart 1926 tarihinde kabul edilen kanunla Arade-Diyarbakır-Ergani hattının yapımı durdurulmuş, yerine askerî ve ekonomik açıdan daha faydalı görülen

* Dr. Başkent Üniversitesi, ATAMER-Öğr. Gör.

Malatya-Diyarbakır-Ergani- hattının yapılmasına karar verilmiştir. Hattın 319. kilometresinde bulunan Baskil bu sayede 16 Kasım 1933'te demiryoluna kavuşmuştur. Baskil'den sonra Yolçatı-Elazığ arasında yapılan bağlantı hattı ile 30 Haziran 1934'te de Elazığ demiryoluna kavuşmuştur.

Bu bildiri 1926 yılında Elazığ'a bağlı bir ilçe statüsüne kavuşturulan Baskil'in demiryoluna kavuşma sürecini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Baskil, Yolçatı, Arade-Diyarbakır-Ergani hattı, Arade-Diyarbakır-Ergani hattı.

BASKİL İLÇESİ ARKEOLOJİK KAZI ÇALIŞMASI VE BASKİL TARİHİNE KATKILARI (KALEKÖY KAZI ÇALIŞMALARI)

Dr. Murat KATAR*

Öz

Baskil İlçesinin yer aldığı coğrafya, Mezopotamya ve Anadolu gibi iki önemli medeniyet coğrafyalarını birbirine bağlayan tabii yollar üzerinde olması sebebiyle, bu bölgenin de eski yerleşim yerlerinden biri olmasına sebep olmuştur. Bölgede yapılan arkeolojik kazılar, bölgenin tarihinin Kalkolitik Çağ'a kadar uzandığını göstermektedir.

21/09/1978 tarihli arşiv vesikasına göre, Karakaya Barajı göl alanında kalan Elazığ İli, Baskil İlçesine Bağlı Kaleköy ören yerinde, Erzurum Atatürk Üniversitesi adına Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Tomris Bakır başkanlığında bir ekip, 1710 sayılı Eski Eserler Kanununun 32. Maddesine göre, Bakanlar Kurulu kararı ile arkeolojik kazı yapmışlardır.

Çalışmamız; 1978 tarihine ait bu belge kapsamında yapılan arkeolojik kazının kapsamı, içeriği ve bu kazılar neticesinde elde edilen tarihi eserlerin incelenmesi ile bu çerçevede Baskil ilçesinin tarihi hakkında yapılacak değerlendirmelerden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eskiçağda Elazığ, Baskil, Kaleköy, Kurtarma Kazısı

Abstract

The geography in which Baskil District is located has caused this region to be one of the oldest settlements as it is on natural roads connecting two important civilization geographies such as Mesopotamia and Anatolia.

* Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü, mail: muratkatar@firat.edu.tr

Archaeological excavations in the region show that the history of the region dates back to the Chalcolithic Age.

According to the archive document dated 21/09/1978, in the Kaleköy ruins of the Baskil District of Elazig province, which is located in the lake area of Karakaya Dam, a team under the leadership of Assoc. Dr. Tomris Bakır made an archeological excavation with the decision of the Council of Ministers, according to Article 32 of the Antiquities Law No. 1710.

In this paper; the scope and content of the archaeological excavation carried out within the scope of the document dated 1978 will be evaluated. On the other hand, in the light of examining the historical artifacts obtained as a result of these excavations, evaluations will be made about the history of Baskil district.

Keywords: Ancient Ages in Elazığ, Baskil, Kaleköy, Rescue Excavation

HUNLARIN ANADOLUYA GİRİŞİ VE BÖLGENİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Alev DURAN*

Özet

Anadolu, coğrafya olarak tarih Sahnesinde en eski zamanlardan beri Asya ve Avrupa arası bir geçiş yolu konumundadır. Geçmişten günümüze birçok devlet kurulmuş, bazı devletlerin ise geçiş güzergâhı olmuştur. Elazığ ve çevresi tarihin ilk kültür medeniyet merkezlerinden olan Mezopotamya ile Anadolu'yu birbirine bağlayan en önemli tabii yollar üzerinde bulunmasından dolayı bu çevresinde de yerleşme oldukça eskiye dayanmaktadır.

Batıya göç eden Türk toplulukları, Kuzey göç yolu ve Güney göç yolu olarak iki ana göç yolunu takip etmişlerdir. Kuzey göç yolu olarak ifade edilen güzergâh, Hazar denizinin kuzeyinden başlar Hazar, Kıpçak bozkırı olarak adlandırılan geniş bölgelerden Tuna nehrine kadar inmektedir. Diğer yol olan güney göç yolu ise, Horasan ve hazar denizi üzeri güneyinden bugünkü İran'dan Azerbaycan, Irak Suriye Mısır ve Türkiye'ye ulaşmaktadır. Anadolu'ya miladi yıllarda ilk Gelen Türk boyları arasında öncelikle Hun Türkleri gelmektedir.

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, alevduran@aydin.edu.tr, alvdm@gmail.com.

Hunların bir kısmı balkanlardan Trakya'ya ilerlerken daha büyük sayıyla diğer kısım ise Kafkaslardan Anadolu'ya yönelmişlerdir. Hun topluluğu, Erzurum bölgesinden itibaren Karasu, Fırat vadilerini takip ederek Malatya ve Çukurova'ya ilerlemiştir. Asya ve Avrupa arasında köprü konumundaki Anadolu'ya giriş kapısı olan Doğu Anadolu bölgesi içinde Elâzığ ve çevresi, tarihi ve zengin bir yerleşim alanıdır.

Bu çalışmada, Elazığ ve çevresinin ve beraberinde Baskil ilçesinin tarihi geçiş güzergâhındaki öneminden bahsedilecektir.

Anahtar Kelimeler: Hun, Doğu Anadolu, Göç, Düzerğah.

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNE GÖRE ŞEYH HASANLI AŞİRETİ'NİN FIRAT HAVZASINDA EŞKİYALIK FAALİYETLERİ

Kader DEMİR* Ahmet AKSİN**

Öz

Bu çalışmada M.1186 yılı sonrasında Bağdat'tan Malatya'nın Muşar (Masara kalesi) taraflarına geldiği bilinen Şeyh Hasanlı Aşireti'nin Fırat Havzasında yapmış oldukları eşkiyalık faaliyeti hakkında bilgi verilecektir. Bahsedilen Şeyh Hasanlı Aşireti'nin kurucusu olan Şeyh Hasan'ın Anadolu'ya gelmesi ile birlikte yerleşmiş olduğu bölgede yarı özerk bir hale geldiği, sonrasında aşiretin birçok kola ayrıldığı dönem ile ilgili çalışmalarda görülmektedir. Şeyh Hasanlı Aşireti Harput'un bugünkü Baskil ilçesinde kurulan Şeyh Hasan (Tabanbükü) köyündeki zaviyenin etrafında şekillenmiştir.

Bahsi geçen Şeyh Hasanlı Aşireti'nin Alevi olduğu ve Baskil ilçesinde kurulan Şeyh Hasan (Tabanbükü) Köyü'nün ve Şeyh Hasan zaviyesinin de bu amaca hizmet ettiği görülmektedir. Yine bu aşiretin birçok kola bölünmesi konuştukları dilin de bulundukları yere göre şekillenmesine (Türkçe, Zazaca, Kürtçe) sebep olmuştur. İlk zamanlarda dini bir kimlik çerçevesinde meydana geldiği düşünülen Şeyh Hasan aşiretinin zamanla siyasi faaliyetler içerisine girdikleri de gözlemlenmektedir.

Çalışmamızda Şeyh Hasanlı Aşiretinden olan, bazı alt kolları mensuplarının 18. ve 19 yüzyıllar süresince eşkiyalık faaliyetlerini inceleyeceğiz. Şeyh

* Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilimdalı Doktora öğrencisi
kaderdemir@gmail.com

** Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü, aksin23@hotmail.com

Hasanlı Aşireti'nden olduğu belgelerde zikredilen eşkıyaların diğer eşkıya grupları ile birlikte çarşı-pazar bastıkları, adam öldürme, mal ve erzak yağmalama, hayvan gasp etme, yol kapatmak suretiyle eşkıyalıkta bulunma, casusluk yapma, fitne ve fesat çıkarma ve silah gasp etme vs. suçlarını işledikleri görülmektedir. Bu suçlar karşısında Osmanlı Devleti'nin bu kişileri te'dib etme yoluna giderek çeşitli önlemler aldığını hatta Aşiret üyesi olanlardan 1799 yılında 18, 1808 yılında 60 kişinin başının kesildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

Bu çalışmamızda Devlet Arşivleri genel müdürlüğü Osmanlı Arşivinde bulunan çeşitli defter serileri ve belgelerden istifade edeceğiz. Bunlar Mühimme, Sadâret Mektubî Kalemî Mühimme Kalemî (Odası) Belgeleri, Cevdet tasnifinin çeşitli kolları, Hatt-ı Hümayun, Dahiliyye Nezareti Mektubî Kalemî, Şifre Kalemî Belgeleri vs. belgeleri olacaktır. Bunların yanında dönem üzerine yazılmış ve konumuzla ilgili olan tetkik eserlerden de istifade edilecektir. Şeyh Hasanlı Aşireti'nin 18. ve 19. yüzyılda Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki iç huzuru ve emniyeti nasıl bozduğunu ve bölgede yaşayan toplumun sosyal ve ekonomik durumlarını nasıl etkilediklerini karşılığında ne tür önlemler alınarak bu faaliyetlerinin bastırıldığını anlatmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Şeyh Hasan, Eşkıyalık, Alevilik, Ekrad, Fırat Havzası

THE BANDITRY ACTIVITIES OF THE SHEIKH HASANLI TRIBE IN ERZINCAN IN THE 18TH AND 19TH CENTURY

Abstract

In this study, the banditry activities of the Sheikh Hasanlı tribe known to have come to Muşar (Masara Castle) village of Malatya from Baghdad after M.1186 will be introduced. It is observed in the studies about the period when Sheikh Hasan, the founder of the mentioned Sheikh Hasanlı Tribe, came to Anatolia, he became semi-autonomous in the region where he settled, and then the tribe was divided into many branches. The Sheikh Hasanlı tribe was formed around the lane in the village of Şeyh Hasan (Tabanbükü), which was founded in today's Baskil district of Harput.

The above mentioned the Sheikh Hasanlı tribe is Alevi and that the village of Sheikh Hasan (Tabanbükü) and Sheikh Hasan lodge established in Baskil district also act for this purpose. Besides, the division of this tribe into many branches has shaped the language they speak according to their location (Turkish, Zaza, Kurdish). It is observed that the Sheikh Hasan tribe, which

was thought to have occurred within the framework of a religious identity in the early times, entered into a political framework.

In this study, we will examine the banditry activities of the Sheikh Hasanlı tribe during the 18th century in the Ottoman period. It is seen that the bandits of the Sheikh Hasanli tribe, together with other bandits, stepped into the bazaar-market, committed manslaughter, ransacking of goods and supplies, animal extortion, banditry by way of closure, espionage, strife, mischief, and extortion of weapons, etc. In the face of these crimes, it is known that the Ottoman Empire has taken various measures against them, and even in 1799 18 people and 1808 60 people were beheaded.

In the present study, we will benefit from various book series and documents in the Ottoman Archives of the General Directorate of State Archives. These are Mühimme, Sadâret Letter Secretariat Mühimme Secretariat (Chamber) Documents, various branches of Cevdet classification, Hatt-ı Hümayun, Internal Affairs Private Secretariat, Password Secretariat Documents etc. In addition to this, the works written on the period and related to the subject will be benefited. We will try to explain how the Sheikh Hasanlı tribe disrupted the peace and security of the Eastern and Southeastern Anatolia in the 18th and 19th centuries and how these measures were suppressed in return for how they affected the social and economic conditions of the society in the region.

Keywords: Sheikh Hasan, Banditry, Alevism, Ekrad, Euprates Area

YUKARI FIRAT HAVZASINDA BİR ANADOLU SELÇUKLU SULTANI I.ALAEDDİN KEYKUBAD

Muhammet Beşir AŞAN*

Özet

Anadolu'nun Türkleşme İslamlaşmasında Türkiye Selçuklu Devleti'nin önemli bir yeri vardır. Yükselmenin ve gelişmenin yaşandığı bu dönemde Selçuklu Sultanı I. A.Keykubad'ın ayrı bir değeri vardır. Bu makalede; öncelikle Sultan I. Giyaseddin Keyhusrev ve I. İzzeddin Keykavus'un tarihi şahsiyetine yer verilecektir. Daha sonra, I. Alaeddin Keykubad'ın kardeşi Sultan İzzeddin Keykavus ile yaptığı iktidar mücadelesi ve sonrasında Minşar

* Prof. Dr. Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü Öğr.Üyesi, Elazığ. Bu makale, 2.Antalya Kongresinde (3 Mart 2019) , bildiri olarak sunulmuştur.

(Baskil) ve Gezipert Kalesi'ne hapsedilmesi, sultan oluşu ve güçlü şahsiyeti ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: I. Gıyaseddin Keyhusrev, I. İzzeddin Keykavus, I. Alaeddin Keykubad, Minşar Kalesi.

ESKİÇAĞ'DA BASKİL YÖRESİ

Cuma Ali YILMAZ*, Yüksel ARSLANTAŞ**

Öz

Baskil yöresi, tarihi dönemler boyunca stratejik bir öneme sahip olmuştur. Bölge, Fırat Nehri'nin yanı başında olması nedeniyle doğudan batıya, batıdan doğuya giden orduların geçiş güzergâhında olmuştur. Dolayısıyla bölgede birçok kale, yol ve yerleşim yeri bulunmaktadır. Karakaya Barajı'nın yapımı sırasında Cafer Höyük, Piro, Köşkerbaba, Değirmen-tepe, Şemsiyetepe, İmikuşağı'nda yapılan kazı çalışmaları ve yörede yapılan yüzey araştırmalarında Eskiçağ'a ait birçok eser ve höyük tespit edilmiştir. Dolayısıyla Baskil Yöresi Elazığ ve çevresinin Altınova gibi önemli bölümlerinden biridir.

Eskiçağda Baskil yöresinin coğrafik konumu ve stratejik önemi, sınırları, tarihi coğrafyasının kısa bir analiziyle başlayacak olan çalışmamızda, Yörenin mimarisi, ekonomisi, ölü gömme adeti vb. gibi gelenekleri yerli ve yabancı kaynakların ışığında izah edilecektir. Çalışmamızın sonunda ise kısa bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Eskiçağ, Baskil, İmikuşağı, Şemsiyetepe, Cafer Höyük

* Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü, cayilmaz@firat.edu.tr

** Prof. Dr., Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü, arslantas@firat.edu.tr

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE BASKİL İLÇESİNİN TARİHİ VE BASKİL İLÇE MERKEZİNDE YAPILAN BELEDİYE SEÇİMLERİ (1984 - 2019)

Ahmet TUNÇ* Murat AYGEN**

Öz

Bu çalışmada Baskil ilçesinin tarihçesi, bu ilçenin belediye olması ve ilçede yapılan belediye seçimleri üzerinde durulmuştur. Bu ilçede hangi uygarlıkların yaşadığı ve hâkimiyetlerini sağladıkları incelenmiştir. Baskil ve yakın çevresinin yerleşik hayatın eski çağlara dayanmasının en önemli iki sebebi vardır. Bu sebeplerden birincisi Baskil'in coğrafi konumudur. İkincisi ise tarihi koşullardır. Baskil'in batısında Fırat Nehrinin bulunması ve coğrafi gereksinimlerden dolayı daima Baskil ilçesi gelişme göstermiştir. İkinci sebep ise Baskil ilçesi, Basra-Bağdat-Musul-Diyarbakır-Ergani-Harput yoluyla Malatya-Sivas-Ankara ticaret yollarının üzerinde yer almasından dolayı gelişme sağlamıştır. Baskil ilçesinde yerleşik hayatın eski çağlara dayanması ve bu ilçede hangi uygarlıkların hâkimiyetini sağlayıp yaşadığını Yukarı Fırat Havzası'nda yapılan arkeolojik kazılardan anlaşılmaktadır. Bu ilçede sırasıyla Hurriler, Hittitler, Asurlular, Urartular, Medler, Persler, Selekuslar, Partlar, Sasaniler, Ermeniler, Romalılar, Bizanslılar, Araplar ve Türkler hâkimiyetlerini sağlamışlardır.

Baskil ilçesinde 1984 yılından günümüze kadar yapılan belediye seçimlerinin grafiklerine yer verilmiştir. Yanı sıra Baskil ilçe merkezinde belediye seçimlerini kazanan partiler ele alınmıştır. Baskil ilçe merkezindeki seçimleri kaybeden partilere de yer verilmiştir. Bu değerlendirmenin sonucunda Baskil ilçesinde 1984 yılından günümüze kadar hangi parti ya da partilerin ilçede genelde etkin olduğu ve seçimleri kazandığını ve hangi görüşün baskın geldiğini açıklamaya çalışacağız. Baskil ilçesinde 1980 askeri ihtilalinden sonra belediye seçimleri 25 Mart 1984 yılında yapılmıştır. Daha sonra bu ilçede 26 Mart 1989'da ikinci kez belediye seçimleri yapılmıştır. Tekrar 27 Mart 1994 yılında üçüncü kez belediye seçimleri yapılmıştır. Yine Baskil ilçesinde 18 Nisan 1999 tarihinde dördüncü kez belediye seçimleri yapılmıştır. 28 Mart 2004 yılında ise beşinci kez belediye seçimleri yapılmıştır. Akabinde 29 Mart 2009 tarihinde ise altıncı

* Dr. Ahmettunc_23@hotmail.com

** Dr. Öğr. Üyesi, F.Ü.İ.İ.B.F. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.maygen@firat.edu.tr

kez belediye seçimleri yapılmıştır. 30 Mart 2014 tarihinde yedinci ve 31 Mart 2019 tarihinde ise sekizinci kez belediye seçimleri yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Baskil, Harput, Uygarlıklar, Belediye, Seçim

HISTORY OF BASKIL DISTRICT FROM PAST TO PRESENT AND THE MUNICIPAL ELECTIONS HELD IN DISTRICT CENTER OF BASKİL (1984–2019)

Abstract

In this study, the history of the district of Baskil, its becoming of municipality and elections conducted at the district have been emphasized. Which civilizations lived in this district and their domination have been examined. There are two most important reasons why Baskil and its close surroundings are based on ancient times. The first of these reasons is the geographic location of Baskil. The second is historical conditions. Due to the presence of the Euphrates River in the west of Baskil and geographical requirements, the district of Baskil has always shown improvement. The second reason is that it has improved due to its location on the trade routes of Malatya-Sivas-Ankara through Baskil district, Basra-Bağdad-Musul-Diyarbakır-Ergani-Harput. It is understood from the archaeological excavations in the Upper Euphrates Basin that the life settlement in Baskil district dates back to ancient times and which civilizations dominated and lived in this district. Hurris, Hittites, Assyrians, Urartians, Meds, Persians, Seleucuses, Parties, Sassanids, Armenians, Romans, Byzantines, Arabs, and Turks have dominated in this district respectively.

In the study, the graphs of municipal elections held since 1984 in Baskil district have been included. Furthermore, the political parties that won the municipal elections in the Baskil district center have been discussed. Political parties that lost the elections in the district center of Baskil have been also included. As a result of this assessment, we will try to explain which party or parties have been active in the district and won the elections since 1984 until today and which view is dominant. Municipal elections were held on March 25, 1984 after 1980 military coup in Baskil district. Then, municipal elections were held on March 26, 1989 for the second time in this district. Municipal elections were held for the third time again On 27 March, 1994. Also for the fourth time in the district of Baskil, municipal elections were held on April 18, 1999. On March 28, 2004, municipal elections were held for the fifth time. Later on, on March 29, 2009, municipal elections were held for the sixth time. Municipal elections

were held for the seventh time on March 30, 2014 and for the eighth time on March 31, 2019.

Keywords: Baskil, Harput, civilizations, municipality, elections

SEÇMEN DAVRANIŞI ÜZERİNE BİR İNCELEME: BASKİL ÖRNEĞİ

Murat AYGİN*

Öz

Baskil ve yakın çevresinin yerleşik hayatı eski çağlara dayanmaktadır. Baskil ilçesi seçmeni seçimlerde çoğunlukla sağ siyasal gelenekten gelen partileri tercih etmişlerdir. Halkın çoğu Kürtçe bilmelerine rağmen hiçbir zaman Kürt siyasal hareketini temsil ettiğini savunan bölücü örgütün kontrolündeki partilere destek vermemiştir. Bu çalışmada Baskil ilçesinin tarihçesi, ilçede yapılan milletvekili seçimlerinde seçmen davranışları ve aday belirlemede hangi faktörlerin devreye girdiği üzerinde durulmuştur. AK Parti'de kuruluşundan itibaren milletvekili seçimlerinde Baskil'li aday gösterilmiş ve milletvekili seçilmiştir. Daha sonra yapılan seçimlerde alanında uzman bir çok Baskil'li aday adayı olmasına rağmen bunların aday yapılmadığı ancak yine de AK Partinin Baskil ilçesinde yüksek oy aldığı görülmüştür. Ancak yapılan analizlerde Baskilli seçmenlerin oy davranışlarının değişimi ve partiler arası oy geçişlerin adaylarla ilişkili olmadığı Baskil'li seçmenlerin bölgesel bir siyaset anlayışını benimsemedikleri anlaşılmaktadır. Yapılan milletvekili seçimlerinde AK Parti listelerinde Baskil'li aday olmamasına rağmen Baskil'de AK Partinin devamlı olarak oylarını yükseltmesi Elazığ'da etkili olan bölge siyasetinin tavan yaptığı Palu siyasetinin gölgesinde kaldığı ve Palu'lu seçmenler gibi bölgelerine ve bölge adaylarına sahip çıkılmadığı anlamı çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Seçim, Seçmen Davranışı, Siyaset, Siyasi Partiler

AN EXAMINATION ON VOTER BEHAVIOR: A CASE OF BASKİL

Abstract

The settled life of Baskil and its immediate surroundings dates back to ancient times. Baskil district voters mostly preferred the parties coming from the right political tradition. Despite the fact that most of the people

* Dr. Öğr. Üyesi, F.Ü.İ.İ.B.F. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü. maygen@firat.edu.tr

know Kurdish, they did not support the parties under the control of the separatist organization, which claims to represent the Kurdish political movement. He has been nominated as a candidate from Baskil in parliamentary elections since his foundation in AK Party and has been elected as a deputy.

In the subsequent elections, although there were many candidates for candidates from Baskil who are experts in their fields, it was observed that they were not nominated, but still received high votes in the Baskil district of the AK Party. However, it is understood in the analysis that the voting behaviors of the Basque voters and the transitions between the parties are not related to the candidates and that the voters from Baskil do not adopt a regional policy approach. In the parliamentary elections held, although the AK Party is not a candidate with Baskil, it means that the AK Party in Baskil is constantly in the shadow of Palu politics, where the politics of the region, which is effective in Elazığ, is in the shadow of Palu politics and that it does not protect its regions and candidates like Palu voters.

Keywords: Selection, Voter Behavior, Politics, Political Parties

KÜLTÜRÜN HABERCİSİ İZLER: ELAZIĞ BASKİL İLÇESİNE DAİR GELENEKSEL İLETİŞİM ÖRNEKLERİ

Gülsüm ÇALIŞIR*

“Gelenek ve görenekler, bizi beşğimizde karşılar ve ancak mezarımızda bırakırlar.” Robert G. Ingersol

Öz

Çeşitli duygu, düşünce, bilgi paylaşımı gereksinimiyle insanları bir araya getiren iletişim, sürecinin devamlılığına katkı veren birtakım öğelerle ilişkilidir. Bunlardan biri olan kültür, toplumların yaşam şekillerine karşılık gelmektedir. Gelenek ve göreneklerse kültürün temel taşlarını oluşturmaktadır. Milletin manevi değerlerinin merkezinde olan kültür öğeleri, bugünün sosyal bilimlerinde araştırmaya değer görülmektedir.

Ingersol’un ifadesinde görüldüğü gibi gelenekler, görenekler doğumdan ölüme dek insan yaşamında yer bulmaktadır. Bu sürece bir de evlenmenin dâhil olduğu kabul edilmektedir. Söz konusu kültüre göre

* Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü Öğretim Üyesi, gulsumcalisir@yahoo.com

birbirinden farklı gelenek ve görenekler hakîm olabilmektedir. Adı geçen değerler geçmişten günümüze değişime uğrasa da kültürel devamlılığın sağlanması, nesilden nesile aktarılması noktasında benzerlik göstermektedir.

Bu çalışmada Elazığ'ın Baskil ilçesinde doğum, evlenme, ölüm şeklinde ifade edilen hayatın üç önemli dönemine dair yer bulan gelenek ve görenekler konu edilmiştir. Elazığ'da M.Ö. 2000'li yıllardan itibaren başlayan insan yaşantısı, kültür anlamında değerli bilgiler elde edileceği öngörüsünü beraberinde getirmiştir. Araştırmada iletişim bağlamında Elazığ-Baskil yöresinin doğum, düğün öncesi, düğün esnası, düğün sonrası gelenekleriyle ölüm geleneklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu gelenek ve göreneklerin yapılması sürecinde iletişim anlamında verilen mesajlar ve bu mesajların aktarımı eşliğinde iletişimin değerini vurgulamak hedeflenmiştir.

Bu bağlamda Elazığ İl Kültür Turizm Müdürlüğü web sitesinde söz konusu kültürel değerlerle ilişkili başlıklar incelemeye dahil edilmiştir. Gerçekleştirilen değerlendirmeler sonucunda dünden bugüne kültürel devamlılığın ilgili geleneklerle sağlandığı anlaşılmıştır. Gelenek ve göreneklerin farklı ritüeller barındırdığı gibi diğer kültürlerle benzer nitelikler taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Yanı sıra insanlar arasında bağ kurma, duygu, düşünce aktarımı gibi faydalar ile iletişimin gelenek ve göreneklere fayda sunduğu dikkat çekmektedir. Bu çalışmada Elazığ-Baskil yöresinin gelenek ve göreneklerine iletişim bağlamında bakış açısı sunulmuştur. Çalışmadan elde edilen bilgilere göre, kültürün iletişimden bağımsız olmadığını söylemek mümkündür. Bu yönüyle çalışmanın değeri ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Baskil, Kültür, İletişim, Gelenek, Görenek.

TRACES, TRANSMITTER OF CULTURE: TRADITIONAL COMMUNICATION EXAMPLES OF ELAZIG BASKIL DISTRICT

Abstract

Communication brings people together with the need for various feelings, thoughts and information sharing, which is related to several elements that contribute to the continuity of the process. Culture, as one of these elements, match up to the way of life of societies. And, traditions and customs are the cornerstones of culture. These cultural elements as at the center of the spiritual values of the nation are considered worthy of research in today's social sciences. As seen in Ingersol's expression,

traditions and customs find their place in human life from birth to death. Marriage also considered a part of this process. In this culture, different traditions and customs can be dominant. Although the mentioned values have changed from the past to the present, they are similar in terms of ensuring cultural continuity and pass down generation to generation.

This study contextualizes the traditions and customs of the three important passage periods of life, which are expressed as birth, marriage, and death in the Baskil district of Elazig province. In Elazığ human life seen by 2000 B.C. this brought the prediction that valuable information will be obtained about culture. It is aimed to analyze the birth, pre-wedding, wedding and post-wedding traditions and also death traditions of the Elazig-Baskil region in the context of communication. In other words, in the process of these traditions and customs, it is aimed to emphasize the value of communication in the light of the messages given in communication and transmission of these messages.

In this context, titles related to the mentioned cultural values on the website of Elazig Provincial Directorate of Culture and Tourism are evaluated. As a result of the evaluations, cultural continuity has been provided with relevant traditions from past to present. Also according to the findings, although traditions and customs have different rituals, they have similar characteristics with other cultures. Besides, it caught attention, with benefits such as linking people, transferring emotions and thoughts, communication enhances traditions and customs. In this study, a communicative perspective is presented to the traditions and customs of the Elazig-Baskil region. According to the information obtained from the study, it is possible to say that culture is not independent of communication. Also, this shows the value of the study.

Keywords: Baskil, Culture, Communication, Tradition, Custom.

ELAZIĞ İLİ BASKİL İLÇESİ ERKEK GİYİM KUŞAMI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Rukiye KAYA* H. Nurgül BEĞİÇ**

ÖZ

Toplumsal yaşamda öncelikle beslenme, barınma ve örtünme ile temel ihtiyaçların giderilme çabası başlamıştır. Zaman içinde yaş, cinsiyet, ekonomik durum, inançlar, çevresel faktörler, coğrafi konum, iklim koşulları, toplumsal statü ve yaşanan zamanın gerekliliklerine göre örtünmeler şekillenerek giyim kuşam kültürleri oluşmaya başlamıştır.

Anadolu'da da kültürel çeşitliliğin bir sonucu olarak giyim kuşam kültürü kadın, erkek, evli, bekâr, etnik ve sosyal, statülerini belirten önemli birer sembol durumundadır.

Elazığ yöresinin, kervan yollarının kesişme noktasında bulunması ticaretin gelişmesini sağlamış ve bu bağlamda bölgenin kalkınmasına neden olmuştur. Bölgenin bu özelliği nedeniyle farklı kültür ve medeniyetlerin burada bir arada yaşamaları kültürel zenginlik, gelenek, görenek, örf ve adetleri ile giyim kuşam kültürünü etkilemiş ve bu özellikler erkek giyim kuşamında da kendini göstermiştir.

Bu çalışma Elazığ ili Baskil ve çevresinde giyilen geleneksel erkek kıyafetlerinin kalıp, kumaş, kesim ve dikim özelliklerinin tespit edilerek, giyim unsurlarının belirlenmesi açısından önemlidir. Çalışmada yazılı ve sanal kaynaklar taranarak saha çalışması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel, Erkek Giyimi, Giyim Aksesuarları, Elazığ, Baskil.

A STUDY ON MEN'S CLOTHING CLASS BASKIL DISTRICT OF ELAZIĞ

ABSTRACT

The effort to meet basic needs starting with nutrition, shelter and dressing in social life has been shaped according to age, gender, economic situation, beliefs, environmental factors, geographic location, climatic conditions, social status and the requirements of the living time. As a result

* Öğr. Gör., Dicle Üniversitesi, Diyarbakır Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, rukiye.kaya@ dicle.edu.tr

** Doç. Dr., İzmir Demokrasi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, begicnurgul@gmail.com

of cultural diversity in Anatolia, clothing culture is an important symbol that indicates the status of women, men, married, single, ethnic and social.

The location of the Elazığ region at the intersection of the caravan roads led to the development of trade and led to the development of the region in this context. Due to this characteristic of the region, the lives of different cultures and civilizations affected the cultural richness, traditions, customs and traditions, and the clothing culture.

In this study: It is important to determine the pattern, fabric, cutting and sewing characteristics of traditional men's clothing worn in Baskil and its vicinity in Elazığ province and to determine the clothing elements. In the study, written and virtual resources will be scanned and field work will be done.

Key Words: Traditional, Men 's Clothing, Clothing Accessories, Elazığ, Baskil.

BASKİL SEMAHLARI

Aygün ÇAM*

Özet

Semahlar; Anadolu toprakları üzerinde yaşayan Alevi-Bektaşî inancındaki kişilerin ibadetlerindeki en temel nokta olup, manevi olarak büyük önem arz etmektedir. Bin yıldan daha fazla bir zamandır bu topraklarda geleneksel olarak yer alıp, kültürel aktarımlar sonucunda günümüze kadar ulaşmıştır. Anadolu'nun farklı bölgelerinde Semah kültürünün oluştuğu önemli merkezler bulunmaktadır. Bu önemli merkezlerden biriside Elazığ ilinin Baskil ilçesidir. Baskil semahlarının oluşmasındaki ilk ana kaynak Orta Asya göçmeni olan aynı zamanda Şeyh Hasan köyünün kurucusu, Hoca Ahmet Yesevi Tavi(Şeyh Ahmed Dede) hazretleridir. İslam sonrasındaki musikiyi dini amaçlı kullanarak, Türk İslam geleneğinin yayılması sürecinde büyük katkılar sunmuştur. Bu geleneksel yapı sonraki süreçlerde Teslim Abdal başta olmak üzere Şeyh Hasanlı ozanlar ile devam ettirilmiştir. Baskil semahları kendine has tarzı, melodik yapısı ile kendine özgü bir nitelik taşıyıp, icracıları ve Zâkirler geleneksel bir yapı çerçevesi altında Dedeler tarafından yetiştirilmektedir. Bu çalışmamızda TRT Türk halk müziği repertuarında bulunan altı farklı Baskil semahını ayrıntılı olarak inceleyeceğiz. Muharrem

* Elazığ Belediye Konservatuarı Türk Halk Müziği Bölüm Başkanı ve Koro Şefi, haluk_aygun@hotmail.com

ayında Baskil ilçesine bağlı Şeyh Hasan köyünde gerçekleşen cem ayinlerindeki araştırma ve gözlemlerimizi detaylı bir şekilde aktarımını sağlayacağız. Ritmik ve melodik yapılarını ele alarak dönme şekilleri ve diğer bölgelerde yer alan semahlardan farklılıklarına değineceğiz.

Anahtar kelimeler: Semah, Baskil, Deyiş, Alevilik

THE SEMAH OF BASKİL

Abstract

The Semah is the most basic point in the worship of Alevi-Bektashi belief living on Anatolian land and it has one of the most important spiritual rituals. It has been performed more than one thousand years in these lands and it is survived until to the present as a result of cultural transfers. There are important centers where Semah culture is formed in different regions of Anatolia. One of these important centers is the Baskil district of Elazığ province. In this study, we will examine the melodic and rhythmic structures of the Baskil Semahs. We will examine the different forms of Semah and their differences from the semahs in other regions. The first main source of the formation of Baskil semahs is the honorarians of Hoca Ahmet Yesevi Tavi (Seyh Ahmed Dede), who is a Central Asian immigrant and also the founder of Seyh Hasan village. He made great contributions to the spread of the Turkish-Islamic tradition by using the music after Islam for religious purposes. This traditional building was continued with the poets of Seyh Hasan, especially Teslim Abdal. Baskil semahs have a peculiar quality with their unique style, melodic structure, and their performers and Zakirs arebrought up by Grandparents under a traditional structure. In this study, we will examine the six different Baskil semahs in TRT Turkish Folk Music Repertoire in detail. In Muharrem, we will provide a detailed transfer of our research and observations in Cem rituals that took place in Seyh Hasan village of Baskil district. We will deal with the rhythmic and melodic structures, and the rotation patterns and their differences from the semahs in other regions.

Keywords: Semahs, Baskil, Deyis, Alevi

BASKAL TARİTE, SANATDA VE EDEBİYATDA

LÜTVİYYE ASGERZADE*

Özet

Baskal tarihte: Azerbaycan`da Ortaçağ şehir medeniyetini kendinde yaşatan bir kaç büyük eski yerleşim yerleri; Bakü, İçeri şehir (İçşehir), Şeki, Ordubad, Lahıc vb. mevcuttur. Bunlardan biri de Baskil kadar tarihi çok eskilere dayanan Baskal kasabasıdır. Baskal kasabası Büyük Kafkaz sıra dağlarının Güney yamacında – Niyaldağın eteklerinde karar tutur. Tarihçilerin fikrinde, Baskal dördüncü yüzyıllardan mevcuttur. Kasabanın şimdi yerleştiği arazi Alban devletine mensubmuş. Şarkşünas bilim insanı, akademik Ziya Bünyadov`un fikrinde, "bas" ve "kal" ifadelerinin kombinasyonundan kaynaklanan Baskal kelimesi kale bas, kale kur, kale yücelt anlamına gelir. Yapılan kazıların sonucuna göre, Baskal`ın Güney Doğu`sunda bulunan Antik ve Orta Çağa ait anıtlar bakımından zengin "Kaleler" adlanan alan eski bir insan yerleşimi olup. Arazinin elverişli coğrafi mevkiyi siyasi, ekonomi ve strateji mahiyet taşıdığı için Ortaçağ`da Baska`lı işgalçılardan korumak için hayli sayıda kale tikilip, Baskal`ın mahallelerinden biri "Kalebaşı", yani "baş kale" adlanır. Burada 14. yüzyılda tikildiği ihtimal edilen, kalınlığı bir kaç metrelik kale duvarları hala da kalmaktadır. "Kale", "kale başı", "kale inşa etmek", "kale kurmak", "kale yükseltmek" anlamına gelen Baskal toponimi saf Türk sözüdür. Toponime tarihsel ve dilsel olgular bağlamına daha geniş bir bakış açısından yanaşan dilçi bilim adamı Sevda Gasımov`a "İsmayılı – etnolingvistik yaddaş" kitabında¹ toponimin etimolojik açıdan Ethnonim olarak daha ilgili olduğu fikrine odaklanır ve daha sonra onunla hangi etnik kökenlerin ilişkili olduğunu tartışır. Buradaki "kal" sözüne referans olarak Türk halklarının topraklarında "kale" toponimine sık sık rastladığımızın altını çizir, bu komponentle bağlı yaranan çeşitli analogi toponimleri örnek vererek Arap ve Fars dillerinde bu sözün ça kelimesinin "tepe", "bir tepe üzerindeki kale" anlamına geldiğini belirtir. Kuşkusuz, Türkçe konuşan halkların topraklarında çok sayıda "kale" komponentli toponim bulunmasını, bu kelimenin aynı zamanda uzak geçmişte Türk dillerine de geçtiğini dikkate çekir. Hidrotoponim denetiminden yaklaşırsak (akarsu adları bilimi -hidronymie, hydronymy, hydronymie) bilimde "Baskal" toponiminin tamamen farklı versiyonları da var; Baskal toponiminin Türk dillerindeki "baskı" (kaynak veya pınar anlamda), "yal" (yani, dağ yalı) sözlerinden oluşan, "yaldakı pınar"

*Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Edebiyat İnstitutüsü/asgerzadelutviyye@yahoo.com.tr

¹ Kasımov S. "İsmayılı – etnolingvistik yaddaş", Bakü, Bilim ve Eğitim, 2011, s. 11

ve ya “pınar olan yal” anlamına geldiğinden bahis edirler. Nesib Zeynalov bu yozumun

“Baskal’ın doğal ve coğrafi koşullarına daha uygun olduğu ve bölgede çok sayıda kaynar yayın varlığının olmasının bu fikri daha da güçlendirdiyi”² kanahetindedir.

BASKİL (Elazığ) YÖRESİ BAZI GELENEKSEL KÜLTÜR DEĞERLERİ İLE İLGİLİ BİR TASNİF DENEMESİ

Alparslan Santur*

Özet

Geleneksel kültür değerleri ile ilgili çalışmaların temelini alan araştırmaları ile bu araştırmalar sonucunda elde edilen görsel ve işitsel, (ses ve video kayıtları ile fotoğraf) etnografik malzeme ve yazılı belgeler oluşturmaktadır. Diğer yandan yine konuyla ilgili olarak genellikle alan araştırmaları sonucunda gerçekleştirilen yayımlanmış veya henüz yayımlanmamış üniversite lisans, lisansüstü ve doktora tezleri ile kitaplar da konuyla ilgili önemli çalışmalar olarak değerlendirilmelidir. Ulusal veya uluslar arası düzeyde düzenlenen bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler; süreli yayınlar ve özellikle yerel basın, yayın organlarında yer alan yine konumuzla ilgili haber, fotoğraf, makaleler de konuyla ilgili kaynaklar arasında yer almaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü (Bilinen eski adıyla Milli Folklor Araştırma Dairesi) bünyesinde yer alan, yine eski adıyla Halk Kültürü İhtisas Arşivi, 1966 yılından günümüze kadar özellikle birimde bulunan Folklor Araştırmacıları tarafından gerçekleştirilen alan araştırmaları dokümanı başta olmak üzere, tezler ve etnografik malzemeyi kapsamaktadır. Ancak günümüzde yüz binlere ulaşan bu belge ve bilgi yığınının, “...*Bilgiye en kısa ve en güvenilir ulaşımı sağlayıcı düzenleme ile küme, sıra ve sınıflandırmaların yapılması gerekliliği...*” doğmuş ve bunun sonucunda 1979 yılında hazırlanan bir Kümeleme Kılavuzu, 2001 yılında yeniden gözden geçirilerek son halini almıştır.

² Zeynalov Nesib. Baskal toponimi, tarihi etnomemarlığı ve ona bağlı şehiralma elementleri/Medeniyet.AZ/12,2016

* Etnolog. “Meltem Cingöz Halk Kültürü Araştırmaları” alparslansantur@hotmail.com

Bu kılavuzdaki genel sınıflama aşağıda yer almıştır:

A-Z	Kadro
A-Z 100	Kategori
A-Z 100.1	Küme
A-Z 100.1.1	Sınıf
A-Z 100 1.1.1	Bölüm
A-Z 100 1.1.1.1	Alt Bölüm
A-Z 100 1.1.1.1.1	Alt Bölüm Altı

Kümeleme kılavuzunun esasını oluşturan kadrolar ise şu şekilde sıralanmıştır:

A Genel Halkbilim (Folklor), **B** Dil, **C** Bibliyografya, **D** Aşık-Tekke Edebiyatı, **E** Anlatmalar, **F** Halk Şiirleri (Yaratıcısı Belli Olmayanlar), **G** Kalıplaşmış Sözler, **H** Yaşamın Dönüm Noktaları, **İ** Halk Bilgisi (Günlük Yaşam- Geleneksel Kurumlar), **J** Bayramlar-Törenler-Kutlamalar-Özel Günler, **K** İnanışlar, **M** Geleneksel Türk Tiyatrosu, **O** Oyun-Spor, **P** Halk Oyunları (Dansları), **R** Halk Müziği-Diğer Müzik Türleri, **T** Geleneksel Halk Sanatları (Giyim-Zanaat-Halk Resmi), **U** Mimari (Halk Yapı Sanatı), **V** Beslenme (Yiyecek-İçecek-Mutfak-Kiler), **Y** Dünya Dilleri, **Z** Coğrafya.

Çalışmada Baskil yöresi ile ilgili bazı geleneksel kültür değerleri belirtilerek, bu değerler tasnif edilmeye çalışılmıştır.

KUTSAL BİR ADLANDIRMA OLARAK BABA ALGISI: HASAN BABA ÖRNEĞİ

Fevziye ALSAÇ*

Özet

Baba kavramı, dinsel-törenselleşen bir inanış kökeniyle kutsallaştırılan ata arketipinin tezahürüdür. Atalar kültü millî ve manevî değerlerin aktarıcısıdır. Baba kavramı biyolojik baba anlamının dışında kullanılarak bir teşkilat/ocak, koruyucu ve kutsal güç anlamını karşılar. Saygı ve kutsallık belirten bir unvan olarak baba kavramı, dede, ermiş, ata kelimeleri ile karşılanır. Anadolu sahasında efsanevî yaşamlarıyla topluma yol gösteren keramet sahibi evliya/eren anlamında kullanılır. Babalık şahsiyet adlandırma, sıfatlandırma

* Dr. MEB, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, fevziyealsac_23@hotmail.com

ilgisiyle Türk kültüründe İslâmî dönem öncesinden başlayarak kullanılan bir kültürel bellek kodudur. Şamanizm inanışında kamların ilksel hali ve görevi babalık olgusuyla İslâmiyet inancında devam eder. Peygamberler gönderildikleri toplumun babası olarak kabul edilir. Bu kutsal temâyül Babaîlik kurumunun çıkış noktasıdır. Baba/ata arketipinden doğan Babaîlik kurumu Anadolu'yu bayındırlaştıran erenlerin kutsal kimliğidir. Baba/ata kollayan, bilici, şifa verici kimliğine sahiptir ve toplumu bir arada tutan ilâhî gücün kutsal figürüdür.

Baba isimlendirmesi manevî bir gücü bulunan kutsal kişiler üzerinden toplumu bir arada tutma, koruma ve topluma yol gösterme algısını kapsar. Türk kültüründe babalık bir makam/derece ve ahlâkî değerler toplamı olarak bütünleştirici bir güçtür. Ahîlik teşkilatı içinde de etkin bir rolü olan babalık kavramı; doğru ahlâk, güzel insan vb. yüceltilmiş kişilik özelliklerini barındırır. Hasan Baba Baskil ilçesinde yaşamış, baba/ata inanışının manevî değerlerini taşıyan evliya kimliğine sahiptir. Seyyid Hacı Hasan Baba, peygamber soyundan gelir. Hasan Baba'nın adını taşıyan zaviye Baskil ilçesi içinde sosyal, siyasî ve kültürel hayatı şekillendirmiş bir kurumdur. Hasan Baba, babalık ocağının özelliği olan toplumu/halkı bir arada tutan ve halk-devlet arasında iletişim sağlayan bir önderdir. Yaşamı ve kutsal kimliği etrafında oluşmuş inanışlarla duaların kabulü ve hastalıklardan şifa bulmak için Hasan Baba'nın makamı ziyaret edilir. Kutsal kimliğine bağlı olarak efsanevî kişiliği ve kerametleri etrafında gerçekleşen uygulamalar, gelenek halinde halk tarafından yaşatılır. Çalışmada baba/ata kavramının Türk kültüründeki anlamı açıklanmıştır. Baskil yöresinde evliya/eren kimliğini taşıyan Hasan Baba örneğiyle babalık kavramının halk inanışlarında algılanışı incelenmiştir. Baba/ata inanışının sosyal, siyasî ve kültürel hayatı biçimlendirmedeki rolü değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Baba, ata, Türk kültürü, evliya, Hasan Baba.

FATHER PERCEPTION AS A SACRED NAMING: THE EXAMPLE OF HASAN BABA

Abstract

The concept of father is the manifestation of the archetype of the ancestor, sanctified by a religious-ceremonial belief origin. Ancestors cult is the transmitter of national and spiritual values. Using the concept of father outside the meaning of the biological father, an organization / hearth meets the meaning of protective and sacred power. The concept of father, as a title indicating respect and holiness, is met with the words of grandfather, sailor, ancestor. It is used in the meaning of the awful owner / saint who leads the

society with his legendary lives in the Anatolian field. Paternity is a cultural memory code used in Turkish culture starting from the pre-Islamic period with the interest of naming and adjective. In the belief of shamanism, the primary state and duty of the cams continue in the belief of Islam

with the concept of paternity. Prophets are considered to be the father of the society in which they are sent. This sacred vision is the starting point of the Babailik institution. The Babailik institution, born from the archetype of the father / ancestor, is the sacred identity of the saints who flourished Anatolia. He has a knowing, healing identity as a father / ancestor, and is the sacred figure of divine power that holds society together.

The naming of the father covers the perception of keeping the society together, protecting and guiding the society through the holy people who have a spiritual power. In Turkish culture, paternity is an integrative force as a total of authority / degree and moral values. The concept of paternity, which also plays an active role in the Ahilik organization; true morality, beautiful person, etc. it has glorified personality traits. Hasan Baba has the identity of awliya who lived in Baskil district and has spiritual values of his father / ancestor belief. Seyyid Hacı Hasan Baba is a descendant of the prophet. Zawiye, which bears the name of Hasan Baba, is an institution that has shaped social, political and cultural life in the district of Baskil. Hasan Baba is a leader who keeps the society / people together, which is the characteristic of the paternity stove, and provides communication between the people and the state. Hasan Baba's office is visited to find healing from illnesses and illnesses with beliefs around his life and sacred identity. The practices that take place around their legendary personality and miracles, depending on their sacred identity, are traditionally maintained by the people. In the study, the meaning of the concept of father / ancestor in Turkish culture is explained. The perception of paternity in folk beliefs was examined with the example of Hasan Baba, who has the identity of awliya / eren in the Baskil region. The role of father / ancestor belief in shaping social, political and cultural life was evaluated.

Key words: Father, ancestor, Turkish culture, awliya, Hasan Baba.

BASKİL'DEKİ OSMANLI DÖNEMİNE AİT BAZI YAPI VE MEZAR TAŞLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Korkmaz ŞEN*

Öz

Baskil, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Havzası'nda yer almaktadır. Elazığ İl'ine bağlı bir ilçe olup İl merkezine yaklaşık 40 km. mesafededir. Doğusunda Elazığ İl merkezi, kuzeyinde Keban İlçesi, batısında Fırat Nehri ile çevrilmiştir. Tarihi güzergâhlara ve tarihteki birçok devletin doğal sınırlarını belirleyen Fırat Nehri'ne yakın oluşu gibi nedenlerden dolayı da stratejik bir konumda kalmıştır. Bu araştırmada, Elazığ-Baskil karayolunun 10. kilometresinden kuzeye döndükten sonra 3 km. mesafede yer alan Mesti (Yenikonak) Köy merkezindeki Mesti (Yenikonak) Köyü Camii ve bu camiye 50 metre mesafedeki Mesti (Yenikonak) Köyü Çeşmesi; Baskil ilçe merkezinin yaklaşık 13 km. batısında yer alan Akdemir (Şeyhan) Köyü'ndeki Musa Herdi Zaviyesi; Elazığ-Malatya sınırını belirleyen Fırat Nehri üzerinde yer alan ve günümüze ulaşamayan tarihi Kömürhan Köprüsü ile İlçedeki Osmanlı dönemi mezar taşlarının üzerindeki semboller ele alınacaktır. Eserlerin sanat tarihi açısından değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Baskil, Cami, Zaviye, Çeşme ve Köprü

A STUDY OF SOME OTTOMAN CONSTRUCTIONS AND GRAVESTONES IN BASKIL

Abstract

Baskil is located in the Upper Euphrates Basin of the Eastern Anatolia Region. It is in the city of Elazığ and approximately 40 km away from the city center. It is surrounded by Elazığ city center in the east, Keban province in the north and Euphrates River in the west. It is in a strategical location because of the reasons such as its being close to some historical routes and the Euphrates, which has determined the natural borders of a lot of nations in history. This study examines Mesti (Yenikonak) Village Mosque in the center of Mesti (Yenikonak) Village located in 3 km distance after turning from Elazığ-Baskil road 10. Km to the north and the Mesti (Yenikonak) Village Fountain in 50 m away of this mosque; Musa Herdi Zawiya in Akdemir (Şeyhan) Village, which is situated about 13 km west of Baskil town center; Kömürhan Village, which is located over the Euphrates identifying Elazığ-Malatya border, and its

* Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Arkeoloji Bölümü.
ksen@firat.edu.tr

history which cannot reach today; and the symbols on the Ottoman gravestones. It is aimed to evaluate the works in terms of art history.

Key Words: Baskil, Mosque, Zawiya, Fountain and Bridge

ŞEYH AHMET DEDE OCAĞI ÂŞIKLARININ ŞİİRLERİNDE “GÖNÜL” KAVRAMI

Oğuz DOĞAN *

Öz

Türk toplumu kendisini meydana getiren katman ve kurumlar açısından oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Toplumsal hayatın başat kurumlarından birisi de Alevi- Bektaşî Ocaklarıdır. Alevi- Bektaşî inancının gereği olan ocakların, kurum haline gelmesini sağlayanlar ise dede soyundan gelen kişilerdir. Elazığ’ın Baskil ilçesine bağlı Şeyh Hasan Köyü’nde bölgenin önemli ocaklarından sayılan Şeyh Ahmed Dede Ocağı bulunmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde varlığını devam ettiren ocak, Alevi- Bektaşî geleneğinin canlı olarak sürdürüldüğü yerlerdendir. Geleneğin yaşatılmasını sağlayan olguların başında ise ocaklı âşıkların sürdürdüğü âşıklık geleneği gelmektedir. Şeyh Ahmed Dede Ocağı’na mensup kişilerin gelenek, görenek, erkân, edep ve yolu ocağın içinde yetişen âşıkların eserlerinde korunarak geleceğe taşınmıştır.

Bölge insanın yaşam algısı, felsefik yapısı ve değer yargıları hakkında ipuçları veren âşıkların eserleri bu açıdan incelenmeyi gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda Şeyh Ahmed Dede Ocağına intisap etmiş olan ozanların eserlerinde sıklıkla geçen “gönül” kavramı okunması gereken önemli kavramlardandır. Bu bağlamda Alevi- Bektaşî inancında ölüm, dünyanın geçiciliği ve her şeyin özünü insanın oluşturduğu düşüncesi bulunmaktadır. Bu anlayışın kaynağında ise bütün değerlerin insanın gönlünde bulunduğu inancı yatmaktadır. İnancın kavram algısı ise yüce yaratıcının insanın gönlünde tecelli etmesi şeklindedir. Bundan dolayı da Alevi ibadetlerinde kible olarak kabul edilen yer insanın gönlüdür. Bu doğrultuda Şeyh Ahmed Ocağı’na bağlı âşıkların eserlerinde yer alan “gönül” kavramı ve anlam alanı açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şeyh Ahmed Dede Ocağı, Baskil, Âşık, Gönül, Elazığ.

* Arş. Gör. Bitlis Eren Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türk Halk Edebiyatı A.B.D.

THE CONCEPT OF “HEART” IN THE POEMS OF SHEİKH AHMET DEDE QUARRY MİNSTRELS

Abstract

Turkish society has a very rich structure in terms of the layers and institutions that make up it. One of the dominant institutions of social life is the Alevi-Bektashi Quarries. Those who are the descendants of the dede are the ones who make the hearths of Alevi-Bektashi beliefs become institutions. In the village of Sheikh Hasan of Baskil district of Elazığ, there is the Sheikh Ahmed Dede Quarry which is one of the important quarries of the region. The quarry, which has survived in the historical process, is one of the places where the Alevi-Bektashi tradition is alive. One of the most important facts that keep the tradition alive is the minstrel tradition that the minstrels continue. The tradition, customs, manners, decency and path of the people who belonged to the Sheikh Ahmed Dede Quarry were preserved in the works of the lovers who grew up in the quarry and moved to the future.

The works of the lovers who give clues about the life perception, philosophical structure and value judgments of the people of the region make it necessary to examine in this respect, In this context, the concept of heart, which is frequently mentioned in the works of the poets who have entered to Sheikh Ahmed Dede Quarry, is one of the important concepts to be read. In this context the essence of everything in the universe, where death and transience exist in the structure of the Alevi-Bektashi belief, is that human beings. The source of this understanding is the fact that all values are in the heart. The concept perception of belief is that the supreme creator manifests itself in the hearts of man. Therefore, the place which is accepted as qibla in Alevi worship is the heart of man. In this respect, the concept of “heart” and meaning field in the works of minstrels who belong to the Sheikh Ahmed Quarry will be explained.

Keywords: Sheikh Ahmed Dede Quarries, Baskil, Minstrel, heart, Elazığ.

BASKİL VE ÇEVRESİNDE ARKEOLOJİK MİRAS ALANLARININ JEOLJİK VE JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLERİ VE ARKEOLOJİK SİT ALANLARININ KORUNMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Fethi Ahmet YÜKSEL*

Öz

Doğu Anadolu Bölgesinin Yukarı Fırat kesiminde yer alan Baskil İlçesi ovalık bir alana kurulmuştur. Kalkolitik çağlardan günümüze kadar birçok kültür ve yerleşmeler hüküm sürmüşlerdir. Baskil sınırları içerisinde kalan kesiminde Demir Çağı seramiği veren 14 yerleşim yeri Habibuşağı ve Kaleköy gibi iki Urartu merkezinde saptamışlardır. Kısa süreli de olsa kazı çalışmaları yapılmış, İmikuşağı ve Fırat'ın batı kıyısındaki Köşkerbaba ile Değirmentepe'de Demir Çağı katları ortaya çıkarılmıştır. Körpınar Höyüğü, Tomisa Kalesi, Muşar Dağı Kilisesi, Viranşehir Höyüğü, Demirbahçe Höyüğü, Aşağıkuluşağı Höyüğü, Odabaşı Kaya mezarları Baskil'in önemli Arkeolojik Miras alanlarıdır. Kamikli, Gemibaşı Maltepe, Habibuşağı, Üyücektepe, İmikuşağı, Piro, İmamoğlu Şemsiyetepe gibi tarihi yerleşim alanlarında (höyüklerde) da Kalkolitik dönem ile ilgili yerleşmelerin bulunduğu tespit edilmiştir. M.Ö. 1700-1500 tarihleri arasına tarihlenen Asur Ticaret Kolonileri Dönemi ile ilgili buluntular Baskil yöresinde İmikuşağı kazı merkezinde ortaya çıkarılmıştır.

Yerleşmeler Fırat yakınlarında veya diğer su kaynaklarının yanında ve yakın çevresinde kurulmuştur. Morfolojik, jeolojik ve iklim etkileri Fırat nehrinin yatağındaki değişiklikler yerleşim alanlarında ufak değişikliklere sebep olduğu görülmektedir. Keban, Ağın ve Arapkir bölgelerinin aksine Baskil ve yakın çevresinde Paleolitik ve Mezolitik dönemlere ait araştırmalar yapılmamıştır. Bölgede Paleolitik dönemde insanların hayat sürdürdüğüne dair izler taşıyan önemli mağaraların varlığı bilinmektedir.

Baskil İlçesinde son yıllarda, Aşağıkuluşağı Höyüğü ve Viranşehir koruma alanı gibi kültürel miras alanlarımız sit alanı olarak tescillenmiştir. Detaylı yüzey araştırmaları, yeraltı görüntülenmesi ve bilinen alanların arkeolojik kazıları yapılması sonucunda bölgenin tarihsel geçmişi daha iyi aydınlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Baskil, Arkeolojik Miras, Yukarı Fırat, Yüzey Araştırması, Sit Alanı

* Dr. Öğr. Üyesi; İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Mühendislik Fakültesi, Jeofizik Müh. Böl. Büyükçekmece Yerleşkesi, Büyükçekmece-İstanbul; fayuksel@istanbul.edu.tr

GEOLOGICAL AND GEOMORPHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF ARCHEOLOGICAL HERITAGE AREAS IN THE BASKIL AND ITS SURROUNDINGS AND THE PROTECTION AND EVALUATION OF ARCHEOLOGICAL SITES

Abstract

The Baskil District in the Upper Fırat River (Euphrates) of the Eastern Anatolia Region was founded on a plains area. Many cultures and settlements have ruled since the Chalcolithic Age.

14 settlements that yielded Iron Age ceramics in their part within the borders of Baskil were identified in two Urartian centers, Habibuşığı and Kaleköy. Excavations were carried out for a short time, albeit briefly, and the Iron Age levels were unearthed at Köşkerbaba and Değirmen-tepe on the western shore of the Fırat River and İmikuşığı. Körpınar Mound, Tomisa Castle, Muşar Mountain Church, Viransehir Mound, Demirbahce Mound, Asagikulusagi Mound, Odabasi Rock tombs are important archaeological heritage sites of Baskil. Kamikli, Gemibaşı Maltepe, Habibuşığı, Üyücektepe, İmikuşığı, Pirot, İmamoğlu Şemsiyetepe in the historical settlement areas (mounds) were found to be related to the Chalcolithic period. B.C. Between 1700-1500, the finds related to the Assyrian Trade Colonies Period were unearthed in the Imikusagi excavation center in Baskil region.

The settlements were established near and near the Fırat River or other water sources. Morphological, geological and climatic effects Changes in the bed of the Fırat River seem to cause minor changes in the settlement areas. Contrary to the Keban, Ağın and Arapkir regions, there are no studies on the Paleolithic and Mesolithic periods in Baskil and its vicinity. It is known that there are important caves in the region, which bear traces of human life in the Paleolithic period.

In recent years, our cultural heritage sites such as Aşağıkuluşığı Mound and Viransehir Conservation Area have been registered as protected sites in Baskil District. As a result of detailed surveys, underground imaging and archaeological excavations of known areas, the historical history of the region will be better clarified.

Key Words: Baskil, Archaeological Heritage, Upper Fırat River, Survey, Protected Area

BİR DİNÎ TECRÜBE TÜRÜ OLARAK TÜRBE ZİYARETLERİ (BASKİL ÖRNEĞİ)

Aysel Tan*

Öz

Halk kültüründe dinî yaşantılar genellikle rasyonel alanın dışında ele alınır. Bireysel nitelikler vurgulanarak duygu ağırlıklı yönüne dikkat çekilir. Bu nedenle dinî tecrübeler çok farklı özellikler gösterebilir. Dinin kültürel düzeyde tecrübe edilmesi dinî nitelikli tecrübelerin mistikleşmesine yol açmaktadır. Halk edebiyatı, dinler tarihi vb. alanlarda türbe ziyaretleri konusunda birçok çalışma yapılsa bile, mistik tecrübeler içine dâhil edilebilecek türbe ziyaretleri insanlara “*Allah’ın varlığına dair bir delil*” sunabilme imkânına göre bir din felsefesi meselesi olarak daha önce ele alınmamıştır.

Bu bildiride Baskil’de bulunan türbe ziyaretlerinin insanların Allah’a olan inançlarını, Allah’ı hissetmelerini ve ona yönelmelerini nasıl etkilediği ortaya konmaya çalışılacaktır. Bunun için Baskil’deki türbeleri ziyaret eden veya daha önce ziyaret etmiş kişilerle yapılan görüşmelerle türbe ziyaretlerinin bireyler üzerindeki etkisi tespit edilip Allah’ın varlığına bir delil olma meselesi açıklanmıştır. Baskil’de yaşayan yirmi dört kişiye sorulan sorularla türbe ziyaretlerinin dini tecrübe açısından önemi ortaya konulmuştur. Ve ziyaretlerin bireyler üzerindeki etkileri belirlenmiştir. Bu etkilerin bazen dinî nitelikte ve ziyaretin Allah’ı hissetmesine vesile, olduğunu söyleyenler olduğu gibi bazen de bundan tamamen farklı amaçlarla türbe ziyareti yaptığını söyleyenler de vardır. Türbe ziyaretini Allah’ın varlığına bir delil olarak düşünme yerine *mistik bir tecrübe* ile aslında bir ‘*dua etme ve yardım alma mekânı*’ olarak düşünen insanlar; hastalıklardan şifa bulmak, iş bulmak, aile geçimsizliklerinden kurtulmak, sınavlarda başarılı olmak, kısmet aramak, yağmur yağması, hayvanların hastalıklarının iyileşmesi, ...vs. nedenlerle türbe ziyareti yapmaktadır. Çok az insan türbe ziyaretini ‘*Allah’ın varlığına delil*’ arama amaçlı yapmakta ve *bir dinî tecrübe* gibi düşünmektedir.

Anahtar Kavramlar: Baskil, türbe, ziyaret, dinî tecrübe, mistik tecrübe, delil.

* Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Doktora Öğrencisi, ayseltan@gmail.com.

TOMB VISITS AS A TYPE OF RELIGIOUS EXPERIENCE (THE EXAMPLE OF BASKIL DISTRICT)

Abstract

Religious experiences in folk culture are generally handled outside the rational field. Individual qualities are emphasized, and emotion-oriented aspects are highlighted. Therefore, religious experiences can display very different features. Experiencing religion at a cultural level leads to the mystification of religious experiences. Even if there are many studies on tomb visits in the fields of folk literature, history of religions etc., tomb visits, which can be included in mystical experiences, have not been handled as a matter of religious philosophy according to the possibility of providing people with “evidence of the existence of God”.

In this report, it will be tried to reveal how the tomb visits in Baskil affected people's belief in Allah, how they feel and turn towards God. For this purpose, the effect of visiting the tombs on individuals was determined through interviews with people who visited or had visited the tombs in Baskil, and the issue of being an evidence for the existence of God was explained. With the questions asked to twenty-four people living in Baskil, the importance of the tomb visits was revealed in terms of religious experience. And the effects of visits on individuals have been determined. There are those who say that these effects are sometimes of a religious nature and cause the visit to feel God, and sometimes there are those who say they visited the tomb for completely different purposes. People who think of the tomb visit as a "place of prayer and help" with a mystical experience instead of thinking of the existence of God as evidence; He is visiting the tomb for healing from illnesses, finding jobs, getting rid of family incompatibilities, being successful in exams, seeking fortune, raining, healing of animal diseases, etc.. Very few people visit the tomb to search for 'evidence of God's existence' and think it as a religious experience.

Keywords: Baskil, tomb, visit, religious experience, mystical experience, evidence.

BASKİL HALK İNANÇLARI VE BUNLARA BAĞLI KÜLTLER

Yılmaz IRMAK*

Öz

Dinî kurallar gibi kesinlik ve katılık taşımayan halk inançları, geçmişten günümüze bir yerden bir yere, bir toplumdan bir topluma değişiklikler göstererek varlığını devam ettirmiştir. Anadolu’da bugün devam eden halk inançlarının kökeninde; Şamanizm, Anadolu’daki eski dinler ve İslamiyet’e bağlı olarak ortaya çıkan kültler, âdetler ve uygulamalar yer almaktadır. Eski Türk inançlarına dayanan atalar, ocak, dağ, ağaç, ziyaret, ateş, su ve demir kültü gibi kültler, günümüzde Anadolu halk inanışları içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Animizm, Budizm ve Manihaizm gibi Orta Asya’da bulunan diğer inanç sistemlerinden de etkilenen Eski Türk inanç ve ritleri, Türklerin İslami kültür dairesine girmesinden sonra birtakım dönüşümlerle yeniden şekil almıştır.

Doğusunda Elazığ, güneydoğusunda Sivrice ilçesi, batısında Karakaya Baraj Gölü ve Malatya iline bağlı Arguvan ilçesi, güneyinde Kale ve Doğanyol ilçeleri, kuzeyinde ise Keban ilçesi ile çevrili olan Baskil, Elazığ’a yaklaşık 40 km uzaklıkta ve karasal iklimin görüldüğü bir ilçedir. Bu çalışmada sözlü kültürün hâlen canlılığını sürdürdüğü bir yer olan Baskil’de doğum, evlenme, ölüm, türbe ve ziyaret yerleri, kurban, nazar, büyü ve tabiat olayları ile ilgili halk inanışları ve bu inanışların Eski Türk inanç ve kültleri ile ilişkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Baskil, Halk İnançları, Eski Türk İnançları, Kültler.

BASKİL FOLK BELIEFS AND CULTS RELATED TO THEM

Abstract

Folk beliefs, which do not have the characteristics of certainty and rigidity in contrary to religious rules, maintain their existence by differing from one society or settlement to another. At the origin of folk beliefs in Anatolia today; Shamanism, ancient religions in Anatolia and the cults, customs and practices that emerged due to Islam. There are still the cults based on old Turkish beliefs such as, ancestor, seedbed, mountain, tree, fire, visit, water and iron have an important place in Anatolian folk beliefs. Influenced by other belief systems in Central Asia, such as Animism, Buddhism, and Manichaeism, the Old

* Doç. Dr., Bingöl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, mail: yirmak@bingol.edu.tr

Turkish beliefs and rituals were reshaped with a number of transformations after the Turks entered the Islamic cultural circle.

Surrounded by Elazığ in the east, Sivrice district in the southeast, Karakaya Dam Lake in the west, Arguvan district in the Malatya province, Kale and Doğanyol districts in the south, Keban district in the north, Baskil has the characteristics of terrestrial climate approximately 40 km away. In this study, the birth, marriage, death, shrine and visit places, sacrifice, evil eye, spell and natural events beliefs about the animals and their relation with the Old Turkish beliefs and cults are put forward in Baskil, which is a place where oral culture is still alive. It will be studied.

Key Words: Baskil, Folk Beliefs, Old Turkish Beliefs, Cults.

HARPUT-ELAZIĞ MÜZİK KÜLTÜRÜ EKSENİNDE BASKİL TÜRKÜLERİNİN MÜZİKAL UNSURLARI ÜZERİNE BİR ANALİZ

Yakup AÇAR*

Öz

Harput-Elazığ ili, tarihsel süreç içerisinde çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapması münasebetiyle kültürel açıdan oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Bu kültürel zenginliği Harput-Elazığ müzik kültüründe de görmek mümkündür. Türk Sanat Müziği ve Türk Halk Müziği türlerinin yoğun olarak kullanıldığı Harput müzik kültüründe; klarnet, keman, kanun, ud, bağlama, kaval, cümbüş, darbuka, tef ve davul gibi Türk müziği çalgılarının yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu zengin müzik kültüründe; Divan, Elezber, İbrahimiye, Tecnis, Tatvan, Varsak, Muhalif, Müstezat, Kürdi ve Nevruz makamı gibi yöreye özgü makamlar kullanılır ve bu makamlarla Hoyrat, Gazel, Elezber gibi yine yöreye özgü uzun havalar seslendirilir. Harput-Elazığ müziği okuyuş üslubu, yöresel tavrı ve icra kurallarıyla Türk Halk Müziğinde özel bir konuma sahiptir.

Bu araştırmanın amacı; TRT Türk Halk Müziği kırık havalar repertuarında bulunan Baskil yöresi türkülerinin ritmik ve makamsal unsurlarının ortaya konulmasıdır. Bu araştırmanın yürütülmesinde belgesel (yapılanmış) tarama modeli kullanılmıştır. TRT Türk Halk Müziği kırık havalar repertuarında bulunan yöresi Baskil olan “Şıh Hasan Ağırması”, “Ya Hızır

* Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi Dede Korkut Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, yakupacar8@hotmail.com

Semahı” ve “Bacılar Semahı” isimli üç türkü tespit edilmiştir. Tespit edilen türküler araştırmanın amacı doğrultusunda incelenmiştir.

Makamsal incelemede, türkülerin makam dizileri, cümle yapıları, ses genişlikleri, pes ses ve tiz ses oranları, makam geçkileri; ritmik incelemede ise usul türleri, birim-zaman ve eser içerisindeki usul değişikliklerinin analizleri yapılmıştır. Ayrıca türküler derlemecilik açısından da incelenmiştir. Ritmik ve makamsal yönden incelenen bu üç türkünün ortak noktaları belirtilmeye çalışılmış, Baskil yöresi müzik kültürüne katkı sağlaması düşüncesiyle müzikal kodlar ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Harput-Elazığ Müzik Kültürü, Makamsal Analiz, Usul Analizi, Baskil Türküleri.

AN ANALYSIS ON MUSICAL COMPONENTS OF BASKIL FOLK SONGS AS PART OF HARPOT- ELAZIĞ MUSIC CULTURE

Abstract

Harput-Elazığ province has a rich culture due to hosting various civilizations in the historical process. This cultural wealth can be seen in the Harput music culture as well. It is known that Turkish music instruments such as clarinet, violin, zither, oud, bağlama, pipe, cümbüş, darbuka, tambourine, and drums are widely used in Harput music culture, where Turkish classical music and Turkish folk music forms are used extensively. In this rich music culture; indigenous maqams such as Divan, Elezber, İbrahimiye, Tecnis, Tatvan, Varsak, Muhalif, Müstezat, Kürdi and Nevruz are used and with these maqams, indigenous unmetered folk songs like Hoyrat, Gazel and Elezber are performed. Harput-Elazığ music has a special place in traditional Turkish folk music with its singing style, local performing style, and performance rules.

This study aims to reveal the maqam and rhythmical elements of the folk songs of the Baskil region in the TRT Turkish folk music repertoire. The documentary (structured) survey model was used in conducting this research. Three folk songs named “Şıh Hasan Ağırlaması”, “Ya Hızır Semahı” and “Bacılar Semahı”, which belong to Baskil region were determined in TRT Turkish Folk Music repertoire.

In maqam analysis, maqam scales, motifs, tessitura, low pitch and high pitch ratios maqams transitions of the songs; In the rhythmic analysis, the rhythmical types, unit - time and procedural changes in the work were analysed. Folk songs were also examined in terms of compilation. The common points of the three folk songs, which were examined in terms of rhythmic and maqam aspects, were tried to be indicated and musical codes

were tried to be put forward in contemplation of contributing the music culture of the Baskil region.

Key Words: Harput-Elazığ Music Culture, Maqam Analysis, Rhythmical Analysis, Baskil Folk Songs.

BASKİL YERLEŞİMİNDE BULUNAN TÜRBE MİMARİSİ İRDELEMESİ

Ezgi TAÇORAL KIYAT*

Derya ŞAVATA**

*“Teslim Abdal eder Şems'in Çırası
Errahmandır iki kaşın arası
Güzel Bismillah'la Elham suresi
Elif-lam-mim inmiş hattın üstüne”*

Özet

Sürekli gelişen ve değişen bir dünyada, bir yerleşimin kimliğini oluşturan tüm özellikleri ve geçmişin taşınmaz değerlerini geleceğe aktarmanın mümkün olabilmesi için öncelikle bu değerleri özümsemek gerekmektedir. Bu bağlamda Mezopotamya ile Anadolu'yu birbirine bağlayan yollar üzerinde bulunan Elâzığ ilinin Baskil İlçesi araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Anadolu tarihi kadar eski bir yerleşme tarihine sahip Baskil İlçesindeki kültürel ve yerel mimari mirasın bir parçası olan türbe mimarisine dikkat çekerek, araştırmalara ışık tutacak, bu tarihi mirasa sahip çıkılmasına az da olsa katkı sağlamaktır. Yerleşimin türbe mimarisi ile ilgili mimari üslup, plan şeması ve form özellikleri, yapım sistemi ve yapı malzemesi açısından Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetinde bulunan Teslim Abdal Türbesi, Derviş Ali Türbesi ve Ahmet Yesevi Türbesi birbirleri ile kıyaslanarak irdelenmiştir. Böylece Baskil yerleşiminin Türbe mimarisi ile ilgili literatür verisi elde edilmiş ve daha sonra yapılacak olan çalışmalara yön gösterici niteliğe sahip bir çalışma olmuştur.

TOMB ARCHITECTURE INVESTIGATION IN THE BASKİL PLACEMENT

Abstract

In order to transfer all the characteristics of a settlement that form the identity to the future, it is necessary to assimilate these values first. In this

* Y.Mimar, Malatya Vakıflar Bölge Müdürlüğü

** Mimar, Malatya Vakıflar Bölge Müdürlüğü

context, Baskil District of Elâzığ province, which is located on the roads connecting Mesopotamia and Anatolia, constitutes the universe of the research.

The aim of this study is to draw attention to the shrine architecture in Baskil District. And contributing to protecting the historical heritage. Teslim Abdal Mausoleum, Derviş Ali Mausoleum and Ahmet Yesevi Mausoleum, which are owned by the General Directorate of Foundations regarding the architecture of the settlement, have been compared and examined. Thus, literature data related to the tomb architecture of Baskil settlement will be obtained. This study will be a work that will guide the future studies.

Keywords: Tomb Architecture, Baskil.

ELAZIĞ ÇİT BASKI TEKNİĞİNİN BASKİL BEZ DOKUMASINA UYGULANMASI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

H.Nurgül BEGİÇ*

Hanım AĞIRMATLI**

ÖZET

Geleneksel el sanatları, yaşamsal ihtiyaçlardan doğan ve buna bağlı olarak uzun yıllar sürdürülen faaliyetlerdir. Bezeme sanatı ise ustaların ürettiği ürünlere yaşadığı toplumun sanat anlayışını yansıttığı estetik değerlerdir. Geleneksel Türk El Sanatları'ndan birisi olan Yazmacılık, Anadolu'da birçok şehirde yapılmaktadır. İstanbul, Tokat, Kastamonu, Beypazarı, Hatay, Gaziantep, Bartın, Malatya ve Elazığ yazma ve baskıcılığın yapıldığı merkezlerdendir. Elazığ ve çevresinde yapılan yazma sanatı “çit baskı” olarak adlandırılmaktadır. “çit” yörede yazmaya verilen isimdir.

Bu çalışmada konu ile ilgili yazılı ve sanal kaynaklar taranmış, üretim yapan ustalar ile sahada görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elazığ ve ilçelerinde yapılan çit baskıcılığında kullanılan desen ve motiflerinin özellikleri hakkında bilinirliğinin artırılması, gelecek kuşaklara baskı kalıplarının yapımının öğretilmesi, yeni ustaların yetiştirilmesi, çit baskı kalıplarının yörede dokunan “Baskil bezi” dokuma kumaşında kullanımının artırılması ve “Baskil bezi” dokumasının ve çit baskıcılığının kültür ekonomisine kazandırılması yörede sürdürülebilirliğinin sağlanması açılarından önemlidir.

Anahtar kelimeler: Elazığ, Baskil, bez dokuması, çit baskı, kültür ekonomisi

* Doç.Dr., İzmir Demokrasi Ün., Güzel Sanatlar Fakültesi.begicnurgul@gmail.com

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Bölümü,h.h.agirmatli@gmail.com

AN EVALUATION ON THE APPLICATION OF ELAZIĞ FENCE PRINTING TECHNIQUE TO THE PRINTING CLOTH WEAVING

ABSTRACT

Traditional handicrafts are activities that arise from vital needs and continue for many years accordingly. Decoration art, on the other hand, is aesthetic values reflecting the art understanding of the society in which the masters live.

Writing, one of the Traditional Turkish Handicrafts, is carried out in many cities in Anatolia. Istanbul, Tokat, Kastamonu, Beypazarı, Hatay, Gaziantep, Bartın, Malatya and Elazığ are centers for writing and printing. The art of writing in Elazığ and its surroundings is called "fence printing". "Fence" is the name given to write in the region.

In this study, written and virtual resources related to the subject were scanned and interviews were made with the masters making production in the field. Increasing awareness about the features of patterns and motifs used in fence printing in Elazığ and its districts, teaching the next generations to make printing patterns, training new masters, increasing the use of fence printing patterns in the "Baskil cloth" woven fabric woven in the region, and the culture economy of "Baskil cloth" weaving and fence printing. it is important to provide sustainability in the region.

Keywords: Elazığ, Baskil, cloth weaving, fence printing, cultural economy

ELAZIĞ BASKİL GELENEKSEL BEZ DOKUMASI

H.Nurgül BEĞİÇ* Hanım AĞIRMATLI**

ÖZET

Türklerin kültürel birikimlerinde, Orta Asya'dan Anadolu topraklarına devam eden tarihsel süreç içerisinde konar-göçer yaşam biçimi etkili olmuştur. Yaylak ve kışlak arasındaki göç ile sürdürülen bu süreçte at ve develerin yardımıyla göç eşyaları kolayca taşınmıştır.

Konar-göçer yaşamı benimseyen insanlar kullandıkları birçok malzemenin hammaddesini besledikleri hayvanların yünlerinden ve kollarından elde

* Doç.Dr., İzmir Demokrasi Ün., Güzel Sanatlar Fakültesi.begicnurgul@gmail. com

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Bölümü,hh.agirmatli@gmail.com

ettikleri ipleri kendi olanakları ile üretimini sağlamışlardır. Bu üretimler içerisinde dokumalar ayrı bir yere ve öneme sahiptir.

Geleneksel dokumalar Türk kültürünün zenginliklerindendir. Eski dilde “Tokımak” deyimini zamanla değişim gösterip “Dokumak” sözüne dönüşmüştür.

Anadolu kültüründe çeşitli teknik ve renklerde dokumalar yapılmaktadır. Bu bağlamda her bölgeye has renk ve desenler ortaya çıkmıştır. Türkler kendilerine has havlı ve havsız yüzeye sahip dokumalar üretmişlerdir. Yaşanan değişim ve gelişimler bazı bölgelerde geleneksel değerlerden dokumanın eskisi kadar rağbet görmediğini ve giderek unutulmaya yüz tuttuğu gerçeğini ortaya çıkarmıştır.

Bu çalışmada; yazılı ve sanal kaynak taraması yapılmış olup, Baskil bez dokumasını yapan kaynak kişilerle görüşülmüştür. Çalışmada Elazığ İli Baskil İlçesinde geçmişten günümüze yöre kadınlarının evlerinde dokudukları “Baskil bez dokumasının gelecek kuşaklara aktarılması, tanınırlık ve bilinirliğinin artırılması ve yöre halkı için iş sahası oluşturulması açılarından önemlidir.

Anahtar kelimeler: Baskil, Baskil bez dokuması, dokuma,giysi, kültür.

ELAZIĞ BASKIL TRADITIONAL CLOTH WEAVING

ABSTRACT

In the cultural process of Turks, the nomadic way of life has been influential in the historical process that continued from Central Asia to Anatolian lands. In this process, which is continued with the migration between the plateau and winter, migration items were easily carried with the help of horses and camels.

People who adopt the nomadic life have provided their own possibilities to produce the ropes obtained from the wool and hair of the animals they feed the raw materials of many materials. In these productions, weavings have a special place and importance.

Traditional weavings are among the richness of Turkish culture. In the old language, the term “Tokımak” changed over time and became “Dokumak”.

In Anatolian culture, weaving is done in various techniques and colors. In this context, unique colors and patterns have emerged for each region. The Turks produced their own pile and pile fabrics. Changes and developments

have revealed the fact that weaving from traditional values in some regions is not as demanding as before and is becoming increasingly forgotten.

In this study; Written and virtual resources were scanned and the people who made the Baskil cloth were interviewed. In the study, it is important in terms of transferring the “Baskil cloth weaving” which is woven by local women in their homes in Elazığ Province, Baskil District, to the next generations, increasing the recognition and awareness and creating a business area for the local people.

Keywords: Baskil, Baskil clothweaving, weaving, garment, culture.

MASALLARDA HALK İNANIŞLARININ YANSIMALARI: ELAZIĞ/BASKİL ÖRNEĞİ

Seval KASIMOĞLU*

Öz

Bu makalenin amacı Elazığ/Baskil örneğinden hareketle masallarda yer alan halk inanışlarını tespit ederek bunların masallarda nasıl kullanıldığını ortaya koymaktır. Bu amaçla temelde Baskil’den, genelde Elazığ’dan derlenmiş halk inanışları ve masallar ele alınmıştır. Doğum, evlilik ve ölüm, bireyin yaşamısındaki temel dönemlerdir. Toplum tarafından bu dönemler, pek çok inanış ve uygulamayla da zenginleştirilmiştir. Bunun yanı sıra bireylerin bilme, güvenlik, korunma gibi belli başlı ihtiyaçları da halk inanışlarının ortaya çıkışında önemli bir rol oynamıştır.

Hiçbir anlatı, içinden çıktığı toplumun sahip olduğu değerlerin, birikimlerin, inanç ve düşüncelerin dışında bir şey anlatmaz. Bu değerler, yasaklamalar, kabuller ise kolektif belleği oluşturur. Kolektif bir belleğe sahip olan toplumlar, sözlü anlatıları vasıtasıyla sahip oldukları birikimleri ortaya koyarlar. Bu bağlamda masal, destan, efsane gibi anlatılar temelde toplumların kolektif belleklerindeki birikimlerle icra edilen türlerdir. Bu bağlamda toplumsal kabullerin, değerlerin, yasakların bir ürünü olan halk inanışlarının yansıdığı sözlü anlatı türlerinden biri de masallardır. Masallar hem küçüklerin hem de büyüklerin ilgiyle dinledikleri sözlü türlerdir. Masallar vasıtasıyla bireyler içinde yaşadıkları toplumun tarihî, dinî, kültürel değerlerini dinleyerek özümseyebilirler. Nesilden nesle devredilerek varlığını sürdüren böylece köklü bir geçmişe sahip olan masallar, halkın en eski inançlarını dahi

* Dr. Öğr. Ü., Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, sevalkasimoglu@karatekin.edu.tr, sevalkasimoglu@gmail.com

bünyesinde barındırmaktadır. Böylece hitap ettiği topluluğa bir hayli zengin malzeme sunmaktadır.

Sonuç olarak bildiride Elazığ/Baskil'den derlenen ve kolektif belleğin bir dışavurumu olan masallar aracılığıyla halk inanışlarının nasıl kodlandıkları ele alınmıştır. Bu amaçla hem halk inanışında bu geçiş dönemleriyle ilgili birikimlere hem de masallarda bu inanışların nasıl serimlendiğinin belirlenmesi bu bildirinin temel amacıdır. Çalışmada Umay Günay'ın *Elazığ Masalları* isimli eserindeki yetmiş masal değerlendirilmeye alınmıştır. Ayrıca yine Elazığ'dan ve Baskil'den derlenen başka masallar da bu bağlamda değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Baskil, Elazığ, Halk İnanışları, Masal, Doğum, Ölüm.

REFLECTIONS OF FOLK BELIEFS IN FAIRY TALES: ELAZIG/BASKIL EXAMPLE

Abstract

The aim of this article is to identify the folk beliefs in fairy tales based on the example of Elazig/Baskil and to reveal how they are used in fairy tales. For this purpose, folk beliefs and fairy tales compiled mainly from Baskil and generally from Elazig were discussed. Birth, marriage and death are the basic periods in an individual's life. These periods were enriched by society with many beliefs and practices. In addition, the major needs of individuals such as knowledge, security and protection have played an important role in the emergence of public beliefs.

No narrative speaks of anything other than the values, accumulations, beliefs and thoughts of the society in which it emerges. These values, prohibitions and acceptances constitute collective memory. Societies with a collective memory reveal the accumulations they have through their oral narratives. In this context, narratives such as fairy tales, epics and legends are basically the species that are carried out with the accumulations in the collective memories of societies. In this context, one of the types of oral narratives reflecting social acceptances, values and prohibitions is the folk beliefs. Fairy tales are oral genres that both minors and adults listen to with interest. Through fairy tales, individuals can assimilate by listening to the historical, religious and cultural values of the society in which they live. The fairy tales, which exist after being passed down from generation to generation and thus have a long history, contain even the oldest beliefs of the people. Thus, it offers a very rich material to the community it addresses.

Consequently, the communiqué discussed how folk beliefs are encoded through fairy tales compiled from Elazig/Baskil, which is an expression of collective memory. For this purpose, determining both the accumulations related to these transition periods in the popular faith and how these beliefs are laid out in fairy tales is the main purpose of this declaration. For this purpose, seventy fairy tales in Umay Günay's Elazig tales were evaluated. In addition, other fairy tales compiled from Elazig and Baskil will be evaluated in this context.

Key Words: Baskil, Elazig, People's Belief, Tales, Births, Death.

ELAZIĞ/BASKİL EFSANELERİNDE RÜYA MOTİFİ VE İŞLEVLERİ

Seval KASIMOĞLU*

Esra ÖZCAN**

Öz

Bu çalışmada Elazığ/Baskil efsanelerindeki rüya motifleri ele alınarak bu motiflerin hangi işlevlerle kullanıldığının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Uyku durumunda bireyin zihninde beliren hayaller olarak tanımlanabilecek rüya, insanlığın başlangıcından beri merak edilen ve yorumlanan olgulardan biridir. Ancak Türk kültüründe rüya yalnızca uyurken görülen bir hayaller dizisi olarak kalmamış kutsallık yönüne de dikkat çekilmiştir. Bu kutsallık yönü, gelecekte haber verme, kişiyi bu dünyadaki olaylara karşı uyarma, irşat ve cezalandırma gibi pek çok işlevle pekiştirilmiştir. Rüya motifinin ve işlevinin Türk kültür ve edebiyatında da önemli bir yeri vardır. Âşık edebiyatı ve tasavvuf edebiyatının yanı sıra anonim halk edebiyatında da rüya ile ilgili motiflere sıklıkla rastlanmaktadır. Anonim halk edebiyatının mahsullerinden olan sözlü anlatıların pek çok türünde (masal, destan, efsane, mit, halk hikâyesi gibi) rüya motifinden yararlanılmıştır.

Sözlü anlatı türlerinden biri olan efsaneler, kaynağı ve söyleyeni belli olmadığı halde yüzyıllar boyunca halkın benimseyerek sonraki kuşaklara aktardığı, genellikle doğüstü olayları ve kişileri konu alan, bir inanışa bağlı olan ve kutsal kabul edilen anlatılardır. Rüya motifinin doğrudan işlevinin gözlemlenebilmesi noktasında efsanelerin “güçlü bir inanışa” sahip olmalarının ve “kutsal olarak kabul edilmelerinin” önemli olduğu görülmektedir.

* Dr. Öğr. Ü., Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, sevalkasimoglu@karatekin.edu.tr, sevalkasimoglu@gmail.com

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, ozcanesra18@gmail.com.

Bu bağlamda efsanelerde yer alan rüya motiflerinin temel işlevlerinin efsanelerin işlevleriyle uyumlu olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada rüya motifinin Elazığ/Baskil efsanelerinde hangi işlevlerle kullanıldığı ele alınarak bu motifin incelenen efsaneler bağlamında Türk kültüründeki önemi üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Efsane, Elâzığ, İşlev, Rüya.

DREAM MOTIFS AND FUNCTIONS IN ELAZIG/BASKİL LEGENDS

In this study, it is aimed to determine the functions by which these motifs are used by addressing the dream motifs in Elazığ/Baskil legends. The dream, which can be defined as dreams that appear in the mind of the individual in the state of sleep, is one of the phenomena that has been wondered and interpreted since the beginning of mankind. However, in Turkish culture, the dream was not only a series of dreams seen while sleeping, but also drew attention to the direction of sanctity. This aspect of sanctity has been reinforced by many functions such as informing the future, warning the person to events in this world, and punishing him. The dream motif and function also play an important role in Turkish culture and literature. In addition to ashik literature and sufi literature, motifs related to dreams are frequently encountered in anonymous folk literature. Many types of oral narratives (fairy tales, epics, legends, myths, folk tales etc.) which are the products of anonymous folk literature have been used in the dream motif.

One of the genres of oral narratives, legends, although the source and the saying are unclear, are narratives that are considered sacred and based on a belief, which is often about supernatural phenomena and people, which the people have adopted and passed on to the next generations for centuries, even though the source and the saying are unclear. It is seen that it is important that legends have a "strong belief" and are "accepted as sacred" in order to observe the direct function of the dream motif. In this context, the basic functions of the dream motifs in legends seem to be compatible with the functions of legends.

In this context, the study first emphasized the importance of dreams in Turkish culture, and then an analysis is made on the example of this motif after being informed about the functions in the legends compiled from Elazığ/Baskil.

Key Words: Legend, Elazığ, Function, Dream.

KUTSAL ZİYARET MEKÂNLARI BAĞLAMINDA ABDULVAHAB GAZİ TÜRBESİ ÖRNEĞİ

Seval KASIMOĞLU*

Esra ÖZCAN**

Öz

Bu makalenin konusu Elazığ Baskil’de bulunan Abdulvahab Gazi Türbesi’nin Ahmet Yaşar Ocak’ın kutsallaştırma sistemiği çerçevesinde incelenmesidir. Ocak bu sistemiği üç başlıkta ele almıştır. Abdulvahab Gazi türbesi bu başlıklara göre incelenip sınıflandırılacaktır. Bu başlıklar şunlardır; birincisi veli adına yapılmış mezar veya türbenin yahut kendisinden kalan, kaldığına inanılan bir kısım eşyaların bulunması, ikincisi söz konusu mezar, türbe veya eşyanın, mesela bazı dileklerin gerçekleşmesi, hastalıkların tedavisi gibi herhangi bir maksatla ziyaretlere ve bunlar esnasında adak ve kurbanlara sahne olması, üçüncüsü ise dua mahiyetinde olarak veli ile ilgili ve onun adı geçen birtakım sözlerin mevcudiyetidir. Ocak bunların üçünün aynı anda bulunmasının gerekmediğini tek birinin olmasının da yeterli olduğunu söylemektedir.

Kutsal ile kutsallaşma kavramları birbirinden farklıdır. Kutsal kavramı insanlarda korkma duygusunu ve saygıyı çağrıştırmaktadır. Kutsallaşma ise bir kişinin, mekânın, nesnenin ya da bir figürün kutsal bir nitelik kazanmasıdır. Dolayısıyla kutsal kutsiyeti ifade ederken, kutsallaşma bir olgunun kutsallaşma sürecini ifade etmektedir. Bir mekânın, bir kişinin veya bir nesnenin kutsallık kazanması için o yerin ya da kişinin keramet göstermiş olması gerekmektedir. Gösterilen bu kerametler sonucunda insanların mekân ya da kişilere olan bağlılığı artmaktadır. Halk arasında bu gibi mekânlar ve kişiler hakkında bazı efsaneler, menkıbeler anlatılmaktadır. Abdulvahab Gazi türbesi ile ilgili de efsane, menkıbe anlatılmaktadır. Abdulvahab Gazi’nin ülkenin çeşitli yerlerinde (Sivas, Akşehir, Bayburt ve İznik) mezarının bulunduğu söylenmektedir. Birçok savaşta komutanlık yaptığı bilinmektedir. Türbeye dilek dilemek ve şifa için gidildiği söylenmektedir.

Elazığ Baskil’de Abdulvahab Gazi türbesi ile birlikte Sıddı Zeynep Türbesi, Hacı Hasan Baba, Seyyid Hoca Türbesi, Kasım Kadir Türbesi, Pir Kemal Türbesi, Ahmet Yesevi ve Şeyh Hasan Türbesi, Musa Havrani Türbesi, Şeyh Aziz Efendi Türbesi, Şeyh Muhammed Türbesi ve Pir Halil Mezarı olmak üzere on bir tane ziyaret mekânı bulunmaktadır.

* Dr. Öğr. Ü., Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, sevalkasimoglu@karatekin.edu.tr, sevalkasimoglu@gmail.com

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, ozcanesra18@gmail.com.

Bu makalede Ahmet Yaşar Ocak'ın kutsallaşma tasnifine göre Abdulvahab Gazi türbesi ele alınacak ve türbe hakkında anlatılan efsanelerden de yararlanılarak bu tasnife göre çözümlenecektir.

Anahtar Kelimler: Abdulvahab Gazi Türbesi, Kutsallaşma, Elazığ, Türbe.

ABDULVAHAP GAZI TOMB EXAMPLE IN THE CONTEXT OF HOLY SITES

Abstract

The subject of this article is the examination of the Tomb of Abdulvahab Gazi in Elazığ Baskil within the framework of the sanctification system of Ahmet Yasar Ocak. Ocak deals with this systematic in three topics. The tomb of Abdulvahab Ghazi will be examined and classified according to these headings. These topics include; first, the tomb or tomb made in the name of the parent or the discovery of some of the items that are believed to be left by him, the latter is in question grave, shrine or property, such as the realization of some wishes, treatment of diseases, etc visits for any purpose and the scene of sacrifices and sacrifices during these, and the third is that in the form of prayer, the parent is concerned and a number of his words presence. Ocak says that three of them do not have to be found at the same time, but that it is enough to have one.

The concepts of sanctity and sanctification are different. The sacred concept evokes fear and respect in people. Sanctification is when a person, place, object or figure acquires a sacred quality. Therefore, while it expresses sacred ness, sanctification refers to the process of sanctification of a phenomenon. In order for a place, a person or an object to become sanctified, that place or person must have shown greatness. As a result of these revelations, people's devotion to places or persons increases. Among the people, some legends and legends about such places and persons are told. The legend about the tomb of Abdulvehhab Ghazi is also told. Abdulvehhab Gazi's tomb is said to have been found in various parts of the country (Sivas, Akşehir, Bayburt and Iznik). He is known to have commanded many battles. It is said that the shrine was visited for wishes and healing.

Elazığ Baskil with Abdulvahab Gazi Tomb, Sıddı Zeynep Tomb, Hacı Hasan Baba, Seyyid Hoca Tomb, Kasım Kadir Tomb, Pir Kemal Tomb, Ahmed Yesevi and Şeyh Hasan Tomb, Musa Havrani Tomb, Şeyh Aziz Efendi Tomb, Şeyh Mohammed Tomb and there are eleven places to visit, including Pir Halil Tomb.

In this article, according to the sanctification classification of Ahmet Yasar Ocak's, the tomb of Abdulvehhab Gazi will be discussed and the legends about the tomb will be used to resolve according to this classification.

Key Words: Tomb of Abdulvahap Gazi, Sanctification, Elazığ, Tomb.

TÜRK HALK MÜZİĞİ ÇATISI ALTINDA BASKILYÖRESİNEAİT ESERLERİN İNCELENMESİ VE ANALİZİ

Aygün ÇAM*

Özet

Türk halk müziği, köklerini orta Asya'dan alan gelenekçi, milli manevi değerlere sahip, kendi öz kültürünü iyi yansıtabilen, duygu yoğunluğu yüksek olan bir müzik türüdür. Binlerce yıllık geçmişe sahip olmasının yanı sıra, Türkler dünyada müzik terimiyle ilk ilgilenen toplulukların başında gelmektedirler. Anadolu toprakları da bu gelenekçi yapının kök saldıği kültürel birikimin zirvede olduğı topraklardır. Egeden Karsa, Trakya ya büyük bir hazine barındırmaktadır. Elazığ ilimize bağılı Baskil ilçesi de Türk halk müziği açısından önem arz eden bir bölgedir. Anadolu ozanlık geleneğinin günümüz de devam eden ender yerlerden birdir. . Halk müziği açısından oldukça zengin olan Arguvan, Hekimhan, Arapgir, Tunceli, Erzincan gibi bölgelere de kaynaklık etmektedir. Baskil Şeyh Hasanlı ozanlardan günümüze kalan birçok sayıda Türk halk müziği eseri bulunmaktadır. Bu eserlere örnek verecek olur isek; Şeyh Hasanlı Derviş Aliye ait, *Gönül gel seninle muhabbet edelim, sabaktan uğradım ben bir figana, Nefes harç eyleme, geldim şu âleme ıslah olayım* gibi. Yine Şeyh Hasanlı Teslim Abdala ait olan, *Seherde bir bağı girdim, gel ha gönül havalanma, canım kurban olsun*, gibi Türk halk müziğinde ki köklü eserler hem yöre olarak hem de doğduğı topraklar Baskil ilçesidir. Bu çalışmamızda da bahsettiğimiz eserlerin melodik, makamsal, ritmik özellikleri ayrıntılı olarak incelenerek oluşturulan tablolar ile analizleri gerçekleştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkü, Halk müziği, Baskil, Analiz

* haluk_aygun@hotmail.com Elazığ Belediye Konservatuvarı Türk Halk müziği bölüm başkanı, koro şefi

UNDER THE TURKISH FOLK MUSIC ROOF OF THE BASKİL ANALYSIS

Abstract

Turkish folk music is a kind of music that has its roots in Central Asia, has national spiritual values, can reflect its own culture well, and has a high intensity of emotion. Besides having thousands of years of history, Turks are among the first communities in the world to deal with the term music. Anatolian lands are the lands on which cultural accumulation is at the top of this traditionalist structure. From Ege to Kars has a great treasure for Thrace. The district of Baskil, which is connected to our Elazig province, is an important area for Turkish folk music. Anatolian minstrel tradition is one of the rare places that continues today. Arguvan, which is very rich in folk music, is also a source for regions such as Hekimhan, Arapgir, Tunceli and Erzincan. There are many Turkish folk music pieces left from the bards of Baskil Seyh Hasan. If we give an example to these works; It belongs to Seyh Hasan, Dervish Ali, Come and let's have a conversation with you. The rooted works in Turkish folk music, which belongs to Seyh Hasan Teslim Abdal, I have entered a bond in the city, come and take off my heart, my dear victim, is the district of Baskil, both locally and the land where he was born. In this study, the melodic, authority, and rhythmic properties of the works we have mentioned will be analyzed in detail, and analyzes will be carried out.

Key words: Turku, Folk music, Baskil, Analysis

MİTİK DEĞERLER BAĞLAMINDA BASKİL YAĞMUR DUALARI

Ayşe Duvarcı*

Öz

“Yer, yer değilken; su, su idi.”(Her yer su idi) şeklinde başlangıç yapan Altay yaratılış destanı çağlar öncesinden suyun önemini söyleyerek yaratılış öncesi ilk var olanın su olduğunu belirtmektedir. Su, mitik devirlerden günümüze dünyanın başlangıcını bildirmesi, hayat ve canlılık vermesi, hem fiziksel hem ruhsal bir arınma aracı olması, varlıkları görünür görünmez kirlerden temizlemesi, sonsuza kadar yaşama ve bitmeyen gençlik sırlarına sahip olması gibi pek çok özelliği dolayısıyla halk kültüründe kutsal kabul

*Dr. Öğr. Üyesi, Başkent. Üniversitesi Fen Ed. Fak. TDE Bölümü, aduvarcı@baskent.edu.tr aduvarcı35@gmail.com

edilmektedir. Bu özellikleri dikkate alınınca su olmadan hayat olamayacağını söylemek mümkündür ve su kaynaklarının en önemlisi yağmurlardır. Yağmur duası törenleri, özellikle tarımla uğraşan toplulukların uzun süren kuraklık döneminin ardından bahar aylarında yağmur yağması için yaptıkları dua ve bu dua ile birlikte gerçekleştirilen diğer pratikleri kapsar. Bilebildiğimiz en eski arkaik kültürlerden günümüzün modern toplumlarına kadar pek çok yerde farklı isimlerle rastladığımız yağmur duası uygulaması Baskil’de de tespit edilmiş çeşitli ağız araştırmaları veya folklorik derleme çalışmaları sırasında bu uygulamanın nasıl yapıldığı hakkındaki veriler yazıya geçirilmiştir. Bu çalışmanın amacı, Baskil ve civarında tespit edilen yağmur duası pratiğinin içinde yer alan hem dini hem de büyüsel motiflerini belirlemek, bu motiflerin kaynağının Türk mitolojisinde hangi düşünce algısının karşılığı olduğunu anlamaya çalışmaktır. Kullanılan yöntem analitik metin çözümleme yöntemi ve kaynaklar ise Fırat Üniversitesinde yapılan Baskil Folklor araştırmalarına yönelik çeşitli tezler, Baskil ve yörede yapılan ağız derleme çalışmalarında kaydedilen yağmur duası anlatıları, kültür tarihi ve mitoloji bağlamli kitap ve makaleler ile ulaşabildiğimiz sözlü kaynaklardır.

Anahtar kelimeler: Baskil, yağmur duası, yada taşı, mitoloji

BASKİL VE NAHÇIVAN YÖRESİNİN HALAYLARINA KARŞILAŞTIRMALI BİR BAKIŞ

Feride Mirişova*

Özet

Türkiye ve Azerbaycan halk müziği, folkloru ve kültürü arasındaki ilişkiler çok güçlüdür ve ortak köklere sahiptir. Folklor, halkların gelişim aşamalarını gösteren manevi varlık sistemi olarak özel bir öneme sahiptir. Müzik folklorunun birbirinden canlı türleri arasında “halay” danslarının müzik dili, ritmik ve tarz paleti, bunlardan ileri gelen içeriği, melosemantik özellikleri vardır. Azerbaycan’ın kadim diyarı olan Nahçıvan ve Türkiye’nin Baskil ilinin halayları bu bölgelerin spesifik müzik tarzını ve yorumculuk geleneklerini içermektedir.

Baskil ve Nahçıvan’ın halayları farklı ve benzer yönlerini karşılaştırsak, her iki halk oyunlarının üç boyutta-enstrümental, vokal ve vokal-enstrümental olarak oynandığını görmek mümkündür. Halay, davul zurna eşliği ile yapılır. Her iki yörede halay esnasında yer alanların sayısı 3-5 ile 100 arasında

* AMEA Folklor Enstitüsü fmirisova@mail.ru

değişebilir. Her iki yörede de dans grubunun başını çeken oyuncuya "halay-başı" denir. Halay yavaş bir tempoda başlar, tedricen hızlanır. Her iki halkın halaylarında cesarete, birliğe, inceliğe, neşeye, zafere çağrı vardır. Halay danslarına hem Nahçıvan'da hem de Baskil 'de halk şenlikleri ve düğünler zamanı geniş yer verilir. Halaylar toplu şekilde oynanıldığı için insanlarda ortaklaşacılık ruh yaratır. Ayrı-ayrı törenlerde söylenen halaylar geniş halk kitleleri tarafından ilgiyle karşılanmaktadır. Hem Baskil hem de Nahçıvan'da bu oyun gelenek halini almıştır. Halay oyunlarına enstrümantal, vokal-enstrümantal, bazı durumlarda ise tek vokalla eşlik edilmesini dikkate alırsak, bu dansların farklı şekil ve stillerine şahit oluruz. Halayların yapı, tür ve gösteri yakınlıklarının yanı sıra bazı farklı özellikleri de vardır. Baskil ve Nahçıvan halayları melodik dilin özelliklerine ve halay sırasında ayak hareketlerinin çeşitliliğine göre bir-birinden farklıdır. Her iki yörenin halay muzik matrealları müzik dilinin yapısına göre farklı olsa da oyun, hareket yapıları bir birine benzemektedir. Baskil ve Nahçıvan folklorunda halay, oyun müzik janrlarının analizine dikkat ettiğimizde her iki coğrafyanın zengin halay örneklerini görebiliriz. Bu çalışmada, yöre halklarının halay oyunu örneklerindeki benzerlikler ve farklılıkları üzerinde durulacaktır.

COMPERATIVE OVERVIEW OF THE HALAYS OF BASKIL AND NAKHCHIVAN REGION

Abstract

There are very strong common roots between Turkey and Azerbaijan music, folklore and culture. Folklore has a special importance as a system of spiritual being that contains the developmental stages of the nation. Among the living species of music culture, halays have special music language, rhythmic and form character, and their content and melosemantic characteristics.

Nakhchivan, the ancient land of Azerbaijan, and Turkey's Baskil province include folk dances of this region specific music styles and traditions of the interpretations. If we compare Baskil and Nakhchivan halay with different and similar aspects, it is possible to see that the folk dances of both nations have three dimensions-instrumental, vocal and vocal-instrumental. The music accompanying the dance is the zurna. In both regions, the number of people during halay may vary between 3-5 and 100. It is called "halay bashi" the person standing at the head of the dance group in both regions. Halay starts at a slow pace and accelerates towards the peak. In the halay of both peoples, there are courage, unity, refinement, joy, and victory. Halay dances are the important parts of folk festivals and weddings in Nakhchivan and Baskil.

Halays creates a spirit of collectivism in people because it is played in a collective way. Halays singed in different ceremonies are popularly accepted by the masses of people and have become a tradition in both Baskil and Nakhchivan. If we take Halay dances into an instrumental, vocal-instrumental, and in some cases with a single vocal, we can see the different shapes and styles of these dances. Halays structure, kind and show proximity, as well as there are some different features. Baskil and Nakhchivan halays are different according to the characteristics of melodic language and the variety of foot movements during halay. Although the halay of the two lands are different according to the structure of the music language, the dance direction structures are similar.

The study focuses on the comparison of rich folklore samples of both communities.

Key words: Baskil, Nakhchivan, dances, halay, Azerbaijan, Turkey

BASKİL’DE TÜRK SU KÜLTÜNÜN İZLERİ

Yernat Abdrakhov* Arailym Mendualiyeva**

Öz

Bu hayatta tüm canlıların yaşam kaynağı sudur. Suyu, insanlar tarafından hayat verici olarak ona üstün bir mevki vermiştir. Su hayat verici özelliğinden dolayı, insanoğlu tarafından mukaddes bir varlık olarak benimsemiştir. Suya, şifa, güç verici ve bereket kaynağı olarak kullanmaya başlamıştır. Böylelikle su hakkında masal, destan, hikâye, mit gibi halk söylencelerine mevzu olmuştur. Çeşitli kültürlerin yaratılış mitoslarına baktığımızda çoğunlukta her şeyin başı sudan yaratılmış olduğu gerçeği verilen bu önemin kanıtı şeklidir. Suya ilgili ilişkiler, beşeriyet tarihi ile başlayan uygarlık mitolojisi: Tanrı, Kutsal Mekân, Kutsal Nehir ve suya ilgili bazı kültür-lerin damgasına yol açmaktadır.

Türkler arasında tabiat kültürüne bağlı olan su kültü önemli bir unsurdur. Türkler, yüksek dağlar ve pınarları iyi ruhların mevki sayıyorlardı. Onlara yer-su deyip tazim ediyorlardı. Yine bu yerlerde Tanrıya dua edip, kurbanlar kesiyordu. Onlar, göller ve ırmakları her zaman canlı olarak düşünmüşler. Türkler’in inanmalarında türlü olaylar aracıyla uygulanan suya ilgili pratik ve

* Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Doktora öğrencisi, erna_t@mail.ru, 05078234170.

** Erciyes Üniversitesi, Doktora öğrencisi, feerdausy@mail.ru, 05533859573.

ritüel, Türkler'in göçleriyle beraber Anadolu'ya taşınmış ve halkın buna inanmalarında yerini almıştır.

Bu çalışmamızda eski Türk tabiat inancının uzantısı olan su kültünün Baskil örneğindeki izleri ele alınacaktır. Bu durumda çalışmanın gayesi, Türkler'in dünya fikirleri içerisinde yer alan suyun mitolojik tepkisini, çağımızda Baskil kültürü ve halk inançları üzerindeki yaşayan kalıntıları, eserlerini, izlerini ve inanışlar ve ritüeller esasında ne gibi değişimler geçirdiğini ortaya çıkartmaktır. Bu hedefle çalışmanın önemini, Baskil'deki Türk su kültünün izlerinin ortaya çıkarılmasını teşkil etmeye çalışmaktır.

Çalışma boyunca şu soruların cevapları verilmeye çaba gösterilecektir: Baskil'de su kültürünün izlerine karşılaşmak mümkün müdür? Mümkün ise su ile ilgili uygulamalar Eski Türk inançları çerçevesinde mi ya da İslami düşünce şeklinde mi algılanacaktır? Günlük yaşamımızda su inançlarının yeri neresidir?

Anahtar Sözcükler: Türk Kültürü, Baskil, Su Kültü, Mitoloji.

THE TRACES OF THE TURKISH WATER CULT IN BASKİL

Abstract

The source of life for all living things in this life is water. His water gave him a superior position as a life giving. Due to its life-giving feature, water has been adopted by man as a sacred being. He started using water as a source of healing, strengthening and fertility. Thus, it was subject to folk myths about water such as fairy tales, epics, stories and myths. When we look at the myths of the creation of various cultures, the fact that everything was created from water in the majority is evidence of this importance. Relationships related to water in civilization mythology that started with the history of humanity: It is the hallmark of God, the Sacred Space, the Sacred River and some cultures related to water.

The water cult, which is connected to the nature cult among the Turks, is an important element. Turks, high mountains and fountains were considered the positions of good spirits. They called them water and water. Again in these places, the victims were praying to God. They have always considered lakes and rivers alive. Practical and ritual related to water, which was applied by means of various events in the beliefs of Turks, moved to Anatolia with the migration of Turks and took its place in the belief of the people.

In this study, the traces of the water cult, which is an extension of the old Turkish natural belief, in the example of Baskil will be discussed. In this case,

the purpose of the study is to reveal the mythological reaction of the water in the world ideas of Turks, the ruins, works, traces and what changes have been made on the basis of beliefs and rituals in our age. The aim of working with this goal is to try to establish the traces of the Turkish water cult in Baskil.

Throughout the study, efforts will be made to answer the following questions: Is it possible to encounter the traces of water culture in Baskil? If possible, will the practices of water be perceived within the framework of Old Turkish beliefs or Islamic thought? What is the place of water beliefs in our daily life?

Keywords: Turkish Culture, Baskil, Water Cult, Mythology.

SOSYO-EKONOMİK GÖSTERGELER ÜZERİNDEN BASKİL İLÇESİNDE YEREL KALKINMANIN İZLENMESİ: 2004-2018

Nihat ALTUNTEPE*

Öz

Bu çalışmada; Elazığ'ın Baskil ilçesinin sosyo-ekonomik göstergeler açısından bir analizi yapılarak, yerel kalkınmadaki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunu gerçekleştirebilmek için; Baskil ilçesinde 2004 ile 2018 yılları arasında sosyo-ekonomik göstergelerdeki değişim incelenmiştir. Baskil ilçesinin 2004-2018 dönemine ait sosyo-ekonomik göstergelerdeki değişimin nedenleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda Baskil ilçesinin sosyo-ekonomik göstergeler açısından altıncı kademe gelişim ilçeleri arasında yer aldığı görülmüştür. İlçenin Türkiye genelinde bulunan 970 ilçe içinde 875'ci sırada ve Elazığ iline bağlı ilçelerde dokuzuncu sırada yer aldığı, yoksulluk seviyesinin görece yüksek seviyelerde olduğu ve demografik yapısı itibarıyla sürekli göç veren bir ilçe olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yerel kalkınma, Sosyal gösterge, Ekonomik gösterge, Sosyo-ekonomik gösterge, Elazığ, Baskil.

* Dr. Öğr. Üyesi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Gönen MYO, Toptan ve Perakende Satış Bölümü, nihataltuntepe78@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2774-315X>

MONITORING LOCAL DEVELOPMENT IN BASKİL DISTRICT THROUGH SOCIO-ECONOMIC INDICATORS: 2004-2018

Abstract

In this study; An analysis of Elazığ's Baskil district in terms of socio-economic indicators was made and its place in local development was tried to be determined. In order to realize this; The change in socio-economic indicators between 2004 and 2018 in Baskil district was examined. The reasons of the change in socio-economic indicators of the 2004-2018 period of Baskil district are tried to be revealed. As a result of the study, it was observed that Baskil district is among the sixth stage development districts in terms of socio-economic indicators. The districts in Turkey in the 875'c in 970 towns and Elazığ which ranks ninth in the province of states, where high levels of relative poverty level and as demographic structure was identified as a town that continuous migration.

Keywords: Local development, Social indicator, Economic indicator, Socio-economic indicator, Elazığ, Baskil

THE EFFECT OF COLD STORAGE CONDITIONS ON FRUIT QUALITY IN FRESH APRICOTS

Mehmet Çalışkan* Çiğdem Çuhacı** Bayram Murat Asma***
Yasemin Levent****

Abstract

Turkey, with different climatic conditions and sunbathing opportunities, both in terms of production volumes of both species and varieties of fruit is one of the world's most important fruit producing countries. Leader, in apricot production in the world is Turkey. In the country apricot production, Malatya ranks first with 401,363 tons (68.3%) production and Elazığ ranks 3rd with 51.775 tons (5.4%) production. Apricots grown in these two provinces are generally considered as drying, but are increasingly subject to fresh

* Ziraat Yüksek Mühendisi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Malatya,Türkiye, mamko44@yahoo.com

**Ziraat Yüksek Mühendisi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, , cigdemyucelcuhaci@gmail.com

*** Prof. Dr., Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, Malatya,Türkiye, bayram.asma@ozal.edu.tr

**** Ziraat Yüksek Mühendisi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, yaseminlevent44@gmail.com

consumption and thus conservation. After apricot production in early peat in Mediterranean and Aegean provinces, apricots in the region are kept in mid-season or cold conditions and evaluated as late peat. Thus, fresh apricot production has become increasingly attractive for Malatya and Elazığ producers due to low labor costs and profitability. Apricot is a kind of climacteric fruit with moderate respiratory rate in the group of stone fruits. It is possible only with cooling technologies. It is possible to increase the amount of CO₂, reduce the amount of O₂ and limit the respiration in the fruit by controlling the moisture in the storage environments with a fully controlled atmosphere where these technologies are used and to reduce the quality losses in the fruit. In the case of cold storage where these conditions cannot be met, the use of MAP materials suitable for apricot storage also limits respiration and slows down quality losses. The formation of ethylene in preservation processes is another problem for apricots. Ripening of apricot is accelerated with ethylene production. The formation of ethylene in the package should be eliminated. For this purpose, the addition of a certain amount of ethylene-absorbing products to the package increases the storage success.

Key Words: Fresh Apricot, Cold Storage, Fruit Quality

Sofralık Kayıslarda Soğuk Depolama Koşullarının Meyve Kalitesi Üzerine Etkisi

Özet

Türkiye, farklı iklim koşulları ve güneşlenme olanaklarına sahip, hem meyve tür ve çeşidi hem de üretim miktarları bakımından dünyanın en önemli meyve üreticisi ülkelerinden biridir. Dünyada kayısı üretiminde lider ülke Türkiye'dir. Ülke kayısı üretiminde Malatya 401.363 ton (%68,3) üretim ile 1. sırada iken ve 51.775 ton (%5,4) üretimiyle Elazığ 3. sıradadır. Bu iki ilde yetiştirilen kayısılar genellikle kurutmalık olarak değerlendirilmekte ancak gün geçtikçe artan oranda taze tüketime ve dolayısı ile muhafaza çalışmalarına konu olmaktadır. Akdeniz ve Ege illerindeki erken turfanda kayısı üretiminin ardından bölge kayısıları orta mevsim ya da soğuk şartlarda muhafaza edilerek geç turfanda olarak değerlendirilmektedir. Böylelikle sofralık kayısı üretimi işçilik maliyetlerinin düşük oluşu ve karlılığı sebebi ile Malatya ve Elazığ üreticileri için gittikçe daha cazip bir hal almıştır. Kayısı, sert çekirdekli meyveler grubunda orta solunum hızına sahip, klimakterik bir meyve türüdür. Yaş meyvelerin tüketim sürelerini uzatmak, uzak pazarlara ulaşımını sağlamak, kalitatif, fizyolojik ve patojenik kayıpları önlemek için ortam ısı ve nem koşullarını en ekonomik bir şekilde düzenlemek; ancak soğutma teknolojileri ile olasıdır. Bu teknolojilerin kullanıldığı tam kontrollü atmosfer

depolama ortamlarında CO₂ miktarının artırılıp, O₂ miktarının düşürülmesi ve nem kontrolü ile meyvede solunumunun sınırlandırılması ve sonucunda meyvelerde oluşan kalite kayıplarının azaltılması mümkündür. Bu şartlarının sağlanmadığı durumlarda ise kayısı muhafazasına uygun MAP malzemelerinin kullanılması da solunumu sınırlandırır, kalite kayıplarını yavaşlatır. Muhafaza süreçlerinde etilen oluşumu kayısı için diğer bir problemdir. Etilen üretimi ile kayısının olgunlaşması hızlanır. Paket içindeki etilen oluşumu elemine edilmelidir. Bu maksatla paket içine belirli miktarda etilen absorbe edici ürünlerin ilave edilmesi muhafaza başarısını artırır.

Anahtar Kelimeler: Yaş Kayısı, Soğukta Muhafaza, Meyve Kalitesi

SOFRALIK KAYISI YETİŞTİRİCİLİĞİ: KURU KAYISI SEKTÖRÜ İÇİN BİR FIRSAT MIDIR? YOKSA TEHDİT Mİ?

Bayram Murat Asma* Çiğdem Çuhacı** Mehmet Çalışkan***
Yasemin Levent****

Özet

Türkiye dünya yaş ve kuru kayısı üretiminde birinci sırada yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) 2017 yılı verilerine göre dünya yaş kayısı üretimi 4.3 milyon ton olup Türkiye, Özbekistan, İtalya, İspanya, İran ve Cezayir önemli üretici ülkelerdir. 2017 yılında dünya kuru kayısı ihracatı 140 bin ton, yaş kayısı ihracatı ise 406 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Ortalama ihraç fiyatları kuru kayısıda 2.6 \$/Kg, yaş kayısıda 1.1 \$/Kg'dır. Ülkemizde Mersin, Antalya, Isparta ve Hatay illerinde sofralık, Malatya, Elazığ, Kahramanmaraş ve Sivas illerinde ise kurutmalık kayısı üretimi yapılmaktadır. Türkiye kuru kayısı üretiminin yaklaşık % 95'ine sahip Fırat Havzasında düşük rakıma sahip araziler erkenci, yüksek rakıma sahip araziler ise geçici sofralık kayısı üretimi için önemli potansiyel taşımaktadır. Karakaya Baraj Gölü çevresinde yer alan Kale, Doğanyol, Battalgazi, Yazıhan ve Baskil ilçelerinde 3.5 milyon verim çağında kayısı ağacı bulunmaktadır. Kayısı sektöründeki gelişmeler analiz edildiğinde

* Prof. Dr., Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, Malatya, Türkiye, bayram.asma@ozal.edu.tr

**Ziraat Yüksek Mühendisi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, cigdemyucelcuhaci@gmail.com

*** Ziraat Yüksek Mühendisi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Malatya, Türkiye, mamko44@yahoo.com

**** Ziraat Yüksek Mühendisi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, yaseminlevent44@gmail.com

dünya sofralık kayısı ihracatında genel bir artış kuru kayısı ihracatında ise durağanlaşma söz konusudur. Kuru kayısıda artan üretim maliyeti, düşük ihraç fiyatı, ihracatta kükürtle ilgili kalıntı sorunlar nedeniyle sofralık kayısı yetiştiriciliğinin bölgedeki kuru kayısı sektörü için bir fırsat olduğu öngörülmektedir.

TABLE APRICOT CULTIVATION: IS THE OPPORTUNITY OR THREAT FOR DRY APRICOT SECTOR

Abstract:

Turkey is ranked the first in the world fresh and dried apricot production. According to the United Nations Food and Agriculture Organization (FAO) the world apricot production is 4.3 million tonnes in 2017 and Turkey, Uzbekistan, Italy, Spain, Iran and Algeria are important producing countries. In 2017, world dried apricot export was 140 thousand tons while fresh apricot was 406 thousand tons with average export prices 2.6 for dried and 1.1 \$/ kg for fresh apricot. Fresh apricot is mainly produced in Mersin, Antalya, Isparta and Hatay, while dried apricots are produced in Malatya, Elazığ, Kahramanmaraş and Sivas in Turkey. Approximately 95% of dried apricot production is from Euphrates basin starting from 700 m to 1200 m altitude in this region with significant potential for early and late ripening apricot production. There are 3.5 million at full yield ages apricot trees around Karakaya Dam Lake in Kale, Doğanyol, Battalgazi, Yazihan and Baskil districts. When the developments in the apricot sector are analysed, there is a general increase in world table apricot exports and recession in dry apricot exports. Because of that current problems such as increase in production cost, low export price, residual sulphur in exports, production of table apricot is foresight to be an opportunity for the dried apricot sector in the region.

YUKARI FIRAT HAVZASINDA(TURFANDA) KAYISI YETİŞTİRİCİLİĞİ

Çiğdem Çuhacı*

Bayram Murat Asma**

Mehmet Çalışkan***

Yasemin Levent****

Özet

Dünya Gıda ve Tarım Örgütü'nün 2017 yılı verilerine göre dünyada 536 bin ha alanda kayısı üretimi yapılmakta olup, bu üretim alanının %23,3'ü Türkiye'ye aittir. Türkiye'de kayısı ağaçlarının büyük bölümü kurutmalık çeşitlerden oluşmaktadır. Sofralık kayısı yetiştiriciliği bakımından uygun ekolojik koşullara ve erkenci kayısı çeşitlerine sahip olmasına karşılık yaş kayısı dış ihracatında Türkiye hak ettiği yerin çok gerisindedir. Dünya sofralık kayısı ihracatının büyük bölümü Akdeniz Havzasında bulunan İspanya, İtalya, Fransa ve Yunanistan tarafından gerçekleştirilmektedir. Türkiye'de turfanda kayısı tarımı Mersin, Antalya ve Hatay illerinde yoğunlaşmış olup Mayıs ayının birinci haftası başlayan hasat Haziran sonuna kadar devam etmektedir. Son yıllardaki küresel iklim değişikliği ve baraj göllerinin etkisiyle daha ılıman bir iklime sahip olan Yukarı Fırat Havzası turfanda kayısı yetiştiriciliği için önemli bir potansiyele sahiptir. Malatya Turgut Özal Üniversitesinde ıslah edilen verim ve meyve kalitesi yüksek erkenci ve orta mevsim kayısıların yörede yaygınlaştırılması yöre ve ülke ekonomisine önemli ölçüde katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar kelimeler: Erkenci, ihracat, kayısı, sofralık tüketim, Yukarı Fırat Havzası

(EARLY) TABLE APRICOT GROWING IN THE UPPER EUPHRATES BASIN

Abstract

According to 2017 FAO data, apricot production was carried out in 536 thousand ha area in the world, and 23.3% of this area was located in Turkey. Most of the apricot trees in Turkey are of drying apricot cultivars. Despite of

* Ziraat Yüksek Mühendisi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, cigdemyucelcuahaci@gmail.com

** Prof. Dr., Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, Malatya, Türkiye, bayram.asma@ozal.edu.tr

*** Ziraat Yüksek Mühendisi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Malatya, Türkiye, mamko44@yahoo.com

**** Ziraat Yüksek Mühendisi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, yaseminlevent44@gmail.com

its favorable ecological conditions and early ripening apricot cultivars, Turkey is below the desired level in table apricot exports. Most of the world table apricot exports are carried out by Spain, Italy, France and Greece which are located in Mediterranean Basin. Early apricot cultivation is concentrated in Mersin, Antalya and Hatay Provinces in Turkey where harvest starts in the first week of May and continues until the end of June. The Upper Euphrates Basin, which has a more temperate climate due to the global climate change and the impact of dam lakes, has an important potential for apricot cultivation. It is predicted that dissemination of early and mid-season apricot cultivars with high yield and fruit quality which were bred in Malatya Turgut Özal University, would contribute significantly to local and national economy.

Keywords: Early, export, apricot, table consumption, Upper Euphrates Basin

ELAZIĞ İLİ BASKIL İLÇESİNDE HAYVANCILIK SEKTÖRÜNÜN ÖNEMİ

Emin Ertan GÖKHAN* Mehmet Saltuk ARIKAN**

Öz

Bu çalışmada, Elazığ ili Baskil ilçesinde hayvancılık sektörünün 2018 yılı verileri ile mevcut durumu ve karşılaşılan sorunlar özetlenmiş ve yapılan değerlendirmeler doğrultusunda, hayvansal üretimde verimliliğin artırılması için kaynakların daha rasyonel kullanılması gerektiği belirlenmiştir. Çalışmanın verileri Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Tarım ve Orman Bakanlığı (TOB) ve Elazığ İl Tarım ve Orman Müdürlüğünden elde edilen yayın ve raporlardan elde edilmiştir. Bulgular özelliklerine göre ortalama ve yüzde dağılım olarak sunulmuştur. Söz konusu dönemde yaklaşık 5.617 adet büyükbaş hayvanın %5,47'si yerli ve %94,53'ünün melez ve kültür ırkı hayvanlardan oluştuğu tespit edilmiştir. Yaklaşık 9.078 baş küçükbaş hayvan varlığının %80,29'u koyun ve %19,21'i ise keçiden oluşmaktadır. 2018 yılı itibarıyla sağımı yapılan 3.148 baş sığırdan 8.307 ton süt elde edilerek hayvan başına ortalama verimliliğin 2.836 lt olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan koyun ve keçilerde ise ortalama süt veriminin sırasıyla 77 ve 106 lt düzeyinde gerçekleştiği hesaplanmıştır. Baskil ilçesi hayvancılık işletmelerinde işletme ölçeklerinin artırılması, yem bitkileri üretiminin özendirilmesi, mera

* Doç. Dr., Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Hayvan Sağlığı Ekonomisi ve İşletmeciliği Anabilim Dalı, Elazığ, egokhan@firat.edu.tr

** Doç. Dr., Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Hayvan Sağlığı Ekonomisi ve İşletmeciliği Anabilim Dalı, Elazığ, msarikan@firat.edu.tr

tahribatının engellenmesi, organize üretim modellerinin etkin şekilde hayata geçirilmesi, son yıllarda yaygınlaşan hayvancılıkta teşvik ve yatırım programı destekleri gibi uygulamaların il ve bölge koşulları da göz önüne alınarak üretim ve verimliliği artırıcı şekilde yeniden düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Elazığ, Baskil, hayvansal üretim, hayvancılık ekonomisi, hayvancılık sektörü

THE IMPORTANCE OF LIVESTOCK SECTOR IN BASKİL DISTRICT OF ELAZIĞ PROVINCE

Abstract

In this study, the current structure of the livestock sector in Baskil district of Elazığ province with the 2018 year data and the problems encountered have been outlined and in line with the assessments made, some solutions that will ensure more rational use of resources and that will increase productivity in animal production have been set out. Animal production data for 2018 from Turkey Statistical Institute (TSI), Agriculture and Forestry Ministry (AFM) such as Elazığ Directorate of Provincial and Forestry (HDPPF) with publications and reports were obtained utilizing the available literature. The results were presented as mean and percentage distribution according to their characteristics. It was determined that in the said period, about 5.617 cattle were composed of domestic (5,47 %) and a cultivated breed of hybrid animals (94,53 %). Approximately, 9.078 small animals consisted of sheep (80,29 %) and goats (19,21%). It was calculated that, as of 2018, 8.307 tons of milk were obtained from a total of 3,148 cattle milked and average productivity per animal was around 2.836 liters. On the other hand, average milk production in sheep and goats was 77 and 106 liters respectively. Increasing the scale of enterprises in and around Baskil district in terms of livestock enterprises, encouraging the production of feed crops, prohibiting pasture destruction, putting organized production models into practice in an effective manner, rearranging the implementations such as livestock incentives and investment program supports that have become widespread in recent years in a way to increase the production and productivity by taking into account the provincial and regional conditions have great importance.

Keywords: Elazığ, Baskil, animal production, livestock economics, livestock sector

BASKİL’DEKİ KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARININ SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZME KATKISI

Kadir ATICI³

Öz

Baskil İlçesi, Doğu Anadolu Bölgesi’nin Yukarı Fırat Bölümü’nde yer almaktadır. Elazığ iline bağlı bir ilçe olan Baskil, kuzeyinde Keban ilçesi, doğusunda Elazığ, güneyinde ve batısında ise Karakaya Baraj Gölü ile sınırlanır. Karakaya Baraj Gölü ile sınırlandığı batı ve güney kesimlerinde aynı zamanda Malatya İli ile de komşudur.

Baskil ve çevresi tarihin ilk kültür medeniyet merkezlerinden olan Mezopo-tamya ile Anadolu’yu birbirine bağlayan önemli yol güzergâhında bulunduğu için, burada yerleşme oldukça eskiye dayanmaktadır. Anadolu’nun ilk Neolitik yerleşmelerinden Kalkolitik, Hitit, Urartu, Asur, Makedonya, Roma, Bizans, Selçuklu, Beylikler, Osmanlı gibi uygarlıklara ev sahipliği yapmıştır. Baskil, Cumhuriyet döneminde ise Elazığ iline bağlı bir ilçe durumuna getirilmiştir.

Yukarıda bahsedilen uygarlıklardan; Höyükler, Tomisa Kalesi, Munşar Kilisesi, Urartu Kaya Kitabesi, IV. Murat Hanı (Kömür Han), Abdulvehhab Türbesi, Tabanbükü mezarlığı vs. gibi kültür varlığı yapıları günümüze kadar gelmiştir. Tabiat varlığı olarak da Saklıkapı ve Karaleylek Kanyonları ve mağaralar gibi doğal zenginliklerin varlığı ise, ilçedeki turizm potansiyelinin fazla olduğu göstermektedir.

Bu makalede Baskil ilçesinin kültür varlıkları ile tabiat varlıklarının turizme kazandırılması için sürdürülebilir turizm master eylem planlarının hazırlanmasının önemine değinilmiştir. Ayrıca turizm sadece bireyler açısından değil, ülkeler açısından da son derece önemli bir ekonomik etkinliktir. Sosyo-kültürel değerlerin ve doğal çevresel özelliklerin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında en etken araç da turizmdir. Çünkü kültür turizmi, ülkemizin kültür mirasını korumak ve yaşatmak için önemli fırsatlar barındırırken, özellikle küçük ölçekli tarihi kentler için yeni yatırım ve iş olanaklarını, ekonomik kalkınma ve rekabet gücünü artıran seçenekleri de gündeme getiriyor. Bu durumda ülke ve dünya turizmine kazandırılmasının bölgedeki yansıması olarak sosyo-kültürel ile sosyo-ekonomik getiri-lerine değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Elazığ, Baskil, Kültür, Tabiat, Turizm

³ Sanat Tarihi Uzmanı, aticikadir@outlook.com

CONTRIBUTION OF CULTURAL AND NATURAL ASSETS IN BASKIL TO SUSTAINABLE TOURISM

ABSTRACT

Baskil County is located in the Upper Euphrates District of the Eastern Anatolia Region. Baskil, which is a county of Elazığ province, is bordered by Keban county to the north, Elazığ to the east, and Karakaya Dam Lake to the south and west. It is also adjacent to the Malatya Province in the western and southern parts where it is bordered by the Karakaya Dam Lake.

Since Baskil and its environment are located on the important route that connects Mesopotamia and Anatolia, one of the first cultural civilization centers in history, the settlement's itself dates back to ancient times. Chalcolithic era, Hittite, Urartu, Assyrian, Macedonian, Roman, Byzantine, Seljuk, Principalities and Ottoman civilizations were among the first Neolithic era settlements of Anatolia. In the Republican period, Baskil became a county of Elazığ.

From the civilizations mentioned above; Mounds, Tomisa Castle, Munşar Church, Urartian Rock Inscription, IV. Murat Han (Kömür Han), Abdulvehhab Tomb, Tabanbükü cemetery and so on, such cultural structures have survived to the present day. The presence of natural resources like Saklıkapı and Karaleylek Canyons and caves shows that the tourism potential in the county is conspicuously high.

In this article, the importance of preparing sustainable tourism master action plans in order to bring cultural and natural assets of Baskil district to tourism is mentioned. Moreover, tourism is an important economic activity not only for individuals but also for countries. Tourism is the most effective tool in maintaining and sustaining socio-cultural values and natural environmental characteristics. Because cultural tourism provides important opportunities for preserving and preserving the cultural heritage of our country, it also raises new investment and business opportunities, economic development and competitiveness options especially for small-scale historical cities. In this case, socio-cultural and socio-economic returns are reflected as the reflection of the acquisition of tourism to the country and the world in the region.

Keywords: Elazığ, Baskil, Culture, Nature, Tourism

COĞRAFİ İŞARETLERDE DENETİM VE İYİ YÖNETİŞİM; ELAZIĞ-BASKİL ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Mustafa KAN*

Kenan PEKER**

Arzu KAN***

Hasan Gökhan DOĞAN****

Halil Özcan ÖZDEMİR*****

Öz

Yasal düzenlemesi 1995 yılında yürürlüğe giren 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında KHK ve 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmeliğe dayanan daha sonra 22.12.2016 yılında 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile yasal zemini güçlenen coğrafi işaretler yerel ve kültürel mirasın korunması açısından önem taşımaktadır. Yayınlanan Kanun kapsamında coğrafi işaretler “belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş ürünü gösteren işarettir” şeklinde belirtilmektedir (Resmi Gazete 2017). Coğrafi işaretlerin istenilen amaçlar için kullanılmasında denetim ve yönetim en önemli noktaları oluşturmaktadır. Bu nedenle coğrafi işaretlere sadece bir tescil olarak bakmak konuyu basitleştirmekten başka bir şey değil. Türkiye’de coğrafi işaretlerden özellikle yerel kalkınmada yeterince yararlanılmamasında denetim ve yönetimdeki eksiklikler ve coğrafi işaret sürecinin bir sistem şeklinde görmemekten ileri gelmektedir. Türkiye’de Nisan 2020 itibari ile Türk Patent ve Marka Kurumu verilerine göre Türkiye’de 417 tescilli 409 Başvuru aşamasında coğrafi işaret bulunmaktadır. Elazığ il ve ilçelerinde ise 6 adet başvuru aşamasında ve 4 adet ise tescilli coğrafi işaret bulunmaktadır. Son iki yıl içinde önemli bir değişim gösteren Elazığ ili hem kültürel hem de yerel değerler açısından önemli değerlere sahip illerdendir. Baskil ilçesi ise herhangi bir coğrafi işaret başvurusu olmasa da **“Baskil Kayısı”** üzerinde durulmakta ve Dünya’nın en lezzetli kayısı olduğu iddia edilmektedir. Bu çalışmada Dünya’da coğrafi işaret konusunda önemli ülkelerde coğrafi işaretlerde denetim ve yönetim modellerinden örnekler verilmiştir. Ayrıca, Baskil ilçesinde alınabilecek bir coğrafi işaret için nasıl bir sistem oluşturulması gerektiği, var olan coğrafi işaretlerin ise

* Doç. Dr. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Kırşehir, mustafa.kan@ahievran.edu.tr

** Prof. Dr. Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Elazığ

*** Doç. Dr. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü

**** Doç. Dr. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü

***** Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü

(Elazığ il ve ilçelerinde) daha iyi kullanılabilmesi amacıyla nelerin yapılması gerektiği üzerine bir değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Coğrafi işaret, yönetim ve denetim, Baskil-Elazığ

AUDIT AND GOOD GOVERNANCE IN GEOGRAPHICAL INDICATIONS; AN EVALUATION ON ELAZIĞ-BASKIL

Abstract

The legal regulations are based on the Regulation on the Protection of Geographical Indications numbered 555 and the Decree Law on the Protection of Geographical Indications numbered 555, and then the legal ground has been strengthened with the Industrial Property Law No. 6769 on 22.12.2016, geographical indications are important for the protection of local and cultural heritage. Geographical indications within the scope of the Law has been published as “the geographical indication is a sign indicating the product identified with the region, area, region or country where the origin is in terms of its prominent quality, reputation or other characteristics ”(Official Gazette 2017). Control and governance constitute the most important points in using geographical indications for the desired purposes. Therefore, looking at geographical indications as a registration is nothing more than a simplification. In Turkey, particularly in poor utilization of geographical indications from the local development stems from the lack of audit and good governance and not seen the process as a systems. In Turkey, the Turkish Patent and Trademark Agency as of April 2020 according to the data, there are 417 registered geographical indication in the application stage 409 in Turkey. In Elazığ provinces and districts, there are 6 application stages and 4 registered geographical indications. The province of Elazığ, which has undergone significant changes in the last two years, is one of the provinces with significant values in terms of both cultural and local values. It is known that there are studies on “**Baskil Kayısı-Baskil Apricot**” to get geographical indication even though there is no geographical indication application in Baskil district. In this study, examples of control and governance models in geographical indications in important countries have been given. In addition, an evaluation has been made on what kind of system should be established for a geographical indication that can be obtained in Baskil district and what should be done in order to make better use of existing geographical indications (in Elazığ province and districts).

Keywords: Geographical indication, governance and audit, Baskil-Elazığ

BASKİL İLÇESİNİN SU ÜRÜNLERİ POTANSİYELİ VE GELECEĞİ

Bülent ŞEN Naim SAĞLAM Feray SÖNMEZ

Öz

Karakaya Baraj Gölü 29800 ha büyüklüğünde olup Malatya ilinin Arguvan, Battalgazi, Kale ve Yazıhan ilçeleri ile Elazığ'ın Baskil ilçesi arasında yer almaktadır. Baraj gölünün yaklaşık 9900 ha kısmı Baskil ilçesi kullanımına ait olup su ürünleri açısından önemli bir potansiyel teşkil etmektedir. 27 farklı balık türünün yaşadığı baraj gölünde, 2019 yılında avcılık miktarı toplam 90,5 ton/yıl olarak gerçekleşmiştir. Balık türlerinden yalnızca 13 tanesi ekonomik öneme sahiptir. Bu balıkların yanı sıra, aynı ekosistemde yaşamasına rağmen dikenli yılan balığı (*Mastacembelus mastacembelus* Bank ve Solander, 1794) ve doktor balık olarak da bilinen yağlı balık (*Garra rufa* Heckel, 1843) ekonomik ve tıbbi öneme sahip olmakla beraber su ürünleri açısından bugüne kadar yeterince değerlendirile-memiştir. Dikenli yılan balığı Avrupa ve dünyada oldukça rağbet görmesine rağmen avcılığı ve yetiştiriciliğiyle ilgili çalışmalar bölgemizde maalesef ihmal edilmiştir. Karakaya Baraj Gölü'nde yaşayan ve geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamaları çerçevesinde sedef hastalığının tedavisinde kullanılan *Garra rufa* türü balığın yetiştiriciliğinin başlatılarak, Baskil ilçesinde içinde doktor balıkların kullanıldığı sedef hastalarına yönelik bir tedavi merkezinin kurulması dikkate alınabilir. Yapılan hesaplamalar baraj gölünün Baskil ilçesi kısmında kalan 9.900 ha bölümünde % 3'lük yetiştiricilik kullanım oranına bağlı olarak 70.700 ton/yıl alabalık ve 241.776 ton/yıl sazan yetiştiriciliğinin yapılması mümkün görünmektedir. Bu hedeflere ulaşılması için 1000 ton/yıl kapasiteli 70 (5 alabalık, 65 sazan+alabalık işletmesi) yetiştiricilik tesisi kurulması gerekmektedir. Bu hedefin başarıya ulaşması bölgemizin iktisadi kalkınmasına ve istihdama önemli katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Baskil, Balıkçılık, Yetiştiricilik, Potansiyel

FISHERIES POTENTIAL OF BASKIL PROVINCE

Abstract

Karakaya is one of the largest dam lakes (29800 ha) in Eastern Anatolia that is situated between Arguvan, Battalgazi, Kale and Yazıhan (Malatya) and Baskil (Elazığ) provinces. Part of the dam lake belonging to Baskil constitutes a large and significant fisheries potential with 9900 ha surface area. A total of 27 fish species is known to live in the lake and only 13 of them has economic importance. Annual total fish catch was reported to be 90,5 ton in 2019. In addition to 13 economically important fish species Spiny eel fish

(*Mastacembelus mastacembelus* Bank and Solander, 1794) and *Garra rufa* Heckel, 1843 (locally also known as doctor fish) appear to constitute an important potential in terms of fisheries. The former is highly demanded fish in the European countries and the latter has been used for the alternative medical treatment of psoriasis skin disease. Although these fish species have such fisheries potential, their culture studies somehow have been neglected so far. Thus, it is important that necessary planning for their culture experiments should be started without delay. By using 3% of the 9.900 ha surface area of Karakaya Dam Lake belong to Baskil province, it is estimated that 70.700 ton/year salmon and 241.776 ton/year cyprinid fish could be reared. To reach to this goal 70 fish farms (5 salmon, 65 cyprinid+salmon establishment) with a capacity of 1000 ton/year are required to be established. This, of course, should be considered as a great contribution both to fish production and employment rate in the region.

Keywords: Baskil, Fisheries, Aquaculture, Potential

BASKIL'DE AKTİF İSTİHDAM POLİTİKALARI UYGULAMALARI: ELAZIĞ İŞ-KUR İŞGÜCÜ YETİŞTİRME PROGRAMLARI

Gökçe CEREV*

Öz

Günümüzde gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun tüm ülkelerin en temel hedefleri arasında iktisadi kalkınma ve ekonomik büyümeyi sürdürülebilir bir şekilde yerine getirmek vardır. İktisadi kalkınma ve ekonomik büyümenin gerçekleştirilebilmesi için işgücü piyasalarına yönelik veriler önemlidir. Bu nedenle ülkeler işgücü piyasasına yönelik politikalar üretmekte ve uygulamaktadır. piyasalarının önemli sorunlarının başında gelen işsizlik konusuna yönelik izlenen politikalar genel olarak aktif ve pasif istihdam politikaları olarak iki ana başlıkta şekillenmektedir. Türkiye'de işgücü piyasalarına yönelik politikaların büyük kısmı Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından yürütülmektedir. İŞKUR tarafından yürütülen politikalar ile makro düzeyde işgücü piyasalarının genel seviyesinin iyileşmesi hedeflenirken, mikro düzeyde ise özellikle bölgesel kalkınmayı teşvik edici uygulamalar ön plana çıkmaktadır. İŞKUR bölgesel düzeyde ortaya koyduğu işgücü politikaları ile bölgesel işgücü piyasalarının daha iyi bir konuma gelmesini amaçlarken,

* Doçent Doktor, Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, gcerev@firat.edu.tr

makro düzeyde ulusal verilerin sağlam temellere sahip olmasını hedeflemektedir. İŞKUR'un işgücü piyasalarına yönelik uyguladığı aktif istihdam politikalarından birisi de işgücü yetiştirme programlarıdır. İşgücü yetiştirme programları ile ihtiyaç duyulan işgücünün piyasaya bütünleşmiş bir şekilde yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

Bu çalışmada Elâzığ İŞKUR Müdürlüğü tarafından Baskil ilçesine yönelik uygulanan aktif istihdam politikalarından işgücü yetiştirme programları incelenmiştir. Çalışma Baskil'in işgücü piyasalarının analizi ve gelecek planlanması açısından önemlidir. Çalışmada ilk olarak aktif işgücü politikaları kavramı açıklanmış ve işgücü piyasaları açısından önemi ortaya konmuş, sonra Elazığ İŞKUR verileri ile Baskil de uygulanan işgücü yetiştirme programları değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda Elazığ İŞKUR tarafından uygulanan işgücü yetiştirme programlarının bölgesel olarak önemli sonuçlar ortaya çıkardığı tespit edilirken, gelecekte uygulanacak işgücü politikalarına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Baskil, İş Kur, Aktif İstihdam Politikaları, İşgücü Yetiştirme Programları

ACTIVE EMPLOYMENT POLICIES AND PRACTICES IN BASKİL: İŞKUR LABOR FORCE TRAINING PROGRAMS IN ELAZIĞ

Abstract

Regardless of their development levels, one of the main goals of all countries today is to ensure sustainable economic development and economic growth. The data related to the labor markets are important in order to achieve economic development and economic growth. Therefore, countries have been creating and implementing policies regarding the labor market. Policies regarding unemployment, which is the most important problem of labor markets, are generally structured under two main titles as active and passive employment policies. A majority of the policies regarding labor markets is implemented by the Turkish Employment Agency (İŞKUR) in Turkey. While the policies implemented by İŞKUR aim to improve the general level of labor markets at the macro level, practices that promote regional development stand out at the micro level. As İŞKUR aims to improve the position of regional labor markets through its labor force policies at the regional level, it strives to ensure that the national data have solid foundations at the macro level. One of the active employment policies implemented by İŞKUR for the labor markets is the labor force training programs. With the help of the labor force training programs, it is aimed to train the required workforce for the labor market within an integrated approach.

In this study, the labor force training programs were analyzed as one of the active employment policies implemented by İŞKUR Provincial Directorate of Elazığ in the district of Baskil. The study is important in terms of the analysis of the labor markets in Baskil as well as the future planning. In the study, firstly, the concept of active labor policies was explained and its importance in terms of labor markets was revealed; then the labor force training programs implemented in Baskil were evaluated using the Elazığ İŞKUR data. As a result of the study, it was determined that the labor force training programs implemented by Elazığ İŞKUR had significant regional outcomes; and, recommendations were made for future labor policies.

Keywords: Baskil, İŞKUR, Active Employment Policies, Labor Force Training Programs

GÖRSEL KİMLİĞİN KULLANIMI BAĞLAMINDA BASKİL İLÇESİ KURUMSAL KİMLİK SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Hacı Mehmet ACAR* Tamer KAVURAN**

ÖZ

Grafik sanatının yaygınlaşması ile birlikte kurumsal kimlik çalışmaları hız kazanmıştır. Kurumsal kimlik çalışmalarını da başlıca amblem ve logolar oluşturmaktadır. Amblem ve logo tasarımları grafik tasarım çalışmalarında önemli bir yere sahiptir. Amblem ve logolar, bir kurumu, bir kişiyi, bir kitleyi, bir şehri veya benzeri herhangi bir oluşumu temsil edebilirler. Temsil ettikleri şey, kurumların kimliği niteliğindedir ve o kurumun içeriksel veya yapısal özelliklerini yansıtır.

Bu araştırmada Baskil Kaymakamlığı ve Baskil Belediyesi'ne ait logo tasarımları analiz edilmiştir. Logoların analiz edilmesinde göstergebilimsel çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında kurumsal kimlik, logo, amblem ve tipografi kavramları incelenmiştir. Bu bağlamda logoların biçim ve içerik bakımından analizleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda analiz edilen logolardaki teknik ve içerik eksikliklerin nasıl giderilmesi gerektiğine yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal kimlik, Logo, Amblem, Göstergebilim, Baskil

* Öğr. Gör. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, mehmetacar@mersin.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi, tkavuran@hotmail.com

THE CORPORATE IDENTITY PROBLEMS OF BASKIL DISTRICT AND SOLUTION PROPOSALS IN THE CONTEX OF USING VISUAL IDENTITY

ABSTRACT

With the widespread of graphic art corporate, identity studies have gained momentum. Corporate identity studies consist of primarily emblems and logos. Emblem and logo designs play an important role in graphic design works. Emblems and logos may represent a institution, a person, a society, a city or any similar formation. What they represent is the identity of institutions and they reflect the contextual or structural characteristics of the institution.

In this research, logo designs of Baskil Governorate and Baskil Municipality were analyzed. Semiotic analysis was used in the analysis of logo designs. In the scope of this research, corporate identity, logo, emblem and typography concepts were examined. In this context, logos were analyzed in terms of their form and content. At the end of the research, solution suggestions were presented to the technical and content deficiencies in the logos analyzed.

Keywords: Corporate Identity, Logo, Emblem, Semiotic, Baskil

DETERMINATION OF THE BIOGAS POTENTIAL FROM ANIMAL WASTE; BASKIL DISTRICT

Bahar DİKEN*

Birol KAYIŞOĞLU**

Abstract

Nowadays, renewable energy sources such as biogas have become remarkable to reduce the environmental impact of fossil fuels and meet energy demand. Animal manure biogas production ranks the first among the most considered organic waste. With biogas production, methane is kept from manure. Therefore, environmental damages caused by agricultural, industrial and domestic waste products reduce with preventing methane emissions which have 25 times more effective than CO₂. In addition, Digested residues

* **Sorumlu Yazar/Corresponding Author:** Bahar DİKEN, Department of Agricultural Faculty Biosystem Engineering, Tekirdağ Namık Kemal University, 59030 Tekirdağ/TURKEY. E-Mail : bahar233423@hotmail.com , OrcID:0000-0002-8087-7595

** Prof. Dr. Birol KAYIŞOĞLU, Department of Agricultural Faculty Biosystem Engineering, Tekirdağ Namık Kemal University, 59030 Tekirdağ/TURKEY.E-Mail: bkayisoglu@nku.edu.tr , OrcID: 0000-0002-2885-3174

resulting from biogas production contain valuable nutrients for plants. For this reason, biogas production provides a renewable energy source and causes the soil to be enriched thanks to its rich digested residues. In recent years, incentive policies have been implemented by the government to increase biogas production. In this study, it is aimed to reveal biogas potential of Baskil district according to animal numbers. In this study, it was aimed to determine the biogas production potential depending on the number of cattle, sheep and poultry numbers in the district of Baskil. For this purpose, data of animal numbers in Baskil were obtained Turkey Statistical Institute (TÜİK). According to TÜİK data, Cattle, sheep and poultry numbers were 5 517, 9 078 and 6 770 in Baskil district in 2018, respectively. Based on these values, the production of methane for cattle, sheep and poultry was determined 2481,93 Nm³/day, 195,44 Nm³ / day and 84,44 Nm³/day, respectively. According to the amount of methane, energy value is (cattle) 9 059 MWh/year, (sheep) 713 MWh/year and (poultry) 308 MWh/year.

Keywords: Baskil, biogas potential, energy value, sustainable development

Özet

Günümüzde, fosil yakıtların çevresel etkilerini azaltmak ve enerji talebini karşılamak için, biyogaz gibi yenilenebilir enerji kaynaklar oldukça dikkat çekici hale gelmiştir. Hayvan gübresi biyogaz üretimi en çok kabul gören organik atıklar arasında ilk sırada yer almaktadır. Biyogaz üretimi ile metan, gübreden sağlanmaktadır. Bu nedenle, tarımsal, endüstriyel ve evsel atık ürünlerin neden olduğu çevresel zararlar, CO₂'den 25 kat daha fazla etkisi olan metan emisyonlarının önlenmesi ile azalmaktadır. Ayrıca, biyogaz üretiminden kaynaklanan sindirilmiş kalıntılar bitkiler için değerli besinler içermektedir. Bu nedenle biyogaz üretimi yenilenebilir enerji kaynağı sağlamaktadır ve zengin sindirilmiş kalıntıları sayesinde toprağın zenginleşmesine neden olmaktadır. Son yıllarda, biyogaz üretimini artırmak için hükümet tarafından teşvik politikaları uygulanmaktadır. Bu çalışmada, Baskil ilçesinin biyogaz potansiyelinin hayvan sayılarına göre ortaya konması amaçlanmıştır. Bu çalışmada Baskil ilçesinde sığır, koyun ve kümes hayvanı sayısına bağlı olarak biyogaz üretim potansiyelinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, Baskil'deki hayvan sayılarına ilişkin veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 'ndan elde edilmiştir. TÜİK verilerine göre 2018 yılında Baskil ilçesinde sığır, koyun ve kümes hayvanları sayıları sırasıyla 5 517, 9 078 ve 6 770 idi. Bu değerlere göre sığır, koyun ve kümes hayvanları için metan üretimi sırasıyla 2481,93 Nm³ /gün, 195,44 Nm³ / gün ve 84,44 Nm³/gün olarak belirlenmiştir.

Metan miktarına göre, enerji değeri (sığır) 9 059 MWh/yıl, (koyun) 713 MWh/yıl ve (kümes hayvanları) 308 MWh/ yıl'dır.

Anahtar kelimeler: Baskil, biyogaz potansiyeli, enerji değeri, sürdürülebilir kalkınma

BASKİL İLÇESİ ÇEVRE DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ayhan ÜNLÜ*

ÖZ

Şehirleşme ve sanayinin hız kazanmasıyla birlikte çevre sorunlarında önemli artışlar olmuştur. Çevrenin üç temel bileşeni olan hava, su ve toprak kirliliği yanında, erozyon, nüfus artışı, iklim değişikliği, sanayi atıkları, katı atıklar, ekolojik değişiklikler, zirai mücadele ilaçlarının bilinçsiz ve aşırı kullanılması, aşırı gübreleme, göçler, düzensiz şehirleşme, arazilerin yanlış kullanımı, enerji elde etmenin yarattığı sorunlar, aşırı otlatma ve doğal bitki örtüsünün tahribi, endüstriyel ve kentsel kaynaklı gürültü, maden arama ve kum ocakları ile radyoaktif kirlilik Dünya’da ve ülkemizde önemli çevre sorunları haline gelmiştir. Bu çalışmada, Baskil İlçesinin genel olarak çevre sorunları incelenmiştir. Gelecek yıllar için İller Bankası Metoduna göre tahmini nüfuslar hesaplanarak ihtiyaç debileri bulunmuş ve mevcut su kaynaklarının yeterli olup olmadığı irdelenmiştir. Mevcut bilimsel çalışmalara göre su kalitesi ülkemiz ve dünya içme suyu standartlarıyla karşılaştırılmış, su kayıp/kaçak miktarı Baskil Belediyesinin verileri ışığında belirlenmiştir. Su kirliliği, katı atık, hava kirliliği, gürültü, vd. çevre sorunları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Baskil, içme suyu, katı atık, çevre sorunları

Evaluation of Environmental Status of Baskil District

ABSTRACT

With the acceleration of urbanization and industry, there have been significant increases in environmental problems. Besides the three main components of the environment, air, water and soil pollution, erosion, population growth, climate change, industrial wastes, solid wastes, ecological changes, unconscious and excessive use of pesticides, excessive fertilization, migration, irregular urbanization, misuse of land, The

* Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Çevre Mühendisliği Bölümü, Elazığ, aunlu@firat.edu.tr

problems caused by obtaining energy, overgrazing and destruction of natural vegetation, industrial and urban noise, mine exploration and sand pits and radioactive pollution have become important environmental problems in the world and in our country. In this study, general environmental problems of Baskil District are examined. According to Iller Bank Method for the next years, estimated populations have been calculated and need flows have been found and whether the available water resources are sufficient or not has been examined. According to the current scientific studies, water quality was compared with our country and world drinking water standards, and the amount of water loss / leakage was determined in the light of Baskil Municipality's data. Water pollution, solid waste, air pollution, noise, etc. environmental problems were evaluated.

Keywords: Baskil, drinking water, solid waste, environmental problems

KAYISI İŞEMEDE ALTERNATİF TEKNOLOJİ: İYONLAŞTIRICI RADYASYON

Basri OMAÇ*

Özet

Kuru kayısı ülkemizin genel tarımsal ihraç ürünü olup, Baskil ilçemiz içinde önemli bir ekonomik kaynak oluşturmaktadır. Günümüzde kayısıların kurutulması kükürtlenererek veya direk güneşte kurutularak (gün kurusu) elde edilmektedir. Kayısıların kükürtlenererek güneşte kurutma işlemine tabii tutulması çok yaygın olup, bu amaçla yüksek konsantrasyonlarda kükürt kullanılmaktadır. Ancak son dönemlerde kükürt miktarına getirilen yasal sınırlamalar yüzünden, ürünlerin kalitesinin bozulmadan uzun süre depolanması mümkün değildir. Ayrıca gün kurusu kayıslarda da herhangi bir koruyucu bulunmadığından kalite kayıpları ve böcek gelişimi problemleri bulunmaktadır. Tüm bunlarda ülkemiz için ekonomik kayıplara sebep olmaktadır. Bu yüzden alternatif koruma metotlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu derlemede, iyonlaştırıcı radyasyon kullanılarak ışınlamanın, kuru kayısıların muhafazasında kullanımı ve kayısındaki besin değeri üzerine etkileri konusunda yapılan araştırmalar özetlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: kayısı, gıda ışınlama, kayısı muhafazası

* Doktor Öğretim Üyesi, Gıda İşleme Bölümü, Tunceli Meslek Yüksekokulu, Munzur Üniversitesi, Tunceli, TÜRKİYE, E-mail: basriomac@munzur.edu.tr

AN ALTERNATIVE TECNOLOGY FOR APRICOT PROCESSING: IONIZATION RADIATION

Basri OMAÇ*

Abstract

Dried apricots are the general agricultural export product of our country and constitute an important economic resource for Baskil a town of Elazığ Province of Turkey. Nowadays, the drying of apricots is achieved by sun-dried with sulfur dioxide (SO₂) or without SO₂ (called as “gun kurusu”). It is very common for sun-dried apricots to be treated with SO₂ which are used at high concentrations over the legal limitations. However, it is not possible to store the products for a long time without deteriorating the quality by using low concentration of SO₂. In addition, sun-dried apricots without SO₂ face some problems such as quality losses and insect development because there are no preservatives in these apricots. The limitation of using SO₂ and no preservatives in sun-dried apricots without SO₂ cause economic losses. Therefore, alternative protection methods are needed. In this review, the effects of irradiation treatment on the chemical, sensory, and microbial quality parameters of sun-dried apricots with SO₂ and without SO₂ are summarized.

Keywords: apricots, food irradiation, storage

BASKİLLİ HALK OZANI TESLİM ABDAL’INŞİİRLERİNİN TEMASI, DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ

Emre ECE*

Öz

Teslim Abdal, 17. Yüzyılda Elazığ ilimizin Baskil ilçesinde yaşamış Alevi-Bektaşî inancına sahip bir Türkmen, halk şairidir. Şiirleri günümüzde halen söylenmekte ve başta Elazığ yöresi olmak üzere ülkemizin birçok yöresinde dilden dile dolaşmaktadır.

Üslubu; sade ve akıcı dili ile inanç dünyasının inceliklerine, kendi döneminin sorunlarına ve toplumun değer yargılarına ayna tutmuştur. İslam inanç esaslarını hikmet dolu sözlerle şiirinde ele almıştır. Onun şiiri üst düşünme metotlarını gerektirmeyecek kadar anlaşılır ve süslü sözlerden

* Assistant Professor, The Department of Food Process, Tunceli Vocational School, Munzur University, TURKEY, E-mail: basriomac@munzur.edu.tr

*Türkçe Öğretmeni, Tepebaşı Ortaokulu, Kızıltepe/Mardin, mirzesaid@hotmail.com

soyutlanmış; herkesin anlayabileceği şekildedir. Şiiri 17. Yüzyılda yazılmasına rağmen ses değişimine uğramış ya da pek kullanılmayan birkaç sözcük dışında günümüz Türkçesine yakın bir dil ile yazılmıştır. Bu yönüyle şiirleri, halk arasında kabul görmüş ve benimsenmiştir.

Çoğunlukla Alevi-Bektaşî düşünce esaslarına bağlı kalınarak söylenen şiirlerinde Ehl-i Beyt ve on iki imam sevgisi, ahiret inancı, berzah yaşamı, ibadet, kulluk bilinci gibi uhrevî temaların yanında; hiciv, mütevazilik, insan sevgisi gibi sosyal mevzuları da işlemiştir. Şiirinde bazen tütünün içilmesine dair nasihatler verirken bazen de Yezit'e keskin bir dil ile yergiler düzer. Alevi Dedelerini de şiirine konu edinmekten geri durmaz.

Peygamberimiz Hz. Muhammed ve onun kuzeni; aynı zamanda damadı olan Hz. Ali ile olan muhabbetini Veysel Karani ve Hz. Ali'nin kölesi Kanber üzerinden anlatacak kadar derinliğe iner. Bunları yaparken şiiri daha anlaşılır ve güçlü kılan motifler kullanarak şiire renk katar. Bazen ironiye başvurur bazen de hikmetli sözlerle nasihat verir.

Bu çalışmada onun Aşık Edebiyatı'ndaki yeri ve öneminden hareketle, şiirlerindeki temaların dil ve anlatım özelliklerini ele alıp açıklamaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Aşık Edebiyatı, Baskil, Teslim Abdal, Şiir, Üslup.

SUBJECT OF TESLİM ABDALS POETRY; LANGUAGE AND EXPRESSION FEATURES

Abstract

Teslim Abdal is a Turkmen, folk poet with a Alevi-Bektashi belief who lived in the Baskil district of Elazığ province in the 17. Century His poems are still read today and become notorious from language to language in many places, especially in Elazığ region.

With his plain and fluent language, his style has mirrored the subtleties of the faith World, the problems of his own era and the value judgments of the society. He dealt with the principles of Islamic belief in his poetry with words of wisdom His poem is understandable and abstracted from fancy words that doesn't require upper thinking methods; is such that everyone can understand it. Although his poem was written 17. Century, it was written in a familiar language to today's Turkish, with the exception of a few words that were changed or not used much. With this aspect, his poems have been accepted and adapted by the public.

In his poems, which are mostly based on the Alevi-Bektashi thought principles, besides the religious themes such as Ehl-i Beyt and the love of twelve imam, belief in the here after , the life of worship, worship and servant consciousness; he also dealt with social issues such as satire, humility and human life.

He sometimes gives advices about not to smoke in his poems, sometimes has sharp satire to Yezit, too He also doesn't abstain from that he subjects to Alevi Dadas in his poems

He digs down enough deep to tell the conversation with our prophets Hz Muhammed and Hz Ali through Kanber who was the slave of Veysel Karani and Hz Ali While doing these he puts a new face on the poem by using motifs that make the poem more understandable and strong He sometimes approaches to irony, sometimes gives advice with wise words, too

In this study, we are going to try to explain the language and expression features of the themes in his poems.

Key Words: Minstrel Literature, Baskil, Teslim Abdal, Poem, Wording

BASKİL AĞZI SÖZ VARLIĞI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

ZAHİDE PARLAR**

Öz

Doğu Anadolu Bölgesinde Elazığ ilinin batı bölümünde yer alan Baskil'in tarihi ilk tunç çağına kadar uzanmaktadır. Sonrasında Hititler, Asur ve Makedonlar, Romalılar ve Bizanslılar bu bölgede egemenlikler kurmuşlar ve bölge her zaman bir yerleşim merkezi olmuştur. Bölgedeki etnik yapının şekillenmesi ve Türkleşmeye başlaması XI. yüzyılda meydana gelmiş; bölgeye yoğun olarak Türk yerleşmesi ise XIV. yüzyılda gerçekleşmiştir. Tarihi eserler, folklor unsurları ve ağız özellikleri de dikkate alındığında bölgenin başta Oğuz boyu olmak üzere farklı Türk boylarının karışımından meydana geldiği söylenebilir. Bölgede mevcut olan bu etnik yapı, halkın yaşayışından konuşmasına kadar pek çok unsur üzerinde etkili olmuştur. Bu bakımdan Baskil ağzı hem Anadolu ağızları hem de Türk dili tarihi bakımından önem arz etmektedir. Bu çalışma kapsamında tez, makale ve kitaplarda yer alan Baskil ağzına ait söz varlığı bir bütün haline getirilmiş; isimler, fiiller, deyimler ve beddualar başlıkları oluşturularak alfabetik bir

** Dr. Öğretim Üyesi, İnönü Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. zahide.parlar@inonu.edu.tr

sözlük hazırlanmıştır. Sözlükte yer alan kelimeler üzerine ses, yapı, köken ve anlam bilgisi açısından değerlendirilmelerde bulunulmuştur: Baskil ağzı söz varlığında yer alan isim ve fiillerden bazıları standart Türkçedekinden farklı bir anlam kazanmamakta, bazıları ise standart dilde bulunmamaktadır; bu da ağzın zenginliğini göstermektedir. Toplanan söz varlığı içinde bile Türk dili kökenli arkaik kelimelerin sayısı oldukça fazladır. Türkçede önemli ve işlek bir yöntem olarak kullanılan kelime köküne gelen yapım ekleriyle yeni kelime türetme özelliğini yansıtan çokça örnek bulunmaktadır. Kelimenin kullanım alanına göre ayrıntıları bile belirtecek şekilde hayvanlar, tarım, yeme-içme ve giyinmeye dair söz varlığı dikkat çekicidir. Evlenme ve doğum olaylarını ifade eden kelimelerin yanında alet ve eşya isimleri bölgenin sosyal yaşamı ve kültürüne dair bilgiler barındırmaktadır. Bölge insanının pek çok duygu ve düşüncesi ise deyim ve beddualarda kendisini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Doğu Anadolu ağızları, Elazığ, Baskil ağzı, söz varlığı.

AN ASSESSMENT ON THE VOCABULARY OF BASKİL DİALECT

Abstract

Located in the western part of Elazığ province in the Eastern Anatolia Region, Baskil's history dates back to the first bronze age. After that, Hittites, Assyrians and Macedonians, Romans and Byzantines established sovereignty in this region and the region has always been a settlement center. Shaping the ethnic structure in the region and starting to become Turkish occurred in the XI. century; as for The Turkish settlement in the region is intensively XIV. century. Considering the historical artifacts, folklore elements and mouth features, it can be said that the region consists of a mixture of different Turkish tribes, especially Oğuz Tribe. This ethnic structure, which exists in the region, has influenced many factors from the public's life to its speech. In this respect, Baskil's dialect is important both for Anatolian dialects and Turkish language history. Within the scope of this study, the vocabulary belonging to Baskil dialect in thesis, articles and books is integrated into a whole; An alphabetical dictionary is prepared by creating nouns, verbs, idioms and curse titles. Evaluations are made on the words in the dictionary in terms of phonetic, structure, etymological and semantics. Some of the nouns and verbs in the Baskil dialect vocabulary do not have a different meaning from the standard Turkish, some of them are not in the standard language. Even in the collected vocabulary, the number of archaic words of Turkish language origin is sheer amount. There are many examples that reflect the new word derivation feature with the suffixes that come to the root of the word used as an important and

much used method in Turkish. It is noteworthy that there is a vocabulary which sings even the smallest details about animals, agriculture, eating and drinking according to the usage area of the word. In addition to the words expressing marriage and birth events, the names of tools and things contain information about the social life and culture of the region. Many emotions and thoughts of the people of the region show themselves in idioms and curse.

Keywords: East Anadolu dialects, Elazığ, Baskil dialect, vocabulary.

BASKİL'İN TESBİT EDİLEBİLEN PARAZİTOİD ARICIK TÜRLERİ (BRACONIDAE, HYMENOPTERA)

Ahmet BEYARSLAN*

Özet

Türkiye Braconidae faunası üzerinde 1979 yılından beri yapılan çalışmalardan Baskil faunası ile ilgili kayıtlar bu çalışmada toplanmıştır. Dokuz altfamilya altında 41 tür saptanmıştır. Altfamilyalara göre saptanan tür sayısı aşağıdaki gibidir: **Braconinae:** *Bracon (Glabrobracon) atrator* Nees, 1834; *B. (G.) erzurumensis* Beyerslan, 2002; *B. (G.) fumatus* Szépligeti, 1957. **Doryctinae:** *Ecphylus (Ecphylus) silesiacus* (Ratzeburg, 1848); *Heterospilus (Heterospilus) cephi* Rohwer, 1925; *Hormius moniliatus* (Nees, 1811);

Pseudohormius turkmenus Tobias & Alexeev, 1973; *Rhysipolis decorator* (Haliday, 1836);

R. mediator (Haliday, 1836). **Euphorinae:** *A. lituratus* (Haliday, 1835); *A. muricatus* (Haliday, 1833); *Centistes (Centistes) cuspidatus* (Haliday, 1833); *Dinocampus coccinellae* (Schrank, 1802); *Meteorus rubens* (Nees von Esenbeck, 1811); *Perilitus (Microctonus) aethiops* Nees, 1834; *P. (M.) brevicollis* Haliday, 1835. **Helconinae:** *Diospilus capito* (Nees, 1834). **Macrocentrinae:** *Macrocentrus collaris* (Spinola, 1808); *Macrocentrus pallipes* (Nees, 1811).*

Microtypinae: *Microtypus wesmaelii* Ratzeburg, 1848. **Opiinae:** *Apodesmia nowakowskii* (Fischer, 1959); *A. selimbassai* (Fischer, 1992); *A. similis* (Szépligeti, 1898); *O. (Allophlebus) tabificus* Papp, 1979; *O. (Cryptonastes) gracilis* Fischer, 1957; *O. (C.) pygmaeus* Fischer, 1962; *O. (Gastrosema) caucasi* Tobias, 1986; *Opius (Hypocynodus) crassipes* Wesmael, 1835; *O. (H.) larissa* Fischer, 1968; *O. (H.) sonja* Fischer, 1968; *Opius (Misophthora) occulusus* Telenga, 1950; *Opius (Opiothorax) latistigma*

* Prof. Dr. Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü

Fischer, 1960; *O. (O.) turcicus* Fischer, 1960; *O. (P.) depeculator* Foerster, 1862; *O. (P.) diversus* (Szépligeti, 1898); *O. (P.) exiguus* Wesmael, 1835. **Orgilinae:** *Orgilus (Orgilus) abbreviator* (Ratzeburg, 1852); *O. (O.) pimpinellae* Niezabitowski, 1910; *O. (O.) punctulator* (Nees, 1812); *O. (O.) similimus* Taeger, 1989. **Towneitinae:** *Marshiella plumicornis* (Ruthe, 1856).

Anahtar kelimeler: Baskil, Braconidae, fauna, Hymenoptera, Elazığ

Abstract:

Turkish Braconidae fauna has been studied since 1979. 41 species were identified under nine subfamilies related to the Baskil Braconidae fauna. The number of species determined by subfamilies is as follows: **Braconinae:** *Bracon (Glabrobracon) atrator* Nees, 1834; *B. (G.) erzurumiensis* Beyerslan, 2002; *B. (G.) fumatus* Szépligeti, 1957. **Doryctinae:** *Ecphylus (Ecphylus) silesiacus* (Ratzeburg, 1848); *Heterospilus (Heterospilus) cephi* Rohwer, 1925; *Hormius moniliatus* (Nees, 1811); *Pseudohormius turkmenus* Tobias & Alexeev, 1973; *Rhysipolis decorator* (Haliday, 1836); *R. meditator* (Haliday, 1836). **Euphorinae:** *A. lituratus* (Haliday, 1835); *A. muricatus* (Haliday, 1833); *Centistes (Centistes) cuspidatus* (Haliday, 1833); *Dinocampus coccinellae* (Schränk, 1802); *Meteorus rubens* (Nees von Esenbeck, 1811); *Perilitus (Microctonus) aethiops* Nees, 1834; *P. (M.) brevicollis* Haliday, 1835. **Helconinae:** *Diospilus capito* (Nees, 1834). **Macrocentrinae:** *Macrocentrus collaris* (Spinola, 1808); *Macrocentrus pallipes* (Nees, 1811).* **Microtypinae:** *Microtypus wesmaelii* Ratzeburg, 1848. **Opiinae:** *Apodesmia nowakowskii* (Fischer, 1959); *A. selimbassai* (Fischer, 1992); *A. similis* (Szépligeti, 1898); *O. (Allophlebus) tabificus* Papp, 1979; *O. (Cryptonastes) gracilis* Fischer, 1957; *O. (C.) pygmaeus* Fischer, 1962; *O. (Gastrosema) caucasi* Tobias, 1986; *Opius (Hypocynodus) crassipes* Wesmael, 1835; *O. (H.) larissa* Fischer, 1968; *O. (H.) sonja* Fischer, 1968; *Opius (Misophthora) occulius* Telenga, 1950; *Opius (Opiothorax) latistigma* Fischer, 1960; *O. (O.) turcicus* Fischer, 1960; *O. (P.) depeculator* Foerster, 1862; *O. (P.) diversus* (Szépligeti, 1898); *O. (P.) exiguus* Wesmael, 1835. **Orgilinae:** *Orgilus (Orgilus) abbreviator* (Ratzeburg, 1852); *O. (O.) pimpinellae* Niezabitowski, 1910; *O. (O.) punctulator* (Nees, 1812); *O. (O.) similimus* Taeger, 1989. **Towneitinae:** *Marshiella plumicornis* (Ruthe, 1856).

Keywords: Baskil, Braconidae, fauna, Hymenoptera, Elazığ

KANSER HASTALARI İÇİN UMUT VADEDEN BİTKİSEL BİR ÜRÜN “BASKİL KAYISI”

Emine SARMAN*, Abdullah SARMAN**, Arzu Funda TARHAN***

Öz

Kanser Ajansı (GLOBOCAN) verilerine göre, her yıl dünya genelinde 14,1 milyon kişiye kanser teşhisi konulmaktadır ve 8,2 milyon kişi kanserden hayatını kaybetmektedir. Dünya çapında kanser vakalarının önümüzdeki yirmi yılda % 50 artarak, 14 milyondan 21 milyona, kansere bağlı ölümlerin ise % 60 artarak 8 milyondan 13 milyona çıkacağı tahmin edilmektedir. Bu olumsuz tabloya rağmen anti kanser tedavisindeki gelişmelere bağlı olarak, kansere bağlı ölüm oranlarında % 11-13 oranında azalma olduğu gösterilmiştir.

Klinik öncesi, klinik ve epidemiyolojik araştırmalarda, sebze ve meyve tüketilmesinin, kanser başta olmak üzere çeşitli hastalıkları önlediğini gösteren çalışmalar yapıldığını ve bu noktada en umut verici adayın ise kayısı (*Prunus armeniaca*) olduğunu gözlemledik. Kayısı, karbonhidrat, vitamin ve mineral bakımından zengin, antioksidan kapasitesi yüksek olan ve özellikle son yıllarda dünyada tüketimi artan popüler bir meyvedir. Özellikle potasyum (226-296 mg/100 g), fosfor (20 mg/100 g), kalsiyum (13,8 mg/100 g), magnezyum (8-14 mg/100 g), demir (0,3-0,54 mg/100 g), çinko (0,16-0,26 mg/100 g) gibi yüksek miktarda esansiyel mineraller içermektedir. Bunun yanı sıra kayısıda antioksidan savunma sisteminde önemli olan A vitamini (0,2-1,56 mg/100 g), C vitamini (5-10 mg/100 g), K vitamini, E vitamini (0,5-0,88 mg/100 g), tiamin (0,02-0,06 mg/100 g), riboflavin (0,02-0,05 mg/100 g) de bulunmaktadır. Çeşitli mineral ve vitamin türlerine ek olarak, hidroksinamik asit türevleri (kafeik, p-kumarik ve ferulik asitler) ve bunların esterleri gibi birçok fenolik bileşen bakımından da zengindir. Kayısının güçlü antioksidan etkilere sahip olduğu, kayısı gibi antioksidan özellikteki bitkisel ürünlerin anti-tümoral ilaçlarla birlikte kullanıldığında hücreleri oksidatif strese karşı koruyabileceği incelemiş olduğumuz literatür ışığında görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kayısı, kanser, antioksidan

* Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, Histoloji ve Embriyoloji AD, Isparta, Türkiye, esrmn@hotmail.com

** Öğretim Görevlisi, Bingöl Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İlk ve Acil Yardım Programı, Bingöl, Türkiye, asarman@bingol.edu.tr

*** Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, Isparta, Türkiye, afundatarhan@gmail.com

A HERBAL PRODUCT THAT PROMISING FOR CANCER PATIENTS “BASKIL APRICOT”

Abstract

According to Cancer Agency (GLOBOCAN) data, 14.1 million people are diagnosed with cancer worldwide each year, and 8.2 million people die from cancer. Cancer cases worldwide are estimated to increase by 50% over the next two decades, from 14 million to 21 million, and cancer-related deaths by 60% to 8 million to 13 million. Despite this negative picture, it has been shown that there is a 11-13% reduction in cancer-related death rates due to the developments in anticancer treatment.

In preclinical, clinical and epidemiological studies, we have observed that consuming vegetables and fruits prevent various diseases, especially cancer, and at this point, the most promising candidate is apricot (*Prunus armeniaca*). Apricot is a popular fruit that is rich in carbohydrates, vitamins and minerals, has high antioxidant capacity and has increased in the world especially in recent years. It contains high amounts of essential minerals, especially potassium (226-296 mg/100 g), phosphorus (20 mg/100 g), calcium (13.8 mg/100 g), magnesium (8-14 mg/100 g), iron (0.3-0.54 mg/100 g), zinc (0.16-0.26 mg / 100 g).

In addition, apricot also contains vitamin A (0.2-1.56 mg/100 g), vitamin C (5-10 mg/100 g), vitamin K and vitamin E (0.5-0.88 mg/100 g), thiamine (0.02-0.06 mg/100 g), ribo avin (0.02-0.05 mg/100 g) which is important in the antioxidant defense system. In addition to various mineral and vitamin types, it is rich in many phenolic components such as hydroxamic acid derivatives (caffeic, p-coumaric and ferulic acids) and their esters.

It has been seen in the light of the literature that we have examined that apricot has strong antioxidant effects and that antioxidant herbal products such as apricot can protect cells against oxidative stress when used with anti-tumoral drugs.

Keywords: Apricot, cancer, antioxidant

KUR'ÂN-I KERÎM'İ ANLAMA AŞAMALARI VE KUR'ÂN KURSLARINDAKİ KUR'ÂN EĞİTİMİ

Mehmet YOLCU* Hasan BULUT**

Öz

Kur'an-ı Kerim insanları karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için gönderilmiştir (Hadid 9). İslam ümmeti, ancak bu ilahi kitap üzerinde düşünerek ve incelemeler yaparak onun gerçek mesajını doğru anlayabilir. Askıya alınan bir kitabın herhangi bir ferdi veya cemiyeti irşat ve ıslah etmesinin yolu kapatılmış olur. Aziz Kitabın günlük hayatta bir Furkan (Enbiya 48) olabilmesi için onunla devamlı ve canlı bir bağın olması gerektiği izahtan varestedir. İlahi Kelamı okumanın ve düşünüp (nazım, delalet, icaz ve eğitim açısından) anlamının sekiz aşaması vardır: 1- Resûlullah (sas), Sahabe (ra) ve Tabiinden (rh) gelen genel manada Kur'ân, özellikle sureler ve ayetlerle ilgili fazilet, esbâb-ı nüzul ve tefsiri doğru anlama aşaması, 2-) Kelime veya kavramların sözlük anlamlarını ilk dönem kaynaklarından öğrenip bunları Seleften gelen bilgilerle karşılaştırma ve onların sahih ve kâmil manasını tespit etme aşaması, 3- Kelimeleri ve kavramları birbirine bağlayan hurûf-i meânî'nin taşıdığı anlamları öğrenme aşaması, 4- Cümlelerin taşıdığı manayı ve onunla ilgili bulunan hususları tespit etme aşaması, 5- Siyak ve Sibakın taşıdığı manayı anlama aşaması, 6- Surenin genel manasını idrak etme aşaması, 7- Konuyla ilgili başka yerlerdeki ayetleri tespit edip ele alınan ayetle bir bütünlük oluşturacak şekilde mülâhaza etme aşaması, 8- Öncü âlimlerin Kur'ân ile ne tür bir iletişim içinde oldukları, onu okuma, inceleme ve anlama yolunda harcadıkları emekler ve ortaya koydukları yazını göz önünde bulundurarak onları tefsirin ilgili yerlerinde delil gösterme aşaması.

Bu araştırmada Kur'ân Kurslarında söz konusu öğrenme aşamalarına ne ölçüde riayet edildiği ve hangi konularda eksik kaldığı irdelenmektedir. Genel manada tüm ülkede özellikle de Baskil yöresinde ne tür Kur'ân ve tefsir eğitimi yapıldığı, bu eğitim ve öğretimin program, eğitimciler ve talebe açısından millete ne tür kazanımlar ve katkılar sağladığı tespit edilip varsa eksiklerine dikkat çekilecek ve çözüm önerilerine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Kur'ân Öğrenimi, Anlama Aşamaları, Kur'ân Kursları.

* Prof. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, e-mail: myolcu@beu.edu.tr

** Dr., MEB Öğretmen, e-mail: hasanbulut1244@gmail.com

ÜÇ KANYONUN SOSYOLOJİK DEĞERLENDİRMESİ: SAKLI KAPI KANYONU, TÜRKİYE; AL SIQ KANYONU, ÜRDÜN VE DIONYSIUS'UN KULAĞI, İTALYA

İlknur ÖNER*

Öz

Dünya üzerinde birçok coğrafi yer insanların dikkatlerini çekmektedir. Bunlar-dan bazıları erken tarihlerde, bir kısmı ise sonraları insanların dikkatlerini çekerken, bazıları halen keşfedilmeyi beklemektedirler. Uygulamalı Sosyoloji, Görsel Sosyoloji ve Çevre Sosyolojisi yaklaşımlarının kesişim noktasından coğrafi yerler ve insanlar arasındaki ilişkilere bakmak önemlidir. Bu iki unsur arasındaki ilişkiler, bu tür özel yerlerin insanların gözündeki görünürlüğünü ve değerini etkileyebilmek-tedir. Tarihsel süreçte pek çok benzer yer, onlar hakkında hikâyeler, sosyal olarak onlara yüklenen anlamlar, değerler ve kazanılan kullanım yollarından bahsedilmek-tedir. Bazen onları gereğinden fazla değer verme, maliyet ve kar durumunun az görülmesi, yanlış kullanımı, günlük kullanımlarına ilişkin düzensiz kurallar, sosyal veya fiziksel istismarları gibi açılarıyla negatif unsurlarla dile getirilişleriyle fark edebiliyoruz. Bazen de bunu değerler, düzen, ilgili duruma özgü kurallarla, onların insanlarla yakından ilişkili iç içe örüntüsü gibi pozitif unsurlarla da farkında olabiliyoruz. Bazen de bu yerlere ilişkin hem pozitif hem de negatif unsurlar zaman sürecinde ilgili yerlerin görünürlük ve görünmezliklerini etkileyebilmektedir.

Bu tür yerlerin keşfedilmesi çok önemli, fakat geçmişteki çalışmalar, bu önemin aslında daha çok buraların sosyal kullanımı ve bu yerlere ilişkin uygulama kurallar-ının belirlenmesinde saklı olduğunu ortaya koymaktadır. Everest dağının ve yerli Şerpaların hikâyesi; Mısır piramitleri ve yerlilerin ilişkisi; Pompei sakinleri ile Vezüv'ün hikâyesi bilinen bu tür örneklerdir. Bu yerler ve benzerleri üzerine sosyolojik açıdan da önemli ve anlamlı çalışmalar bulunmaktadır. Bunların arasında yeniden keşfetme, sosyal yapı ve gücü o dönemin şartlarıyla üniversite öğrencile-riyle yeniden canlandırarak eğitici araç olarak kullananlar bile mevcuttur ör İngiltere.

Bu çerçevede yapılan çalışma, Türkiye, Akuşağı köyü sınırlarındaki Saklı Kapi Kanyonu; Ürdün, Petra'daki Al Siq Kanyonu ve İtalya'nın Sicilya adasındaki Siracusa kenti sınırları içindeki Dionysius'un Kulağı (Orecchio di Dionisio) kanyonlarının karşılaştırılmasına dayanmaktadır. Bu üç yerin bazı fiziksel, sosyal yapı benzerlik ve farklılıkları bulunmaktadır. Yapılan çalışma

* Prof.Dr. Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü.

mevcut kaynaklara, görsel malzemelere ve alan çalışmaları verilerine dayanmaktadır. Karşılaştırmalı analizin temelleri Uygulamalı Sosyoloji, Çevre Sosyolojisi ve Görsel Sosyoloji yaklaşımları odağındadır. Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır: Giriş, metodoloji, bulgular ve sonuç bölümleri. Sonuç kısmında, iller arasında aidiyet sınırları hakkında tartışmalar olan Türkiye, Akuşağı köyü sınırlarındaki Saklı Kapı Kanyo-nuyla ilgili gelişmelere ilişkin önerilere de yer verilmektedir.

Anahtar Kalimeler: Kanyonlar, Sosyoloji, Saklı Kapı Kanyonu-Türkiye, Al Siq Kanyonu-Ürdün, Dionysius'un Kulağı İtalya.

BASKİL İLÇESİNİN ÖNEMLİ GELİR KAYNAĞINI OLUŞTURAN KAYISI AĞACI ZARARLILARI

Mahmut ERBEY*

Özet

Baskil ilçesi Karakaya baraj sahilinde kayısı bahçeleri çok yoğun bulunmaktadır. Kayısı ağacı zararlıları çok ciddi ürün kayıplarına neden olmaktadır. Bu çalışmada Karakaya baraj sahilinde yer alan kayısı bahçelerinde zararlı olan böcek türleri tespit edilmiştir. Arazi çalışmaları 2018-2019 yılları Mayıs-Ağustos ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Yakalanan örnekler alkol şişelerinde öldürülerek laboratuvara getirilmiştir. Zarara sebep olan türlerin ağız kısımları hem ışık hemde taramalı elektron mikroskobu (SEM) ile incelenmiştir. Yapılan çalışmada *Forficula auricularia* L. (Kulağakaçan) (Dermaptera), *Lyristes plebejus* Scop. (Homoptera), *Capnodis carbonaria* Klug. (Coleoptera) ve Curculionidae türleri (*Eusomus ovulum* Germ., *Larinus jaceae* F., *Lixus subtilis* Boheman, *Mylocerus demascenus* Miller, *Phyllobius oblongus* L., *Sitona crinitus* Herbst.) tespit edilmiştir. Çalışma neticesinde elde edilen veriler tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Elazığ, Baskil, Kayısı, Zararlı Böcekler, Homoptera, Coleoptera, SEM.

* Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü, Bağbaşı, KIRŞEHİR, E-mail: merbey023@gmail.com

BASKİL (TÜRKİYE)'İN VASKÜLER BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİ (FLORASI) ÜZERİNE

Lütfi BEHÇET*

Öz

Flora çalışmaları; yıllarca devam eden teferruatlı (araziyi mevsimsel olarak takip etme, ekolojik farklılıkları dikkate alarak örnek toplama gibi) arazi çalışmaları ile ortaya konabilecek çalışmalardır. Baskil florası ile ilgili 1998 yılında **Baskil ters lalesi** (*Fritillaria baskilensis* Behçet 1998)'ni bilim dünyasına yeni bir tür olarak tanımlamış ve 1995-1998 yılları arasında Baskil ilçe sınırlarında 4 yıllık zaman içinde topladığımız vasküler bitki örnekleri değerlendirilip 1999 yılında yayımlanmıştı. Yayımlanan bu iki çalışmadan sonra da ilçenin değişik kesimlerinde arazi çalışmalarına devam edildi. 1999 ile 2019 yılları arasındaki 20 yıllık sürede Baskil ilçe sınırları içinde yaptığımız botanik geziler esnasında 1130 civarında bitki örneği toplandı. Toplanan bu örneklerin değerlendirilmesi neticesinde daha önceki çalışmalarda yer almayan bilim dünyası için yeni bir tür olan **Baskil çingırağı** (*Campanula baskilensis* Behçet 2018) isimli tür yayımlandı. 1999 yılından sonraki arazi çalışmaları esnasında topladığımız ve daha önceki çalışmada yer almayan 38 familya ve 164 cinse ait 263 takson (187 tür, 48 alt tür ve 28 varyete) lokaliteleri ile beraber bu çalışmada sunulmuştur. Tamamı **Spermatophyta** (tohumlu bitki) üyesi olan bu çalışmadaki bitkilerin 1 tanesi **Gymnospermae** (açık tohumlu) üyesi, 262'si ise **Angiospermae** (kapalı tohumlu) üyesidir. Çalışmada sunulan kapalı tohumluların 221'i çift çenekli (**Dicotyledones**) iken; 41 takson tek çenekli (**Monocotyledones**) bitkidir. Bu çalışmada belirlenen 263 taksonun 29'u endemiktir. 1999 yılında yayımlanan çalışmada verilen 720 takson (512 tür, 132 alttür ve 76 varyete) ve bu çalışmamızda sunduğumuz toplam vasküler bitki sayısı (Baskil'de yayılışını belirlediğimiz) 983 taksona (699 tür, 180 alttür, ve 104 varyete) ulaşmış oldu. 983 taksonun 156'sı Türkiye'ye endemiktir (endemizm oranı % 15.86). İlçede yayılışı olan vasküler bitkilerin fitocoğrafik bölge elementi olma durumu ile ilgili dağılım şu şekildedir: İran-Turan 379 (%38.46), Akdeniz 80 (% 8.14) Avrupa Sibiry 47 (% 4.78) ve dahil olduğu fitocoğrafik bölgesi bilinmeyen veya geniş yayılışa sahip olan 478 takson (% 48.62).

Anahtar Kelimeler: Baskil, Bitki çeşitliliği, Flora

* Prof. Dr. Biyoloji Bölümü, Fen-Edebiyat Fakültesi, Bingöl Üniversitesi, Bingöl/Türkiye

ON THE VASCULAR PLANT DIVERSITY (FLORA) OF BASKİL(TURKEY)

Abstract

Flora studies; these are the studies that can be put forward with years of detailed field studies (such as following the land seasonally, collecting samples considering the ecological differences). In 1998, it described **Baskil Ters Lalesi** (*Fritillaria baskilensis* Behçet 1998) as a new species for the scientific world, and the samples of vascular plants that we collected in the 4-year period in Baskil district boundaries between 1995-1998 were evaluated and published in 1999. After these two published studies, field studies continued in different parts of the district. During our botanical trips within the borders of Baskil district in the 20-year period between 1999 and 2019, around 1130 plant samples were collected. As a result of the evaluation of these collected samples, a new species called **Baskil Çingırağı** (*Campanula baskilensis* Behçet 2018), which is not included in the previous studies, has been published. 263 taxa (187 species, 48 subspecies and 28 variety) belonging to 38 families and 164 genera, which we gathered during the field studies after 1999 and which were not included in the previous study, were presented in this study. All of the plants in this study, which are all members of Spermatophyta (seed plants), are members of Gymnospermae (open seed) and 262 of them are Angiospermae (closed seed) members. While 221 of the closed-seeded seeds presented in the study were dicotyledones; 41 taxa is a monocotyled (Monocotyledones) plant. 29 of the 263 taxa determined in this study are endemic. In the study published in 1999, 720 taxa (512 species, 132 subspecies and 76 variety) and the total number of vascular plants we presented in this study reached 983 taxa (699 species, 180 subspecies and 104 varieties) that we determined to spread in Baskil. 156 of 983 taxa are endemic to Turkey (endemism rate of 15.86%). The distribution of the vascular plants in the district as a phytogeographic region element is as follows: Iran-Turan 379 (38.46%), Mediterranean 80 (8.14%), European Siberia 47 (4.78%) and the phytogeographic region of which it is included or 478 with wide spread taxa (48.62%).

Keywords: Baskil, Plant diversity, Flora

BASKİL İLÇESİ'NİN GELİŞMİŞLİK DÜZEYİ ve BAZI KALKINMA ÖNERİLERİ

Ramazan SEVER*

Özet

Ülkeler arasında gelişmişlik seviye farklılıkları olduğu gibi ülkelerin bölgeleri, illeri ve ilçeleri arasında da görülmektedir. Ülke içindeki bazı yerleşmeler diğerlerine göre gelişmiş iken; diğer yerleşmeler geri kalmış ya da az gelişmiştir. Nitekim ülkemizin batı ve kıyı illeri gelişmişken, doğu ve güneydoğu yöreleri ise oldukça geri kalmıştır. Öyle ki gelişmişlik bakımından 81 il sıralamanın sonunda yer alan illerden hiçbiri batıda bulunmazken son sıralardaki 16 il Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alır. Bu sonuç Türkiye’de bölgesel eşitsizliğinin açık bir göstergesidir. Ülkemizde 1996 yılından itibaren bu eşitsizliği azaltma adına önemli gelişmeler yaşanmaya başlanmıştır. Bununla birlikte doğal ve kültürel potansiyeli yüksek olan bazı yörelerimiz halen sosyoekonomik bakımdan istenilen düzeye getirilemediği gibi gerilemeye de devam etmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesinin Yukarı Fırat Bölümünde yer alan Elâzığ iline Bağlı Baskil ilçesi de bulunduğu bölge ve ilin gelişmişlik seviyesine bağlı olarak geri kalmış bir ilçe karakterindedir. İlçe yedi coğrafi bölgemizin en geri kalmış bölgesi olan Doğu Anadolu Bölgesindedir. Baskil ilçesinin İdari bakımdan bağlı olduğu Elâzığ ili de 81 il sıralamasında 1996 da 33. sırada iken 2003 de 36. sıraya 2011 yılında ise 39. sıraya kadar gerilemiştir. Hatta bazı akademik çalışmalarda 46. sırada olduğu tespit edilmiştir (Yıldız, Sivri, Berber, 2010). Aynı şekilde Baskil ilçesi de Kalkınma Bakanlığı’nın, 2004 de yayımladığı il ve ilçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE) araştırmalarına göre 872 ilçe arasında 691. sırada yer almıştır. Bu türden araştırmaların sonuçları son yıllarda yayımlanmasa da ilçenin geri kalmışlığı günümüzde (2019) de devam etmektedir. Diğer taraftan Elazığ’a bağlı olan 11 ilçe arasında da gelişmişlik bakımından da Baskil ilçesi Arıcak (831) ve Palu ilçesinin (757) ardından üçüncü sırada gelmektedir. Bütün bu değerlendirmelerden de anlaşılacağı üzere Baskil ilçesi sosyoekonomik gelişme için zengin doğal ve kültürel potansiyeline rağmen hem ait olduğu bölümde hem de ilde kalkınamayan durağan bir yöre durumunda kalmıştır. Baskil ilçesinin geri kalmasında yörenin coğrafi şartları ve geleneksel olarak sürdürülen ekonomik faaliyetlerin etkisi kadar, kuşkusuz içinde yer aldığı bölgenin ve ilinde de olumsuz etkileri vardır.

* Prof. Dr. Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı

Bu çalışmada Baskil ilçesinin sosyal ve ekonomik bakımdan geri kalmışlığı, coğrafi şartların sınırlandırıcı etkileri ile doğal kaynak potansiyelinin değerlendirilmesi konu edilmiştir. Ancak araştırmanın esas amacı, sahaya yönelik yerinde ve sürdürülebilir kalkınma dinamiklerini ele almaktır. Çalışmada karma araştırma yaklaşımı, coğrafya ilminin yöntem ve teknikleri (doküman analizi, saha etütleri ve literatür tarama gibi) kullanılmıştır. Bilindiği üzere az gelişmiş yörelerin kalkındırılması, öncelikle sahanın coğrafi analizinin yapılmasına ve ihtiyaçlarının bilimsel esaslara dayandırılarak tespit edilmesine bağlıdır. Çünkü az gelişmiş yerleşmelerin sürdürülebilir kalkındırılmasında yerel doğal kaynaklar büyük önem taşır. Hatta yerinde kalkınma açısından, bu gibi kaynakların değerlendirilmesi sürekli ve güvenilir kalkınmanın da temelini oluşturur. Ayrıca bölgesel gelişme yaklaşımının, merkezi idarenin öncü rol üstlendiği kalkınma anlayışından, yerel ekonomik aktörlerin daha etkin işlevler üstlendiği yerelden genele kalkınma anlayışına doğru değişim geçirdiği bir dönemde bu artık bir zorunluluktur. İşte, yerel kaynaklara dayanarak sosyoekonomik kalkınmanın sağlanabileceği yörelerden biri de Baskil ilçesidir.

Anahtar Kelimler: Baskil, geri kalmışlık, az gelişmişlik, ekonomi, kalkınma

BASKİL'DE (ELAZIĞ) ULAŞIM TÜRLERİ

Zeynep KARAGÖZOĞLU*

Zeki BOYRAZ**

Özet

Baskil ilçesi Elazığ şehir merkezine yaklaşık 38 km uzaklıkta olup, doğusunda Elazığ, güneydoğusunda Elazığ'a bağlı Sivrice ilçesi, batısında karakaya baraj gölü ve Malatya'ya bağlı Arguvan ilçesi, güneyinde yine Malatya'ya bağlı Kale ve Doğanşol ilçeleri ile kuzeyinde Elazığ'a bağlı Keban ilçesi bulunur. İlçenin yüzölçümü 1195 km², yükseltisi 1240 m'dir.

Söz konusu ilçe coğrafi bakımdan düz bir arazi üzerine kurulmuş olup tepe ve dağ yükseltileri ile çevrili durumdadır. En önemli dağlık kütleleri Haroğlu ve Hacı Mustafa Dağları oluşturur.

Baskil yöresinde ilk tunç çağına kadar uzanan yerleşim izlerine rastlanmıştır. Karakaya Baraj çalışmaları sırasında çıkan kalıntılar özellikle

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Zeynep Karagözoğlu, Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Coğrafya Bölümü

** Prof. Dr. Zeki Boyraz, Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Coğrafya Bölümü

Fırat Havzası'nda birçok kavmin buraya yerleşip yaşadığını göstermektedir. Yerleşme tarihçesi açısından bu denli yoğun yerleşilmiş bir alanda ulaşım faaliyetlerinin de çok eskilere dayandığını düşünmek yanlış olmaz.

Doğu Anadolu da yapılan ilk demiryolu ağının hatlarından biri de Baskil ilçesi sınırları içerisinde yapılmıştır. 1933 yılında Baskil istasyonunun açılması ile beraber bugünkü Baskil doğup gelişmeye başlamıştır. Dolayısıyla çalışma alanının gelişmesinde ilk ve esas etkili faktör ulaşım olmuştur. Karakaya Baraj Gölü'nün yapımıyla beraber demiryolu güzergahı değişikliğe uğramış ve baraj gölü üzerine Fırat Köprüsü isimli Demiryolu hattı oluşturulmuştur.

Baskil ilçesi karayolu ulaşımı bakımından da çeşitli güzergahlara sahiptir. Bunlar; Elazığ- Aydınlar yolu, Baskil-Malatya yolu, Aydınlar bucağı ile Kuşsarayı arasındaki Sahil yolu ve bu yoldan D300 karayoluna bağlanan yol, Kızıluşağı ile İmikuşağı arasındaki yol ve Battaluşağı ile Deliktaş arasındaki yoldur.

Dolayısıyla Baskil ilçesi Türkiye'de üç türlü (karayolu, demiryolu, feribot) ulaşım türünün de görülebildiği nadir alanlardan biridir. Bu özelliği ile ulaşım bakımından taşıdığı önemi ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Baskil, Ulaşım coğrafyası, İlçe, Feribot, Kömürhan, Karayolu, Demiryolu

Abstarct

Baskil district is about 38 km from Elazığ city center ,There are Elazığ in the east of it, Sivrice distirt in Elazığ in the sautheast of it, Karakaya dam lake and Arguvan distirt in Malatya in the west of it, Kale and Doğanyol disticts in the sauth of it again in Malatya and Keban distirt in Elazığ in the nort of it. The surface area of the distirt is 1195km² and its height is 1240 m.

The distirt is founded on a flotland geographically amd is surrounded by hills and mountain heights.The most important mountainous masses ore the Haroğlu and Hacı Mustafamountains.

Settlements dating back to the first beonze age were found in the Baskil region. The ruins found during the Karakaya Dam studies show that many tribes settled here, especially in the Euphrates river valley. It would not be wrong to think that transportation activities are very old in such a densely located area in terms of settlement history.

One of the lines of the first railway network in Eastern Anatolia was built within the borders of Baskil district. With the opening of the Baskil Station in

1933, today's Baskil was born and started to develop. As a result, transportation was the first and main factor in the development of the study area. With the construction of Karakaya Dam Lake, the railway route has changed and railway line named Fırat Bridge was created on the reservoir.

Baskil district also has various routes in terms of road transportation. These; Elazığ-Aydınlar road, Baskil-Malatya road, beach road between Aydınlar subdistrict and Kussarayı and the road connected to D300 highway from this road, the road between Kızıluşağı and İmikuşağı and finally the road between Kızıluşağı and imikuşağı and finally the road between Battaluşağı and Deliktaş.

As a result; Baskil district is one of the rare areas can also be, seen three types transport modes (road, railway, ferryboat), in Turkey. This feature reveals the importance in terms of transportation.

Key Words: Baskil, Transportation Geography, District, Ferryboat, Kömürhan, Highway, Railway

DEMİRYOLU ULAŞIMINDAKİ ZORLUKLAR VE BASKİL ÖRNEĞİ

Taner ŞENGÜN*, Ayşegül CİHAN**

Öz

Baskil, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Bölümü'nde yer alan Elazığ iline bağlı bir ilçedir. Havza özelliği gösteren Baskil ilçesi'nin kuzeyinde Piran dağları, kuzeydoğusunda Hasandağı, doğusunda Bulutlu dağları, batısında Muşar dağı ve güneydoğusunda Karga dağı bulunmaktadır. İlçe; Elazığ-Malatya demiryolu'nun Baskil ovasından geçen kısmında istasyon binasının yapımı ile yerleşime açılmıştır. Malatya – Baskil demiryolu onlarca tünelden geçmekte aynı zamanda yüksek ve eğimli hatlardan geçerek Baskil'e ulaşmaktadır.

Baskil Havzası ortalama 1200 – 1250 m yükseltiye sahiptir. Havza tabanı kuzeyde 1450 m yükseltiden başlayıp, güneyde 1100 m'lere kadar inmektedir. Havza tabanının bu en alçak alanı ile en yüksek kesimi arasında 350 m'lik yükselti farkı bulunmaktadır. Bu nedenden ötürü kuzeyi ile güneyi arasında

* Prof. Dr. Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Elazığ / Türkiye mtsengun@firat.edu.tr

** aysegulchan2394@gmail.com

%7-8'lik bir eğim söz konusudur. Baskil'deki demiryolu bu açıdan Türkiye'-de tek olma özelliği gösterir. Demiryolu hattı Baskil ilçe merkezinde adeta "S" harfine benzeyen kavisler çizmektedir. Baskil ilçesinin merkezinden demiryolu ağı üç kere geçmesi hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu çalışmada Baskil demiryolunda yaşanan olumsuz olaylar incelenmiş Bu konuyla alakalı olarak makinistlere yönelik anket formu hazırlanarak bu demiryolu hattını kullanan 19 makinistin görüşleri değerlendirilmiştir. Saha fiziki coğrafya şartları açısından incelenip jeomorfolojik açıdan da değerlendirilerek ilçe sakinlerine daha güvenli ortam oluşturmak istenmiştir. Google Earth, Arc Gis 10.5 ve Sas Planet programları kullanılarak fotoğraflar ve haritalar elde edilmiştir. Bu çalışmada ayrıca, Baskil demiryolu hattının fazla uzun olması ve ilçeyi üç parçaya ayırarak çoğunlukla olumsuz sonuçlar doğurması nedeniyle alternatif güzergâhlar önerilmiş Baskil'de yaşam kalitesini yükseltmek, ulaşımı kolaylaştırmak ve demiryolunu kullanan trenlerin en kısa zaman da ve en güvenli biçimde ulaşımını sağlamak için öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Demiryolu, Baskil, Elazığ, Coğrafya

DIFFICULTY in RAILWAY TRANSPORTATION AND BASKİL EXAMPLE

ABSTRACT

Baskil is a district of Elazig province in the Upper Euphrates Department of the Eastern Anatolia Region. Baskil district, which has basin characteristics, has Piran Mountains to the north, Hasandağı to the northeast, Bulutlu Mountains to the east, Muşar Mountain to the west and Karga Mountain to the southeast. District; The Elazig-Malatya railway was opened to the settlement through the construction of the station building on the part of the Baskil plain. Malatya - Baskil railway passes through dozens of tunnels and also reaches Baskil through high and inclined lines.

Baskil Basin has an average elevation of 1200 - 1250 m. The basin floor starts from 1450 m altitude in the north and goes down to 1100 m in the south. There is an elevation difference of 350 m between this lowest area and the highest section of the basin floor. For this reason, there is a 7-8% slope between north and south. Baskil shows only that the railway property in Turkey in this respect. The railway line draws curves similar to the letter adet S inde in the district center of Baskil. The fact that the railway network passes

three times through the center of the district of Baskil affects both positively and negatively.

In this study, the negative events experienced in Baskil railway were investigated. The site was examined in terms of physical geography and evaluated in terms of geomorphology. Using Google Earth, Arc Gis 10.5 and Sas Planet, photographs and maps were obtained. In this study, alternative routes have been proposed due to the fact that the Baskil railway line is too long and divides the district into three parts and often leads to negative consequences.

Keywords: Railway, Baskil, Elazığ, Geography

MİKROHAVZASI EROZYON RİSKİNİN YENİLENMİŞ EVRENSEL TOPRAK KAYBI EŞİTLİĞİ İLE TESPİT EDİLMESİ

Oğuz Gökce*

Özet

Erozyon, çağımızda gerek yanlış arazi kullanım senaryoları gerekse doğal toprak yapım yıkım zincirini bozabilen doğal ve beşeri nedenlerle ortaya çıkan, toprakların aşınması suretiyle üst horizonlarının kaybolması hadisesidir. Erozyon verimli toprak kaybına neden olarak zirai bir tehlike taşımalarının yanı sıra havza eteklerinde birikerek rezervuarların ekonomik ömürlerinden daha erken dolmasını sağlamakta, bu yönüyle ise bir çevre sorunu olarak da ele alınmaktadır. Erozyonun neden olduğu tarımsal ve çevresel sorunları ortadan kaldırılarak uygun bir havza planlama yapılabilmesi için erozyonun gerçekleştiği yerler ve erozyon şiddetinin hesaplanabilmesi gerekmektedir. Toprak bilimin gelişimine müteakiben birçok erozyon tespit modelleri oluşturulmuştur. Bu erozyon tespit modellerinin başında Yenilenmiş Evrensel Toprak Kaybı Eşitliği (YETKE) gelmektedir.

Çalışma alanı olarak Elazığ İlinin Baskil İlçesine 7,3 km mesafedeki Meydancık Köyü Hudutları içindeki; Şımarık, Dalak, Rezişiv, Garyatasık, Göv Deresi Yanderelerini kapsayan ve toplam 1104 ha alanı kaplayan Meydancık Mikrohavzası seçilmiştir. Meydancık Mikrohavzasına ait yağış, toprak, arazi kullanımı, topografya verileri temin edilerek bir coğrafi bilgi sistemi olan ArcGis yazılımında bir araya getirilmiş ve YETKE uygulan-

* Fırat Üniversitesi, Baskil Meslek Yüksekokulu, Elazığ

mıştır. Uzaktan algılama sistemleri kullanılarak mikrohavzanın yandereleri bazındaki yapılan çalışmada Şımarık Yanderesinin %11'inde, Dalak Yanderesinin %17'sinde Rezişiv Yanderesinin %20'sinde, Garyatasık Yanderesinin %26'sında, Göv Yanderesinin %16'sında şiddetli erozyon tespit edilmişken, arazi kullanımı bazındaki çalışmada ise Çayıların %39'unda, Orman vasfındaki arazilerin %1'inde ve Tarım alanlarının %10'unda şiddetli erozyon tespit edilmiştir. Çalışmada, Mikrohavzada en çok çayırların erozyona maruz kaldığı, toprak aşınımına en yatkın bölgesinin Garyatasık Yanderesi mevki olduğu ve çayırların zenginleştirilmesi için otlatma periyotlarına riayet edilmesi suretiyle kuvvetlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Meydancık Mikrohavzası, Erozyon, Coğrafi Bilgi Sistemleri, YETKE

Abstract

Erosion is the loss of upper horizons, which has arisen due to both natural and human causes that can disrupt the natural soil regeneration rate, in our age. In addition to carrying an agricultural hazard, erosion causes efficient soil loss, and accumulates in the basin skirts to fill the reservoirs earlier than their economic lives, and is also considered as an environmental problem. In order to make an appropriate watershed planning by eliminating the agricultural and environmental problems caused by erosion, it is necessary to calculate the locations and rate of erosion. Following the development of soil science, many erosion prediction models have been created. Revised Universal Soil Loss Equation (RUSLE) is one of the most used erosion prediction models.

As the study area, Meydancık Mikrobasin was selected which is within the Meydancık Village Borders and 7.3 km far from Baskil Province of Elazığ City and which contains Şımarık, Dalak, Rezişiv, Garyatasık, Göv Subwatersheds and total area is 1104 ha. The precipitation, soil, land use and topography data of the Meydancık Microbasin were gathered in ArcGis software, which is a geographic information system, and RUSLE was implemented. In the study carried out on the basis of subwatersheds using remote sensing systems, 11% of Şımarık, 17% of Dalak, 20% of Rezişiv, 26% of Garyatasık, 16% of Göv Subwatersheds and 39% of the meadows, 1% of the forests and 10% of the agricultural areas, high erosion rates detected. It was concluded that the meadows are mostly exposed to erosion and the region most inclined to soil erosion is Garyatasık Subwaterbasin, and it should be strengthened by respecting the grazing periods in order to enrich the meadows.

Key Words: Meydancık Microbasin, Erosion, Geographic Information Systems, RUSLE

ELAZIĞ-BASKİL İLÇESİNİN SICAKLIK VE YAĞIŞ DEĞERLERİNDEKİ DEĞİŞİMİN İNCELENMESİ

Ufuk Yükseler* Ö. Faruk Dursun**

Öz

İklim bileşenlerindeki değişim, gelecek planlamalarındaki öneminden dolayı son zamanlarda en çok araştırılan konular arasında yer almaktadır. Bu araştırmalarda Trend analizi yöntemleri yardımıyla, iklimsel parametrelerin zamana bağlı olarak nasıl değiştiği ayrıntılı bir şekilde incelenebilmektedir. Veri setinde kesintilerin olması halinde Spearman Rho, Mann Kendall, Sen'in T ve Sen'in ITA gibi parametrik olmayan yöntemler, veri setinin kesintisiz ve uygun olması halinde ise Doğrusal Regresyon ve diğer parametrik olan yöntemler sıklıkla kullanılmaktadır.

Bu çalışmada; Elazığ ili Baskil ilçesinin sıcaklık ve yağış parametrelerindeki değişim araştırılmıştır. Bu amaçla Baskil ilçesi ve yakınında bulunan Kale ilçesinde bulunan 2 adet Devlet Meteoroloji İstasyonu (DMİ) verilerine, Sen'in ITA, Mann-Kendall ve Doğrusal regresyon (en iyileme) testleri uygulanmıştır. Çalışma aralığı olarak 1980-2016 yılları arasındaki veriler kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda bölgedeki sıcaklık ve yağış parametrelerindeki değişimler ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Küresel ısınma, Sen'in ITA testi, Mann-Kendall, Doğrusal regresyon, Baskil İlçesi.

INVESTIGATION OF CHANGE IN TEMPERATURE AND RAIN VALUES OF ELAZIĞ-BASKİL DISTRICT

Abstract

The change in climate components is one of the most researched topics recently due to its importance in future planning. In these researches, with the help of trend analysis methods, how climatic parameters change over time can be examined in detail. Non-parametric methods such as Spearman Rho, Mann Kendall, Sen's T and Sen's ITA are used if there are interruptions in the data set, and Linear Regression and other parametric methods are often used if the data set is continuous and appropriate.

* İnönü Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği ufukyükseler12@gmail.com

** İnönü Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği faruk.dursun@inonu.edu.tr

In this study; The changes in temperature and precipitation parameters of Baskil district of Elazığ province were investigated. For this purpose, ITA, Mann-Kendall and Linear regression tests were applied to 2 Turkish State Meteorological Station (TSMS) data in Baskil district and nearby Kale district. Datum between 1980 and 2016 were used as the study range. Changes in temperature and precipitation parameters in the region have been revealed in accordance with the obtained results.

Keywords: Global warning, Şen's ITA test, Mann-Kendall test, Linear regression, Baskil district.

BASKİL İLÇESİ'NİN (ELAZIĞ) DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİNDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR VE AFET ANALİZLERİ

Murat SUNKAR*

Öz

Bu çalışmada, Doğu Anadolu Bölgesi'nde Elazığ'ın batısında yer alan Baskil ilçesinin doğal ortam özelliklerinden kaynaklanan sorunlar incelenmiştir. Baskil, Elazığ'ın batısında Malatya Havzası ile Uluova arasında, iki havza arasında bir eşik sahaya karşılık gelmektedir. Eşik sahanın genel morfolojik yapısı dağlık ve plato alanlarından oluşmasıdır. Güneydoğu Toroslar kıvrım kuşağı üzerinde yer alan Baskil ilçesinde yöreye özgü jeolojik özellikler görülmektedir. İlçe sınırlarında Paleozoyik'ten günümüze kadar oluşmuş metamorfik, magmatik ve sedimanter birimler yüzeylemektedir. İlçenin doğusunda güneyden kuzey doğru, Karga Dağı, Bulutlu Dağı ve Hasan Dağı yer almaktadır. Kuzeyde Piran Dağları, güneybatıda Harabekayış Dağları, batıda Muşar Dağı ve bunların arasında Selil ile Seher dağları diğer önemli dağlık alanları oluşturmaktadır. Bir bölümü bu dağlık alanlar üzerinde olmak üzere, çevredeki havza tabanlarına göre farklı yükselti basamaklarında gelişmiş plato alanları görülmektedir. İlçede ovalık alan olarak sadece Baskil Havzası bulunmaktadır. Bu alan dışında ova karakterindeki düzlük alanlar Karakaya Baraj Gölü suları altında kalmıştır. Karasal iklim özelliklerinin görüldüğü ilçede uzun yıllar ortalama sıcaklık 11.5 °C ve ortalama yağış miktarı 426 mm'dir. İlçenin jeolojik ve jeomorfolojik özellikli nedeniyle verimli tarım arazileri oldukça sınırlıdır. Yine yörede 900-1000 m yükseltilerinden sonra meşe ve ardıçların bulunduğu doğal orman kuşağı

* Prof. Dr. Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Elazığ/ Türkiye msunkar@firat.edu.tr

başlamaktadır. İlçenin meşelerden oluşan ormanlarla kaplı olması gerekirken aşırı tahribat sonucu orman örtüsü ortadan kaldırılmıştır. Ormanların tahribinde zamanla yörede sürdürülmekte olan madencilik ve hayvancılık faaliyetinin etkisi büyüktür. Bitki örtüsünde yaşanan tahribat ilçe genelinde kısa sürede şiddetli erozyonun yaşanmasına neden olmuştur. Yörenin jeolojik, jeomorfolojik ve iklim özellikleri bu sürecin daha da hızlanmasını sağlamıştır. Bu olumsuz durumun kontrol altına alınması amacıyla yapılan ağaçlandırma çalışmaları çoğu yerde başarıya ulaşarak orman örtüsü oluşmuştur. Yapılan bütün çalışmalara rağmen ilçenin doğal ortam özellikleri nedeniyle şiddetli erozyon, deprem, heyelan, kaya düşmeleri, sel, taşkınlar ile çıkış olayları yaşanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Baskil, Elazığ, Doğal Ortam, Afetler

PROBLEMS ASSOCIATED WITH NATURAL ENVIRONMENT FEATURES OF BASKIL DISTRICT (ELAZIĞ) AND DISASTER ANALYSIS

Abstract

The problems caused by the natural environment characteristics of Baskil district in the west of Elazığ province in the Eastern Anatolia Region were investigated in this study. Baskil is a threshold area between Malatya and Uluova basins in the west of Elazığ. The general morphological structure of the threshold area consists of mountainous and plateau areas. Geological characteristics of the region are seen in Baskil district, which is located on the fold belt of the Southeastern Taurus Mountains. The metamorphic, magmatic and sedimentary units formed from the Paleozoic Period until today outcrop within the boundaries of the district. Karga Mountain, Bulutlu Mountain, and Hasan Mountain are located in the east of the district from south to north. Piran Mountains in the north, Harabekayış Mountains in the south, Muşar Mountain in the west and, among them, Selil and Seher mountains constitute other important mountainous regions. With some parts of them are located on these mountainous regions, plateau areas are seen on different elevations in relation to the basin bases in the surrounding area. There is only Baskil Basin as a lowland area in the district. Apart from this area, plain areas with the lowland characteristics have remained under the waters of Karakaya Dam Lake. In the district where the continental climate is seen, the average temperature has been 11.5 °C and the average precipitation 426 mm for many years. Due to the geological and geomorphological characteristics of the district, fertile agricultural lands are quite limited. A natural forest belt with oak and junipers starts after the elevations of 900-1000 m in the region. While the district

should have been covered with oak forests, the forest cover was removed as a result of excessive destruction. The mining and animal husbandry activities which have been continuing in the region have a great effect on the destruction of forests. Destruction of plant cover has caused severe erosion in the district in a relatively short time. The geological, geomorphological and climatic characteristics of the region have accelerated this process. Afforestation efforts to bring this negative situation under control have been successful in many locations and a forest cover has been formed. Despite all these works, severe erosion, earthquakes, landslide, rock fall, floods, overflows and avalanches are still being experienced. **Keywords:** Baskil, Elazığ, Natural Environment, Disasters

BASKİL İLÇESİ'NİN (ELAZIĞ) EĞİTİM COĞRAFYASI

Pelin Gül KARA*

Deniz HAMZA**

Öz

Bilindiği üzere kalkınma, ekonomik açıdan büyümenin yanı sıra söz konusu olan yerleşmenin refah seviyesi ve yaşam kalitesi ile de ilişkilidir. Sosyal gelişme o ülkedeki kaliteli yaşam, sağlık ve eğitim gibi nitelikleri içine alan geniş bir boyuttur. Kuşkusuz kalkınmak için ekonomik potansiyellerin kullanılması kadar eğitimin de kalitesi artırılmalıdır. Bir yerleşmenin gerek büyümesi gerekse insani gelişme endeksinin paralel bir şekilde iyileşmemesi halinde büyüme ya da gelişmeden bahsedilemez. O nedenle bir yerleşmenin kalkınması ya da gelişmişliğini ortaya koymada eğitim özellikleri oldukça önem taşımaktadır. Bu minvalde Ülkemizin en az gelişmiş bölgesi Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan ve Elazığ iline bağlı Baskil ilçesinin mevcut demografik yapısı içindeki eğitim özelliklerinin tespiti oldukça önem taşımaktadır. Bu çalışmada Baskil ilçesinin eğitim coğrafyası ve sorunları ele alınmaya çalışılmıştır. Çalışma karma araştırma yaklaşımında olup literatür taraması, doküman analizi, betimsel yöntem ve teknikler ile veriler toplanmaya çalışılmıştır. Ayrıca coğrafya ilminin yöntem ve ifade teknikleri de kullanılmıştır. Ulaşılan verilerden sosyoekonomik göstergeler bakımından Elazığ'ın 11 ilçesi arasında Baskil'in 9. sırada görülmüştür. Baskil sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasına göre 9. sırada yer alsa da okur-yazar oranı bakımından nispeten iyi olduğu (6. sırada) söylenebilir. Ne var ki Baskil ilçesi Kalkınma Bakanlığı'nın, 2004 de yayımladığı il ve ilçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE) araştırmalarına göre 872 ilçe

* Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Öğrenci)

** Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi (Lisans öğrenci)

arasında okur-yazar oranı bakımından Baskil ilçesinin 676. sıra ile çok gerilerde olduğu görülmüştür. İlçedeki okur-yazar oranı 2004 verilerine göre %79,85'dir. O günden bugüne (2019) ilçede eğitim göstergeleri analiz edildiğinde okuma-yazma oranında ciddi bir artış olmuş ve okuma-yazma oranı %99'a kadar ulaşmıştır. Ancak eğitim durumunu ortaya koyan en temel veri okuryazar oranı olsa da günümüzde eğitimin çeşitlenmesine bağlı olarak okuryazar oranı yerleşmelerin eğitim durumunu ortaya koyma adına yeterli değildir. Çalışmada eğitim coğrafyası çerçevesinde Baskil ilçesine ait okul öncesi eğitimi, ilkokullar, ortaokullar ve liselerin fiziki yapısı, ilçedeki dağılışı, ulaşılabilirliği, öğrenci sayısı, öğretmen sayısı gibi elde edilen bulgularla ilçenin eğitim coğrafyası tüm yönleriyle ele alınmaya çalışılmıştır. İlçede taşınmalı eğitim gören öğrenci sayısına değinilmiş ve eğitimin nasıl iyileştirilebileceğine dair önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca Baskil'in eğitim coğrafyası ortaya konulurken, doğal ve beşerî çevre faktörlerinin sınırlandırıcı etkisi de tespit edilmiştir. Kuşkusuz ülkemizin geri kalmış ilçelerinden biri olan Baskil'in kalkınması, büyümesi ve gelişmesinde atılması gereken en önemli adımlardan biri de eğitim kalitesinin çağdaş boyutlara ulaşmasında atılacak adımlardır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, eğitim, eğitim coğrafyası, kalkınma

EDUCATIONAL GEOGRAPHY OF BASKİL DISTRICT (ELAZIĞ)

Abstract

As it is known, development is related to the prosperity level and quality of life of the settlement, as well as economic growth. Social development is a broad dimension that includes qualities such as quality life, health and education in that country. Undoubtedly, the quality of education should be increased as well as the use of economic potentials for development. If a settlement grows and the human development index does not improve in parallel, growth or development cannot be mentioned. For this reason, educational features are very important in revealing the development or development of a settlement. In this regard, the determination of the educational characteristics within the existing demographic structure of Baskil district of Elazig province, which is in the least developed region of Eastern Anatolia Region of our country, is very important. In this study, education geography and problems of Baskil district are tried to be addressed. The study is a mixed research approach and it has been tried to collect data with literature review, document analysis, descriptive method and techniques. In addition, methods and expression techniques of geography science were used. Baskil was ranked 9th among the 11 districts of Elazig in terms of socioeconomic

indicators. Although Baskil is ranked 9th in terms of socio-economic development, it can be said to be relatively good (6th) in terms of literacy rate. However, according to the Socio-Economic Development Ranking (SEGE) surveys of the provinces and districts published by the Ministry of Development of the Baskil district in 2004, it was observed that Baskil district was far behind in the 676th rank among the 872 districts. The literacy rate in the district is 79.85% according to 2004 data. Since the education indicators in the district have been analyzed since then (2019), there has been a serious increase in literacy rate and literacy rate has reached up to 99%. However, even though the most basic data is the literacy rate that reveals the educational situation, the literacy rate is not sufficient to reveal the educational status of the settlements depending on the diversity of education today. In the study, the educational geography of the district was tried to be handled in all aspects with the findings obtained such as preschool education, primary schools, secondary schools and high schools, distribution of the district, accessibility, number of students and number of teachers within the framework of the educational geography. The number of students receiving bussed education in the district was mentioned and suggestions were made on how to improve education. In addition, while revealing the educational geography of Baskil, the limiting effect of natural and human environmental factors was also determined. Undoubtedly, one of the most important steps that should be taken in the development, growth and development of Baskil, one of the backward districts of our country, is the steps to be taken in reaching the contemporary dimensions of education quality.

Keywords:Geography, education, education geography, development

BASKİL İLÇESİNİN YERALTI VE YERÜSTÜ SU POTANSİYELİ

Ö. Faruk DURSUN*

Murat ÇELİKER**

Özet

Tarım ve hayvancılıkla geçim sağlayan toplumlar için yüzey suları oldukça önemlidir. Nicelik ve nitelik bakımından yeterli olan yüzey suları, rantabl mühendislik projeleri ile tarım arazilerine ulaştırılmalıdır. Ülkemiz sınırlarında doğan ve sınıraşan en uzun akarsuyumuz Fırat Nehridir. Fırat Nehri ile batı sınırından adeta bir yarımada gibi kuşatılan Elazığ-Baskil

* İnönü Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği, faruk.dursun@inonu.edu.tr

** Devlet Su İşleri 9. Bölge Müdürlüğü, mceliker23@gmail.com

ilçesinin, akarsu potansiyeli bakımından zengin olduğu söylenemez. Baskil İlçesi her ne kadar Fırat nehrine kıyısı olsa da tarım arazilerinin üst kotlarda bulunması, sulama yapılması için enerji harcanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu durum ise tarımsal faaliyetlerin maliyetini artırmaktadır.

Bu çalışmada, Baskil İlçesinin özellikle ilçe merkezinin bulunduğu ova-daki yeraltı ve yerüstü su potansiyelini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu zamana kadar inşa edilmiş, edilen ve proje aşamasında bulunan su kaynakları projeleri irdelenerek Baskil İlçesinin mevcut ve gelecek projeksiyonundaki su potansiyeli araştırılmıştır. Yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının verimli bir şekilde kullanılması ve bu su kaynaklarının nicelik ve nitelik bakımından korunması için yapılması gerekenler tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Baskil ovası, Yeraltı suyu, Yüzey suyu, Sulama.

UNDERGROUND AND GROUND WATER POTENTIAL OF BASKIL DISTRICT

Abstract

Surface waters are very important for societies that provide livelihood with agriculture and livestock. Surface water, which is sufficient in terms of quantity and quality, should be delivered to agricultural lands with profitable engineering projects. The Euphrates River is the longest and the transboundary river of our country. The Euphrates River, whose spring is located within the borders of our country, is our longest transboundary river. The Elazığ-Baskil District, which is surrounded by the Euphrates River and the western border like a peninsula, cannot be said to be rich in river potential. Although the Baskil District is on riverside of the Euphrates, the fact that the agricultural lands are located on the upper elevations necessitates energy expenditure for irrigation. This increases the cost of agricultural activities.

In this study, it is aimed to reveal the underground and surface water potential of Baskil District, especially in the plain where the district center is located. The water potential of the Baskil District in the present and future projections has been investigated by examining the water resources projects that have been constructed so far and which are currently in the project phase. It has been discussed what needs to be done in order to use the ground and surface water resources efficiently and to protect these water resources in terms of quantity and quality.

Keywords: Baskil plain, Ground water, Surface water, Irrigation.

SAKLIKAPI KANYONU'NUN (BASKİL-ELAZIĞ) TURİZM PLANLAMASI

M. Taner ŞENGÜN* , Muzaffer SİLER**

Öz

Elazığ ili batısında, Fırat Nehri'nin bir yan kolu olan Sığdın deresi vadisine karşılık gelen araştırma alanı, jeomorfolojik ve turistik açıdan dikkat çeken bir kanyondur. Sahanın turistik değeri, 2018 yılından beri tarafımızca yapılan arazi çalışmalarının ardından üretilen ve üretilmeye devam edilen çeşitli akademik yayınlar ve Elazığ Valiliği'nin tanıtımları ile anlaşılmış, böylece bölgede ilgi odağı haline gelmiştir.

Sığdın Deresi, Hasan Dağı batı yamaçlarından kaynaklarını alarak kuzey-batı yönünde akış gösterir ve Fırat'a kavuşur. Bu çalışmaya konu edilen alan ise Sığdın deresi havzasının aşağı kesimine karşılık gelir. Saklıkapı Kanyonu, sahip olduğu jeomorfolojik özellikleri ve eşsiz oluşumları ile doğa turizmi açısından farklı aktivite alanlarına sahiptir. Toplamda 2800 m'lik bir uzunluğa sahip olan bu kanyon iki bölümden oluşmaktadır. Saklıkapı Kanyonu'nun tabanı, bazı kısımlarda ancak bir insanın geçebileceği genişliğe kadar düşmektedir. Ancak kanyonun tabanı turistik açıdan oldukça elverişli bir eğim değeri ve tamamında yürünebilir bir parkur özelliğine sahiptir. Ülke turizmi açısından oldukça değerli olduğu düşünülen Saklıkapı Kanyonu, Elazığ ili ve özellikle Baskil ilçesinin ekonomisine önemli katkı sağlayacak bir potansiyel barındırmaktadır. Bu potansiyelin değerlendirilmesi amacıyla kamu ve özel sektörün girişimler yapacağı aşikardır. Ancak yapılacak planlamalarda, sahanın doğal ortamı, özellikle de jeomorfolojisinin göz ardı edilmemesi gerekir.

Yapılan bu çalışmanın amacı; kanyonun turizme açılması için gerekli projelerin ve turistik alt yapı ihtiyaçlarının belirlenmesi ve buna göre planlamanın yapılmasıdır. Böylece bu çalışma, alandaki yatırımlara da yol gösterici ve başvuru kaynağı olacaktır. Dolayısıyla bu çalışmanın içeriği, Saklıkapı Kanyonu'nun turistik altyapı ihtiyaçlarının belirlenmesi ve uygulama alanı yatırım fizibilitesi şeklinde düşünülmelidir. Bu çalışmada Saklıkapı Kanyonu'nun turistik alanı belirlenmiştir. Bu alan dahilinde, gelen turistlerin ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri ve aktivitelerini sürdürebilmeleri için, ayrıca yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçmek amacıyla bir planlama yapılmıştır. Bunun yanısıra sahanın doğal şartları gözetilerek ve

* Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Coğrafya Bölümü

** Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Coğrafya Bölümü

turizm coğrafyasının esasları da dikkate alınarak bir planlama yapılmaya çalışılmıştır. Hazırlanan bu çalışma, Elazığ turizminin gelişmesi için ayrı bir öneme sahiptir.

Anahtar kelimeler: Saklıkapı Kanyonu, Turizm Planlaması, Baskil, Elazığ,

TOURISM PLANNING OF SAKLIKAPI CANYON (BASKİL-ELAZIĞ)

Abstract

In the west of Elazığ province, the research area which corresponds to the valley of Sığdın Stream, which is a tributary of the Euphrates River, is a geomorphologically and tourically attractive canyon. The touristic value of the field was understood thanks to various academic publications produced and continued to be produced after the field studies carried out by us since 2018 and the promotions of Elazığ Governorship. Thus its becoming the center of attention in the region.

Sığdın stream arise from the western slopes of Hasan Mountain and flows in the northwest direction and reaches the Euphrates. The area done subject to this study corresponds to the lower section of the Sığdın stream basin. Saklıkapı Canyon has different activity areas in terms of nature tourism with its geomorphological features and unique formations. This canyon, which has a total length of 2800 meters, consists of two sections. The base of the Saklıkapı Canyon falls in some parts to a width that only a person can pass. However, the base of the canyon has a very favorable slope value and a walkable course in all. Saklıkapı Canyon, which is considered to be very valuable in terms of country tourism, has a potential to contribute significantly to the economy of Elazığ province and especially Baskil district. It is obvious that the public and private sector will make initiatives to evaluate this potential. However, in planning, the natural geography of the area, especially its geomorphology, should not be ignored.

The purpose of this study is propound by us the necessary projects for the opening of the canyon to tourism and the determination of the tourist infrastructure needs and planning accordingly. Thus, this study will be a guide and reference source for investments in the field. Therefore, the content of this study should be considered as the determination of touristic infrastructure needs of Saklıkapı Canyon and investment feasibility of its application area. In this study, the touristic area of Saklıkapı Canyon was determined. Within this area, a planning has been made in order to meet the needs of the incoming

tourists and to continue their activities, and also to prevent any negative problems. In addition, a plan has been made by considering the natural conditions of the site and by considering the principles of tourism geography. This study has a special importance for the development of Elazığ tourism.

Key words: Saklıkapı Canyon, Tourism Planning, Baskil, Elazığ

MEHMETÇİK RUHU ve ŞEHİT POLİS FETHİ SEKİN

Kahraman şehitlerimize ithafen...

Gönül ALSAÇ* Fevziye ALSAÇ**

Özet

Mehmetçik ruhu, ocak inanışıyla bağlantılı kutsal bir algıyı sembolize eder. Asker ocağı, kutsiyeti ve millî-manevî değerleri yüceltmesiyle peygamber ocağıdır. Türk milleti askerine/polisine küçük Muhammed anlamında Mehmed olarak hitap eder. Hz. Muhammed'in yolunda ve izinde olmak peygamber ocağı mefkûresiyle Türk ordusunun kutlu görevidir. İslâmiyet dini ve Türk Cihan hâkimiyeti mefkûresinin etkili olduğu bu bilinç ordu-millet köken kodlarını taşıyan bir milletin ezeli kimliğini ifade eder. Bu özellikler tarih boyunca Türk toplumunun diğer toplumlar tarafından imrenilen millî kimlik kodudur. Türk toplumunun her bir ferdi Mehmetçik kimliğinin manevî ruhunu taşır. Türk askeri ve polisi Mehmetçik ruhunu kutsal değerler bilinciyle yaşar. Mehmetçik ruhunda, yüce değerler için koşulsuz sevgi ve fedakârlık vardır. Ocak kavramıyla bir okul olan Mehmetçik ruhunda ana ve baba, evlat için kutsal değerlerdir. Devlet baba, vatan ana ve Mehmetçik evlattır. Vatan anaya kurban olmak şehitlik makamıyla yüceltilmiş bir değerdir. Mehmetçik vatan, devlet, millet, bayrak, aile/ocak ülküsüyle şehadete yürür. Kutsal değerler uğrunda can vermek Mehmetçik için şehadet şerbetidir.

Türk toplumunun millî kodlarla atalarından miras aldığı kutsal bir güç olan Mehmetçik ruhunun temelinde kutsal değerlere ve emanetlere duyulan sevgi vardır. Mehmetçik ruhu, millî ve manevî değerleri koruma ülküsüyle yetişen bir ümmetin mefkûresidir. Şehit Fethi Sekin bu ruhun taşıyıcısı binlerce kahraman Mehmetçikten biridir. Baskil'in bağrından yetişmiş millî ve manevî değerlere bağlı bir vatan evladıdır. Çevresinde güzel ahlakıyla tanınan ve vatan aşkıyla ülkesine hizmet eden Fethi Sekin anne/vatan

* Fırat Ü. İlahiyat Fakültesi 4. Sınıf öğrencisi, alsacgonul@gmail.com

** Dr., MEB, Türk Dili ve Edb. Öğretmeni, fevziyealsac_23@hotmail.com

sevdasıyla millî ve manevî değerler idealiyle şehadet şerbetini içer. Şehit Polis Fethi Sekin şehadet öyküsüyle ebedî olarak yaşayacaktır. Çalışmada Mehmetçik ruhunun kökeni ve Türk kültüründeki kutsal değeri ele alınmıştır. Mehmetçik'in kutsal mertebesi olan şehitlik makamı ezeli bir imge olarak işlenmiştir. Bu bağlamda Baskil'in kahraman evladı Şehit Polis Fethi Sekin kahramanlık öyküsüyle ve taşıdığı Mehmetçik ruhuyla anılmıştır.

Anahtar kelimeler: Mehmetçik ruhu, ocak, mefkûre, şehitlik, Fethi Sekin.

MEHMETÇİK SPIRIT and MARTYR POLICE FETHİ SEKİN

Abstract

The spirit of Mehmetçik symbolizes a sacred perception associated with the belief in hearth. The military quarry is the prophet quarry, with its sacredness and glorification of national-spiritual values. The Turkish nation addresses its soldier / police as Mehmed, meaning little Mohammed. Hz. Being on the path and footsteps of Muhammad is the blessed duty of the Turkish army with the prophet quarrel. This consciousness, where the religion of Islam and the concept of Turkish World domination is effective, expresses the eternal identity of a nation bearing the codes of army-nation origin. These features are the national identity code of Turkish society envied by other societies throughout history. Each individual of the Turkish society has the spiritual spirit of Mehmetçik identity. Turkish military and police live the spirit of Mehmetçik with the consciousness of sacred values. In the spirit of Mehmetçik, there is unconditional love and sacrifice for supreme values. In the spirit of Mehmetçik, a school with the concept of home, mother and father are sacred values for the son. He is a state father, motherland and Mehmetçik son. Being a victim of the homeland is a glorified value with the martyrdom. Mehmetçik walks to martyrdom with his homeland, state, nation, flag, family / hearth. To die for the sacred values is a martyrdom for Mehmetçik.

The spirit of Mehmetçik, a sacred power that the Turkish society inherited from its ancestors with national codes, is the love for sacred values and relics. The spirit of Mehmetçik is the hallmark of a community that grew up with the ideal of preserving national and spiritual values. Martyr Fethi Sekin is the carrier of this soul and one of the thousands of heroes Mehmetçik. He is a son of a motherland who grew up in the bosom of Baskil and is dependent on national and spiritual values. Fethi Sekin, who is known for her beautiful morality and serves her country with her love of homeland, drinks sherbet with the ideal of national and spiritual values with the love of mother / homeland. Martyr Police Fethi Sekin will live eternally with a story of martyrdom. In the

study, the origin of Mehmetçik spirit and its sacred value in Turkish culture are discussed. The martyrdom, which is the holy order of Mehmetçik, was processed as an eternal image. In this context, Baskil's heroic son, Martyr Police Fethi Sekin, was remembered with his heroic story and Mehmetçik spirit.

Keywords: Mehmetçik spirit, home, ideal, martyrdom, Fethi Sekin.

“HACCA HELVA GÖTÜRME” MENKİBESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: BASKİLLİ HASAN BABA ÖRNEĞİ

Abdulselam ARVAS*

Özet

Tasavvuf kitaplarında en sık rastlanan hikâyeler olağanüstü bir olayı veya kerameti konu edinen menkıbelerdir. Menkıbeler insanların veliler hakkındaki düşünce ve duyularına önemli ölçüde etki eden ve onlara karşı saygı ve hürmetin yanı sıra inanmayı sağlayan ilginç öykülerdir. Bu bağlamda hakkında menkıbe anlatılan velilerden biri de Baskilli Hasan Baba'dır. Rivayetlere göre Hasan Baba'nın dedeleri Medine'den Horasan'a gitmiş, oradan da Anadolu'ya gelmişler. Hasan Baba'nın türbesinin bulunduğu Doğancık Köyü eski bir yerleşim yeri olup bugün Baskil'e bağlıdır. Burası, Osmanlı döneminde içinde barındırdığı zaviyelerden ötürü Zaviye olarak anılan bir köy olmasına rağmen sonradan zaviye kelimesinin halk dilinde zeyveye döndüğü ve köyün adının da Zeyve olarak bilindiği anlaşıyor.

Türk tasavvuf tarihinde Horasan geleneğine bağlanan Hasan Baba hakkında anlatılan çok sayıda menkıbe vardır. Tarihi kişiliği hakkında kesin bilgiler olmamasına karşın taşındığı Doğancık köyünde zaviyedarlık kurulduğu söylenir. Eskiden buraya Baskil'in tüm köyleri, Elazığ'ın bazı köyleri, Keban'ın İzollu köyü dâhil olmak üzere 180 köy bağlanmıştır. Burası Abdülaziz dönemine kadar Hacı Hasan Baba vakfı olarak devam etmiştir. Abdülaziz döneminde toprak reformu yapılarak, toprakları süren kişilerin adına tapu kayıtları yapılmıştır. Hacı Hasan Baba vakfına ait kayıtlar Diyarbakır Vakıflar Bölge Müdürlüğünde bulunmaktadır. Vakıf Berat ve kayıtlarında Hacı Hasan Baba ve soyunun keramet ehli olduğu yazılmıştır. Hacı Hasan Baba'nın taşa binip, karayılanı kamçı yapıp, sabah namazını Malatya'da, öğle namazını Mekke'de, ikindi namazını tekrar Malatya'da kıldığını belirtilmekte, izzet ve hürmetin gösterilmesi gerektiği yazılmaktadır.

* Prof. Dr. Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, Merkez/Çankırı.

Bu bildiride Hasan Baba'nın menkıbelerinden biri olan "Hacca helva götürme" hikâyesi ele alınacaktır. Bu menkıbenin başka veliler için de anlatıldığı ve birçok açıdan benzer olduğu anlaşılmaktadır. Bildirinin amacı tip, motif ve tema açısından benzer olan bu menkıbenin farklı varyantlarını yapısal olarak incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Baskil, Hasan Baba, menkıbe, hac, helva.

BİZANS-İSLAM MÜCADELESİNDE BASKİL VE ÇEVRESİNDE ÖNEMLİ BİR ŞAHSİYET: ABDÜLVEHHAB GAZİ

Filiz TEKER*

Öz

İslam'ın yayılması sırasında yapılan seferler her bakımdan önemli olmuştur; ama altı çizilmesi gereken bir durum daha vardır ki o da bu mücadeleler esnasında manevi ruhun temsilcisi olan şahsiyetlerin ortaya çıkmasıdır. Bu şahsiyetler hakkında oluşan birçok rivayet dilden dile dolaşmış ve çoğu zaman da değişerek günümüze kadar gelmiştir.

Bizans-Emevi mücadeleleri esnasında Anadolu'da ortaya çıkan şahsiyetler etrafında oluşan rivayetler zaman içerisinde menkıbelere dönüşmüş ve onlar hakkında menakıbnameler kaleme alınmıştır. Anadolu'da oluşan menkıbelerde anlatılan şahsiyetlerden bir tanesi de Emevi- Bizans mücadelesinde Baskil ve çevresinde sık sık gaza faaliyetleri ile ismini duyuran Abdülvehhab Gazi'dir. Abdülvehhab Gazi, Battal Gazi ve Ahmet Turan Gazi gibi isimlerle beraber Anadolu'nun ilk gazileri arasında yer alır.

Bu makalede, kaynaklarda yer aldığı kadarıyla Abdülvehhab Gazi'nin tarihi şahsiyeti hakkında bilgiler verilerek daha çok menakıbnamelerdeki şahsiyeti üzerinde durulacaktır. Abdülvehhab Gazi hakkındaki bilgilerden karşılaştırılmalı olarak yararlanılıp mevcut bilgilerin ortak ve farklı yanları ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ayrıca, Anadolu'nun farklı yerlerinde oluşan Abdülvehhab Gazi hakkındaki menakıbnamelerde onun hangi yönleri üzerinde durulduğuna dair bilgiler de verilecektir. Çalışmamızda, ayrıca Abdülvehhab Gazi'nin Anadolu'nun çeşitli yerlerinde bulunan kabir, türbe ve makamlarından ve bunlar etrafında oluşan inanışlardan da söz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Abdülvehhab Gazi, Anadolu Gazileri, Menkıbe, Menakıbname

AN IMPORTANT FIGURE IN BASKIL AND ITS SURROUNDINGS IN THE BYZANTINE-ISLAM STRUGGLE: ABD AL-WAHHAB GHAZI

Abstract

The military expeditions carried out during the spread of Islam have been important but there is another situation that needs to be underlined. The emergence of individuals who are the representatives of this spiritual spirit during these expeditions is to be emphasized. Rumors about these individuals have been notorious and changed most of the time and reached until today.

During the Byzantine-Arab struggles, rumors about these individuals in Anatolia turned into epics in the course of time and legends were written about them. One of the individuals described in the legends is "Abd al-Wahhab Ghazi, who made a name for himself with the frequent holy wars in Baskil and the surrounding during the Byzantine-Arab wars. Abd al-Wahhab Ghazi, Battal Ghazi and Ahmad Turan Ghazi are among the first ghazis of Anatolia.

In this article, information about the historical personality of Abd al-Wahhab Ghazi will be presented within the limited sources and his personality in the legends will be emphasized. The information about Abd al-Wahhab Ghazi will be compared and similarities and differences of the existing information will be addressed. In addition, information regarding the highlighted aspects of Abd al-Wahhab Ghazi in the legends established in different locations of Anatolia will be presented. Besides; the tombs, sepulchres and stations of Abd al-Wahhab Ghazi in various places of Anatolia and the beliefs about them will be discussed in the study.

Key Words: Abd al-Wahhab Ghazi, Anatolian Ghazis, Legend, Menakıbnâme

TESLİM ABDAL'IN ŞİİRLERİNE TASAVVUF FELSEFESİ İLE TOPLUM VE SİYASET FELSEFESİ AÇISINDAN BAKIŞLAR⁴

İdiris Demirel*

Teslim Abdal, on yedinci yüzyılda yaşamış bir şairdir/ozandır. Bugünkü mülki taksimat itibarıyla Elazığ'ın Baskil ilçesinin Tabanbükü köyündendir. Ahmet Yesevi'nin tasavvufi manada halifelerinden 'Şeyh Ahmet Dede'nin

⁴ ODTÜ Felsefe Bölümü Araş. Gör. Osmangazi Birgül'e ve Manisa CBU Felsefe Bölümü Araş. Gör. Haluk Doğan'a, çalışmaya sağladıkları katkılar için teşekkür ederim.

* Doç. Dr. MCBU FEF Felsefe Bölümü, idiris.demirel@cbu.edu.tr

mezarı da kutsal bir ziyaretgâh olarak bu köydedir. Ahmet Yesevi'nin tasavvufî çizgisiyle irtibatlı bulunan Hacı Bektâş-ı Velî'nin Bektaşî dergâhları, bilhassa Türk İslam kültürü ve Türk halk edebiyatı için besleyici bir kaynak olmuştur. Tasavvufî halk şiiri özellikle Bektaşilikle beraber büyük bir inkişaf yaşamıştır. Teslim Abdal da gelenek olarak Türk-İslam geleneği içindedir. Daha özelde Alevî-Bektaşî tasavvuf çizgisinde yer alan önemli ozanlardan biridir.

Şairin, bir kısmı türkû formunda hâlâ söylenmekte olan kimi mısra, beyit ve kıtaları şöyledir:

*“Gafile gezme şaşkın bir gün ölürsün
Dünya kadar malın olsa ne fayda”,*

*“Gel ha gönül havalanma
Engin ol gönül engin ol”,*

*“Mürşidin var ise olursun insan
Mürşidin yok ise kalırsın hayvan”,*

“Teslim Abdal söyler bu hikâyeti

*Nefsini bilmektir gücün gayreti
Yirmi dokuz huruf yedi ayeti
Bilmeye insandan rehber isterler.”*

Şairin, bu şiirlerin yanı sıra, ‘Bozuk düzen’, ‘Yıkılsın Yezid’in tahtı’, ‘Çıplak giydir, bir aç doyur’ gibi ifadeleri de vardır. Bu söyleyişlerle, Türk - İslam siyaset düşüncesi de içinde bulunmak üzere belirli bir toplum ve siyaset felsefesi dile getirilmiş olur. Ozanın, insana yönelik tasvir ve nasihatlerle bir felsefi antropoloji inşa ettiği de belirtilmelidir.

Bu inceleme, bir edebiyat veya bir ilahiyat çalışması değildir. Bir tasavvuf felsefesi ile toplum ve siyaset felsefesi çalışmasıdır. İncelemede, metodolojik açıdan niceliksel değil niteliksel bir yaklaşım benimsenmiştir. Belgesel araştırma yapılmıştır. Çalışma, ulaşılabilecek bulgular sayesinde, tasavvuf felsefesi ve Türk İslam siyaset düşüncesi de içinde olmak üzere toplum ve siyaset felsefesi incelemeleri yönüyle yeni çalışmaları teşvik edebildiği takdirde, kendi yapıma amacına kavuşmuş sayılacaktır.

Anahtar Kavramlar: Teslim Abdal, Tasavvuf Felsefesi, Toplum ve Siyaset Felsefesi, Türk - İslam Düşüncesi

SOME ANALYSES OF THE POEMS OF TESLIM ABDAL FROM THE PRESPECTIVE OF THE PHILOSOPHY OF TASAWWUF AND PHILOSOPHY OF SOCIETY AND POLITICS

Teslim Abdal is a folkloric poet who lived in the 17th century. According to the latest administrative schema Turkish Republic, his birthplace is located in the village of Tabanbuku, which is in Baskil Town, Elazig. The tomb of Sheikh Ahmad Dede is also located in this village and respected as a Sacred tomb as he was one of Ahmad Yasawi's the khalifs in its tasawwufi sense. The dergahs of Haji Bektash Veli, who knew the sufi tradition of Ahmad Yasawi, have been efficient resources especially for the Turkic-Islamic culture and Turkish folk literature. The tasawwufi-folk poetry reached a peak, significantly with the influence of Baktashi order. And in terms of his heritage from the tradition, Teslim Abdal falls within the Turkic-Islamic tradition. But strictly speaking, he falls within the category of those poets who follow the Alawi-Bektashi order. Some of the lines, couplets and quatrains of his poems, which are still sung in the form of folk songs, are as follows:

*"Oh perplexed! Do not jaunt unwary, death will arrive some day,
Of what help the wealth is, even if you owned the world that day,"*

*"Oh my soul, do not let pride restrict you,
Be free of restriction, just be free"*

*"You become a human, all and only if you have a soul guide,
You can get no beyond of being a corpse, with no soul guide"*

*"It is Teslim Abdal, narrating the parable
Knowing one's own soul is the telos of mind,
To attain the knowledge of the twenty-nine letters,
and the seven verses⁵, a guide of soul can only help,"*

Additionally, the poet has some idiomatic advices of wisdom and morality, such as "The worldly system of injustice", "Let Yazid's throne

⁵ These verses of Quran are known as the *Hurūf Muqatta'āt*, or the disjoined letters. They appear at the beginning of some chapters of Quran and no one other than the Prophet Mohammad (PBH) knows what they mean. However, the scholars interpret them as some secret messages only meant for the Prophet Mohammad (PBH). But according to most of the Islamic theories of knowledge, this worldly life is about faith and true knowledge of the unperceived or the objects of faith will be gained in the hereafter. Only those who believe devotedly and guided wisely can not only attain that knowledge, but also will have the honor of confirmation that their faith was in line with this knowledge.

fall”⁶, “Dress the poor up, feed the hungry”. By these poems and expressions, he voices a certain philosophy of society and politics, in which Turkic-Islamic political thought is also included. It must be stated that the poet also constructs a philosophical anthropology through his descriptions and advices concerning man.

This study is not a study that can be regarded as of literature or divinity. It is a study of philosophy of tasawwuf, and philosophy of society and politics. As the method, rather than the quantitative method, a qualitative one has been adopted. A research of documentation has been carried out. By means of its conclusions, this study will be regarded as much successful as it can inspire new studies in the field of the philosophy of society and politics, as well as the fields of philosophy of tasawwuf and Turkic-Islamic thought in general.

Keywords: Teslim Abdal, Philosophy of Tasawwuf, Philosophy of Society and Politics, Turkic-Islamic Thought

BASKİLLİ İKİ ŞAİR: HASAN HÜSEYİN EKELİK VE ALİ SANCAKOĞLU

Muhittin Çelik*

Özet

Bu çalışmada, divan ve halk şiiri sahasında şiirler söylemiş olan Ali SANCAKOĞLU ve alevî-bektaşî geleneğinden gelen ve farklı konularda şiirler söyleyen Hasan Hüseyin EKELİK adlı iki Baskilli şair tanıtılmıştır. Her iki şair de geçimini çiftçilikle sağlayan, Baskil’in sahil köylerinden olan Çiğdemli ve Kumlutarla köylerinde hayatını devam ettirmiş iki şahsiyettir. Lisans ve lisansüstü döneminde yaptığımız çalışmalarda, bu şâirlerin yazmış oldukları şiirlere ulaştık. Ali Sancakoğlu’nun şiirlerinin toplandığı divançesini hocam Prof. Dr. Sabahattin Küçük bir yazıyla (1988) tanıtmıştı. Hasan Hüseyin Ekelik’ten derlediğim şiirler ise uzun zamandan beri özel arşivimizde duruyordu. Bu sempozyum dolayısıyla Baskilli iki şairi tanıtarak, Baskil edebiyatına bir katkı sağlamayı amaçladık.

Anahtar kelimeler: Baskil edebiyatı, şâirler, Kumlutarla, edebiyat, Çiğdemli.

⁶ Yazid denotes to the historical ruler Yazid the First, who killed the sons of Imam-i Ali, and his name has been a symbol of cruelty ever since.

* Dr. Öğrt. Üyesi, İnönü Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü, muhittin.celik@inonu.edu.tr

HARPUT'UN SON, BASKİL'İN İLK MÜFTÜSÜ ALEFDÂRZÂDE MAHMUD KÂMİL EFENDİ

AHMET KARATAŞ*

Öz

Harput 1899'da Ma'mûretü'l-azîz'e bağlı bir kazaya dönüştürülünce idâri işleyiş de yeniden şekillenmiş, buraya kaymakam ve müftü tayin edilmesi gerekmiştir. O devirde müftüler halkın ileri gelenleri tarafından oylanarak seçilmekte, en çok oy alan ilk üç aday valilik tarafından Meşihat'e (Şeyhülislâmlık makamı) bildirilmekte, Meşihat çoğu zaman valiliğin görüşüne de başvurarak ilk sıradaki adayı müftü tayin etmekteydi. Harputlular "Alefdârzâde" nâmıyla bilinen müderris Ömer Fehmî Efendi'yi müftü seçmiş, Meşihat de bu seçimi onaylayıp onun tayinini gerçekleştirmiştir. Böylece Harput kazâsının ilk müftüsü olan Ömer Fehmî Efendi vefât ettiği 3 Şubat 1916'ya kadar bu vazifesini sürdürmüştür. Onun vefâtını müteâkip aynı usulle oğlu Mahmud Kâmil Efendi Harput müftüsü olmuştur. Her geçen gün nüfûsu azalan Harput 1926'da kazâdan nâhiyeye dönüştürülünce birçok resmî kurumla birlikte müftülük de lağvedilmiş, açıkta kalan Mahmud Kâmil Efendi yeni kazâ olan Baskil'e müftü olarak gönderilmiş, vefâtına kadar buradaki vazifesine devam etmiştir. Alefdârzâdeler Harput'un ilimle meşgul olan âilelerinden biridir. Mahmud Kâmil Efendi bu âilenin son din âlimidir. Tebliğimizde bu zâtı sülâlesi, doğumu, tahsili, icâzeti, müftülük dışındaki resmî görevleri, Harput ve Baskil'de yaptığı müftülükleri, çocukları vs. yönleriyle inceleyeceğiz. Devlet Arşivleri, Meşihat Sicil Dosyaları, Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi ve Elazığ Müftülüğü Sicil Arşivi'ndeki bilgi ve belgelere dayanarak Mahmud Kâmil Efendi'den bugüne Baskil'de müftülük yapmış kişilere de -müftülük yaptıkları yılları esas alarak- tebliğimizde yer vereceğiz. Bu sayede hem Harput'un önemli bir ulemâ âilesinin son din âlimini tanıtacak hem de Baskil müftülük tarihine kısa da olsa ışık tutmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Harput, Baskil, Alefdârzâde Ömer Fehmî, Alefdârzâde Mahmud Kâmil

* Doç. Dr., Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk-İslam Edebiyatı Anabilim Dalı öğretim üyesi. (karatasahmed@gmail.com)

Harput's Last, Baskil's First Müfti: Alefdarzade Mahmud Kamil Efendi

Abstract

When Harput became the district of Ma'mûretü'l-azîz in 1899, the administrative mechanism was reshaped, and the district governor and mufti had to be appointed here. At that time, the mufti were chosen by the notables of the people, the top three candidates who received the highest number of votes were reported to the Meşihat by the governor's office. The Meşihat generally appealed to the opinion of the governorship and appointed the candidate with the highest number of votes as a mufti. Harput people also chose the scholar Ömer Fehmî Efendi, who is known as "Alefdârzâde", the mufti approved this choice and made his appointment. Thus, Ömer Fehmî Efendi, the first mufti of the Harput accident, continued his duty until February 3, 1916 when he passed away. After his death, his son Mahmud Kamil Efendi became the mufti of Harput in the same way. When Harput, whose population has been decreasing day by day, turned into a district in 1926, mufti was abolished along with many official institutions. Mahmud Kamil Efendi was sent to the new district, Baskil, as a mufti and continued his duty here until his death. Alefdarzade family is one of Harput's families dealing with science. Mahmud Kamil Efendi is the last member of this family dealing with religious sciences. In this paper, we will provide information about Mahmud Kamil Efendi's family, education, official duties and children. And in this paper, we will briefly give information about the people who have been mufti in Baskil based on many official documents.

Keywords: Harput, Baskil, Alefdarzade Ömer Fehmi, Alefdarzade Mahmud Kamil